

## บทที่ 4

### ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

ตอนที่ 2 สภาพการใช้บริการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาสื่อของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบล

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

#### ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ในเขตพื้นที่อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร ศึกษาเกี่ยวกับ 1) ลักษณะ พื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา 2) ลักษณะพื้นฐาน ทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ พื้นที่และขนาดของการถือครองที่ดินทาง การเกษตร 3) ลักษณะพื้นฐานทางสังคม ประกอบด้วย การเป็นสมาชิกกลุ่ม การมีตำแหน่งทาง สังคมและการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร

## ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้ จำนวน 170 คน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเพศชายมากที่สุด ร้อยละ 51.2 ส่วนที่เหลือ คือ เพศหญิง ร้อยละ 48.8 โดยมีช่วงอายุระหว่าง 45-54 ปี มากที่สุด ร้อยละ 38.2 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 55-64 ปี ร้อยละ 24.1 ช่วงอายุ 35-44 ปี ร้อยละ 18.8 ช่วงอายุมากกว่า 64 ปี ร้อยละ 17.1 และช่วงอายุต่ำกว่า 35 ปี ร้อยละ 1.8 ตามลำดับ โดยสมาชิกที่มีอายุน้อยที่สุด คือ 28 ปี อายุมากที่สุด คือ 74 ปี และอายุเฉลี่ย คือ 53.35 ปี

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรที่ใช้บริการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยอยู่ในวัยกลางคน และค่อนข้างสูงอายุ คือ ระหว่าง 45-54 ปี และ 55-64 ปี ซึ่งวัยนี้เป็นกำลังสำคัญในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพราะมีประสบการณ์มายาวนาน และเป็นอาชีพที่สืบทอดต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น ส่วนเกษตรกรในวัยหนุ่มสาวมีน้อย ซึ่งจากการสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่ พบว่า ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี และ 35-44 ปี มักจะทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ เพราะจังหวัดสระบุรีเป็นสถานที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่ง

สำหรับระดับการศึกษานั้น พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 64.1 รองลงมา คือ จบการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ 19.4 จบการศึกษาด้านต่ำกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ 11.8 และไม่ได้เรียน ร้อยละ 4.7 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ในพื้นที่ตำบลม่วงหวานนี้เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และมีบางส่วนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แสดงว่าในพื้นที่มีการกระจายการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง โดยเกษตรกรได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความรู้และวิถีการดำเนินชีวิต และมีบางส่วนที่จบการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา โดยพบว่า เกษตรกรที่ได้รับการศึกษาสูงสุด คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรในส่วนนี้เป็นคนรุ่นใหม่ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง ประกอบกับมีฐานะความเป็นอยู่ดีมีรายได้เพียงพอสำหรับการศึกษา ส่วนเกษตรกรที่จบการศึกษาด้านต่ำกว่ามัธยมศึกษาและไม่ได้เรียนนั้น ให้เหตุผลว่า เพราะฐานะทางครอบครัวไม่ค่อยดีจึงต้องช่วยเหลือครอบครัวในการทำมาหากิน

ตารางที่ 2 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร

| ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล            | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|-----------------------------------|------------|--------|
| <b>เพศ</b>                        |            |        |
| ชาย                               | 87         | 51.2   |
| หญิง                              | 83         | 48.8   |
| รวม                               | 170        | 100.0  |
| <b>อายุ<sup>1/</sup> (ปี)</b>     |            |        |
| ต่ำกว่า 35                        | 3          | 1.8    |
| 35-44                             | 32         | 18.8   |
| 45-54                             | 65         | 38.2   |
| 55-64                             | 41         | 24.1   |
| มากกว่า 64                        | 29         | 17.1   |
| รวม                               | 170        | 100.0  |
| <b>ระดับการศึกษา<sup>2/</sup></b> |            |        |
| ไม่ได้เรียน                       | 8          | 4.7    |
| ต่ำกว่าภาคบังคับ                  | 20         | 11.8   |
| จบภาคบังคับ                       | 109        | 64.1   |
| จบสูงกว่าภาคบังคับ                | 33         | 19.4   |
| รวม                               | 170        | 100.0  |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup> อายุของเกษตรกร

อายุน้อยที่สุด 28 ปี

อายุมากที่สุด 74 ปี

อายุเฉลี่ย 53.35 ปี, S.D. = 10.1

<sup>2/</sup> ระดับการศึกษาของเกษตรกร

ระดับการศึกษาต่ำสุดคือ ไม่ได้เรียน

ระดับการศึกษาสูงสุดคือ มัธยมศึกษาปีที่ 6

### ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ พื้นที่และลักษณะของการถือครองที่ดินทางการเกษตร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

#### อาชีพหลัก และจำนวนอาชีพรอง

สำหรับอาชีพหลักและอาชีพรองของเกษตรกร ดังแสดงในตารางที่ 3 พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ การทำนา ร้อยละ 83.5 รองลงมา คือ ทำสวน ร้อยละ 10 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 9.4 และค้าขาย ร้อยละ 1.2 ตามลำดับ

ส่วนจำนวนอาชีพรอง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง ร้อยละ 50.6 รองลงมา คือ มีการประกอบอาชีพรอง ร้อยละ 49.4 เมื่อพิจารณาประเภทของอาชีพรอง พบว่า มีการประกอบอาชีพรองจำนวน 1 อาชีพ มากที่สุด โดยที่พบ คือ การทำสวน มากที่สุด ร้อยละ 24.7 รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 22.9 เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 2.4 และค้าขาย ร้อยละ 0.6 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ภาพรวมในการประกอบอาชีพของเกษตรกรนั้น เกษตรกรส่วนมากมีอาชีพหลัก คือ การทำนามากที่สุด เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและบางหมู่บ้านได้รับน้ำจากชลประทาน มีน้ำพอเพียง ประกอบกับเกษตรกรมีความชำนาญในการปลูกข้าวมาช้านาน สภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวยจึงทำให้เหมาะแก่การทำนา โดยพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรนิยมปลูก คือ พันธุ์ชัยนาท 1 และพันธุ์สุวรรณบุรี 1 ซึ่งให้ผลผลิตสูง และคุณภาพข้าวเป็นที่ต้องการของตลาด ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 650-800 กิโลกรัมต่อไร่การปลูกส่วนใหญ่ปลูกแบบหว่านน้ำตม จะมีปลูกแบบนาดำในเขตที่มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ ส่วนในที่ดินดอนจะปลูกแบบหว่านสำรวย อาศัยน้ำธรรมชาติ สำหรับการประกอบอาชีพรองที่พบมากที่สุด เป็นการทำสวนไม้ผล ไม้ผลส่วนใหญ่ คือ มะม่วง พันธุ์ที่ปลูก ได้แก่ หนองแขง เจียวเสวย น้ำดอกไม้และ อกร่อง และการทำสวนผัก ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวแยกมาจากพื้นที่นา สำหรับเหตุผลที่ทำสวนไม้ผลและสวนผัก พบว่า บางปีปริมาณน้ำที่ใช้ทำการเกษตรมีไม่เพียงพอ ต้องอาศัยแหล่งน้ำตามธรรมชาติและการขุดบ่อ จึงสามารถทำนาได้เพียงปีละ 1 ครั้ง ส่วนอาชีพรับจ้างทั่วไปที่พบ มีทั้งเป็นช่างรับเหมาก่อสร้างและเป็นการรับจ้างทางการเกษตร เช่น การรับจ้างไถนา ถอนกล้า ดำนา หว่านข้าว ฉีดยา และเกี่ยวข้าว โดยได้ค่าแรงประมาณ 100-120 บาทต่อวัน ส่วนการเลี้ยงสัตว์ที่พบเป็นการเลี้ยงวัวเนื้อประมาณ 5-10 ตัวต่อครัวเรือนและมีบางส่วนค้าขายของชำเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเสริมรายได้ให้กับครอบครัว

ตารางที่ 3 อาชีพหลักและจำนวนอาชีพรองของเกษตรกร

| อาชีพ                             | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|-----------------------------------|------------|--------|
| <b>อาชีพหลัก</b>                  |            |        |
| ทำนา                              | 142        | 83.5   |
| ทำสวน                             | 10         | 5.9    |
| รับจ้างทั่วไป                     | 16         | 9.4    |
| ค้าขาย                            | 2          | 1.2    |
| รวม                               | 170        | 100.0  |
| <b>จำนวนอาชีพรอง<sup>1/</sup></b> |            |        |
| ไม่มีอาชีพรอง                     | 86         | 50.6   |
| มีอาชีพรอง                        | 84         | 49.4   |
| ทำสวน                             | 42         | 24.7   |
| รับจ้างทั่วไป                     | 39         | 22.9   |
| เลี้ยงสัตว์                       | 4          | 2.4    |
| ค้าขาย                            | 1          | 0.6    |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup> เกษตรกรสามารถระบุอาชีพรองได้มากกว่า 1 อาชีพ

### รายได้

สำหรับรายได้ทั้งหมดของเกษตรกร เป็นรายได้ที่ได้มาจากภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร ดังแสดงในตารางที่ 4 มีรายละเอียดดังนี้

เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ในภาคการเกษตรมากกว่า 100,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.0 รองลงมาคือ รายได้ 1-25,000 บาท ร้อยละ 20.0 รายได้ 50,001-75,000 บาท ร้อยละ 15.9 รายได้ 75,001-100,000 บาท ร้อยละ 15.3 และรายได้ 25,001-50,000 บาท ร้อยละ 11.8 ตามลำดับ โดยมีรายได้ต่ำสุด 2,400 บาท รายได้สูงสุด 495,600 บาท และมีรายได้เฉลี่ย 102,066.99 บาท

ส่วนรายได้นอกภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.3 รองลงมา คือ มีรายได้นอกภาคการเกษตรระหว่าง 1-25,000 บาทต่อครัวเรือน ต่อปี ร้อยละ 16.5 รายได้ 50,001-75,000 บาท ร้อยละ 10.0 รายได้ 25,001-50,000 บาท ร้อยละ 5.3 รายได้มากกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 2.3 และรายได้ 75,001-100,000 บาท ร้อยละ 0.6 ตามลำดับ โดยมีรายได้ต่ำสุด คือ 1,000 บาท มีรายได้สูงสุด 184,000 บาท และมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 44,159.32 บาท

นอกจากนี้ ในด้านรายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรกรของพื้นที่ที่ศึกษา พบว่า เกษตรกรมีรายได้รวมทั้งหมดมากกว่า 100,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.9 รองลงมา คือ รายได้ระหว่าง 75,001-100,000 บาท ร้อยละ 17.7 รายได้ระหว่าง 50,001-75,000 บาท ร้อยละ 15.3 รายได้ 1-25,000 บาท ร้อยละ 12.9 และรายได้ 25,001-50,000 บาท ร้อยละ 8.2 ตามลำดับ โดยมีรายได้รวมต่ำสุดคือ 2,400 บาท มีรายได้รวมสูงสุด 495,600 บาท และมีรายได้รวมเฉลี่ย 115,708.29 บาท

เมื่อพิจารณาจากรายได้รวมทั้งหมดเฉลี่ยในครัวเรือนเกษตรกรของพื้นที่ศึกษา พบว่า เท่ากับ 115,708.29 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากรายได้ในภาคเกษตรกรรม คือ การทำนา ซึ่งถือเป็นอาชีพหลักของเกษตรกร ทั้งนี้เกษตรกรที่มีรายได้รวมสูงสุดประกอบอาชีพทำนา เพียงอย่างเดียวโดยมีรายได้เท่ากับ 495,600 บาท เนื่องจากมีพื้นที่ทำนามากถึง 120 ไร่ และขายข้าวได้ราคาเฉลี่ยหน่วยละ 5,800-6,000 บาท ส่วนผู้ที่มีรายได้รวมต่ำสุด คือ 2,400 บาท ประกอบอาชีพหลัก โดยการทำสวนผักบนพื้นที่ 25 ตารางวา สำหรับรายได้นอกภาคการเกษตรผู้มีรายได้สูงสุดประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปโดยเป็นช่างรับเหมาก่อสร้างมีรายได้สูงสุดเท่ากับ 184,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ส่วนผู้มีรายได้นอกภาคการเกษตรต่ำสุด คือ ไม่มีรายได้ เนื่องจากไม่ได้ประกอบอาชีพอย่างอื่น และเมื่อเปรียบเทียบรายได้รวมทั้งหมดของเกษตรกร พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาคกลางซึ่งเท่ากับ 147,147.46 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2544/45) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรไม่มากนัก ประกอบกับพื้นที่บางแห่งสามารถทำนาได้เพียงปีละ 1 ครั้งเพราะมีปัญหาเรื่องน้ำไม่เพียงพอ และเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนค่อนข้างไปทางสูงอายุจึงมีการประกอบอาชีพรองน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนอาชีพรองของเกษตรกรที่พบว่าส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรไม่มีอาชีพรอง คิดเป็นสัดส่วนเกินครึ่งของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

นอกจากข้าวที่ทำรายได้หลักให้กับเกษตรกรแล้วยังพบว่าในบางปีมีเกษตรกรบางรายที่ทำนาได้เพียงปีละ 1 ครั้ง เนื่องจากปริมาณน้ำมีไม่เพียงพอ ทำให้ต้องหันไปสร้างรายได้ด้วยวิธีอื่นแทน ซึ่งมีทั้งการทำสวนไม้ผล ปลูกผัก รับจ้างทั่วไป เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย ดังนั้นการที่จะสนับสนุนให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ให้มีความหลากหลายเกิดรายได้อย่างจริงจังและมีความต่อเนื่องในช่วงที่เกษตรกรว่างจากฤดูกาลเก็บเกี่ยวหรือทำนาได้เพียงปีละ 1 ครั้ง

#### ตารางที่ 4 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรกร

| รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี)             | จำนวน | ร้อยละ |
|---|-------|--------|
| <b>รายได้ในภาคการเกษตร <sup>1/</sup></b>  |       |        |
| ต่ำกว่า 25,001                            | 34    | 20.0   |
| 25,001-50,000                             | 20    | 11.8   |
| 50,001-75,000                             | 27    | 15.9   |
| 75,001-100,000                            | 26    | 15.3   |
| มากกว่า 100,000                           | 63    | 37.0   |
| รวม                                       | 170   | 100.0  |
| <b>รายได้นอกภาคการเกษตร <sup>2/</sup></b> |       |        |
| ไม่มีรายได้                               | 111   | 65.3   |
| ต่ำกว่า 25,001                            | 28    | 16.5   |
| 25,001-50,000                             | 9     | 5.3    |
| 50,001-75,000                             | 17    | 10.0   |
| 75,001-100,000                            | 1     | 0.6    |
| มากกว่า 100,000                           | 4     | 2.3    |
| รวม                                       | 170   | 100.0  |

## ตารางที่ 4 (ต่อ)

| รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี)                  | จำนวน | ร้อยละ |
|--|-------|--------|
| <u>รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน</u> <sup>3/</sup> |       |        |
| ต่ำกว่า 25,001                                 | 22    | 12.9   |
| 25,001-50,000                                  | 14    | 8.2    |
| 50,001-75,000                                  | 26    | 15.3   |
| 75,001-100,000                                 | 30    | 17.7   |
| มากกว่า 100,000                                | 78    | 45.9   |
| รวม  | 170   | 100.0  |

หมายเหตุ: รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรเป็นรายได้ที่ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่าย

<sup>1/</sup> รายได้ในภาคการเกษตร

|              |            |  |
|--------------|------------|--|
| รายได้ต่ำสุด | 2,400.00   | บาทต่อครัวเรือนต่อปี                   |
| รายได้สูงสุด | 495,600.00 | บาทต่อครัวเรือนต่อปี                   |
| รายได้เฉลี่ย | 102,066.99 | บาทต่อครัวเรือนต่อปี, S.D. = 84,925.79 |

<sup>2/</sup> รายได้นอกภาคการเกษตร

|              |            |  |
|--------------|------------|--|
| รายได้ต่ำสุด | 1,000.00   | บาทต่อครัวเรือนต่อปี                   |
| รายได้สูงสุด | 184,000.00 | บาทต่อครัวเรือนต่อปี                   |
| รายได้เฉลี่ย | 44,159.32  | บาทต่อครัวเรือนต่อปี, S.D. = 43,833.47 |

<sup>3/</sup> รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน

|              |            |  |
|--------------|------------|--|
| รายได้ต่ำสุด | 2,400.00   | บาทต่อครัวเรือนต่อปี                   |
| รายได้สูงสุด | 495,600.00 | บาทต่อครัวเรือนต่อปี                   |
| รายได้เฉลี่ย | 115,708.29 | บาทต่อครัวเรือนต่อปี, S.D. = 89,167.93 |

พื้นที่และลักษณะของการถือครองที่ดินทางการเกษตร

สำหรับขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ซึ่งประกอบด้วย พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด และลักษณะการถือครองที่ดิน ดังแสดงในตารางที่ 5 มีรายละเอียดดังนี้

เกษตรกรมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดน้อยกว่า 10 ไร่ต่อครัวเรือน มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.6 รองลงมา คือ ขนาด 11-20 ไร่ ร้อยละ 21.8 ขนาด 21-30 ไร่ ร้อยละ 18.2 ขนาดมากกว่า 50 ไร่ขึ้นไป ร้อยละ 13.5 ขนาด 31-40 ไร่ ร้อยละ 11.8 และพื้นที่ทำการเกษตรขนาด 41-50 ไร่ มีจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 7.1 ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุด คือ 0.05 ไร่ต่อครัวเรือน มีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด 120 ไร่ต่อครัวเรือน และพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย เท่ากับ 29.49 ไร่

ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร พบว่า มีลักษณะการถือครองที่ดิน 2 รูปแบบ คือ เป็นพื้นที่ของตนเอง และพื้นที่เช่า โดยมีพื้นที่ถือครองซึ่งเป็นของตนเอง ขนาดน้อยกว่า 10 ไร่ต่อครัวเรือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.1 รองลงมา คือ ขนาด 11-20 ไร่ ร้อยละ 21.2 ขนาด 21-30 ไร่ ร้อยละ 10.0 ขนาด 41-50 ไร่ ร้อยละ 6.5 ขนาด 31-40 ไร่ ร้อยละ 5.9 และพื้นที่ขนาดมากกว่า 50 ไร่ขึ้นไป มีจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 2.3 ตามลำดับ ทั้งนี้เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองน้อยที่สุด คือ 0.05 ไร่ มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองมากที่สุด คือ 100 ไร่ และมีพื้นที่เป็นของตนเองเฉลี่ยเท่ากับ 19.26 ไร่

ในส่วนของพื้นที่เช่า พบว่า เกษตรกรเช่าพื้นที่เพื่อทำการเกษตรขนาดน้อยกว่า 10 ไร่ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 59.4 รองลงมา คือ ขนาด 11-20 ไร่ ร้อยละ 13.5 ขนาด 21-30 ไร่ ร้อยละ 10.6 ขนาด 31-40 ไร่ ร้อยละ 8.2 ขนาดมากกว่า 50 ไร่ขึ้นไป ร้อยละ 5.9 และพื้นที่เช่าขนาด 41-50 ไร่ มีจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 2.4 ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีพื้นที่เช่าที่น้อยที่สุด คือ 0.50 ไร่ พื้นที่เช่ามากที่สุด คือ 115 ไร่ ในขณะที่พื้นที่เช่าเฉลี่ย เท่ากับ 26.86 ไร่

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรในพื้นที่ศึกษามีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดจำนวนมากที่สุด คือ 120 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุด คือ ไม่มีพื้นที่เลย สำหรับพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่จะเป็นการใช้พื้นที่ของตนเองร่วมกับพื้นที่เช่าเพื่อทำนาเพาะปลูกข้าวอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งลักษณะของพื้นที่น่าจะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีการกระจายตัวอยู่รอบ ๆ ตำบลและตั้งอยู่ห่างจากบริเวณที่พักอาศัย โดยพื้นที่ส่วนมากอาศัยน้ำฝน มีบางหมู่บ้าน เช่น หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 7 ได้รับความช่วยเหลือจากโครงการส่งน้ำชลประทานคลองเพรียว จังหวัดสระบุรี นอกจากนี้ยังพบว่ามีเกษตรกรใช้พื้นที่บางส่วนซึ่งเป็นลักษณะพื้นที่ดอนทำการเกษตรอื่น ๆ อีก เช่น การทำสวนมะม่วง และปลูกพืชผัก

จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ในปี 2545 ได้ระบุขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยทั่วประเทศในปีเพาะปลูกปี 2544/45 เท่ากับ 23.25 ไร่ต่อครัวเรือน และพื้นที่ในระดับภาคกลาง เท่ากับ 29.95 ไร่ต่อครัวเรือน จะเห็นได้ว่า พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยของเกษตรกรตำบลม่วงหวาน เท่ากับ 29.49 ไร่ต่อครัวเรือน เป็นตัวเลขที่มีค่าใกล้เคียงกับพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยของระดับภาค และระดับประเทศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่ตำบลม่วงหวานบางส่วนอยู่ในเขตชลประทานและได้รับปริมาณน้ำฝนที่เพียงพอ ประกอบกับพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม เนื้อดินมีลักษณะเป็นดินเหนียว ดินร่วนปนเหนียว การระบายน้ำดี สามารถอุ้มน้ำได้ มีปริมาณแร่ธาตุอาหารตามธรรมชาติปานกลาง และมีคุณสมบัติทางด้านกายภาพดี จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำนาเพาะปลูกข้าว และทำสวนไม้ผล นอกจากนี้ยังมีการคมนาคมที่สะดวก ถนนเข้าถึงทุกบ้าน มีโรงสีข้าวทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กคอยรับซื้อผลผลิต อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครและเป็นประตูสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อกระจายผลผลิต จึงเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรประกอบอาชีพทำนาและทำสวนไม้ผลเป็นส่วนใหญ่

ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรตำบลม่วงหวาน พบว่า เกษตรกรมีการใช้ที่ดินที่เป็นพื้นที่ของตนเองทำนาร่วมกับทำสวนไม้ผลมากที่สุด จำนวน 100 ไร่ ส่วนพื้นที่เช่ามากที่สุด คือ 115 ไร่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะใช้ในการทำนาปลูกข้าวมากที่สุด และเกษตรกรบางส่วนไม่มีพื้นที่เป็นของตนเอง สำหรับการถือครองกรรมสิทธิ์จะมีเกษตรกรถือครองพื้นที่ขนาดน้อยกว่า 10 ไร่ มากที่สุด รองลงมา คือ พื้นที่ขนาด 11-20 ไร่ ซึ่งมีทั้งเป็นพื้นที่ของตนเอง และเกษตรกรเช่าที่ดินเพิ่ม แต่รวมแล้วไม่เกิน 30 ไร่ ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเพิ่มเติมในส่วนของพื้นที่เช่า เกษตรกรได้จ่ายค่าเช่าทั้งในรูปของเงินสดและข้าวเปลือก โดยค่าเช่าที่จ่ายเป็นเงินสด ราคาประมาณ 1,000 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนค่าเช่าที่คิดเป็นข้าวเปลือก คือ 5-10 ถังต่อไร่ต่อฤดูเพาะปลูก และจากการสังเกตการณ์ยังพบว่า มีเกษตรกรบางรายที่ใช้พื้นที่ทำการเกษตรไม่คุ้มค่า เนื่องจากบางปีเกษตรกรทำนาได้เพียงปีละ 1 ครั้งเพราะน้ำชลประทานมีไม่เพียงพอแต่กลับไม่มีอาชีพอื่นมารองรับในช่วงที่กำลังว่างงาน

นอกจากนี้ ในปัจจุบันวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำนาและพฤติกรรมของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไป เกษตรกรมักทำตัวเป็นนายทุนใช้วิธีการจ้างแรงงานทั้งหมด ตั้งแต่เริ่มกระบวนการปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวด้วยเครื่องจักรกล ทำให้อาชีพเสริม คือ การเพาะเห็ดฟาง ซึ่งเคยมีในท้องถิ่นหายไป ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรวางวิธีส่งเสริมให้เกษตรกรมีอาชีพอื่นทดแทนและใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์

ตารางที่ 5 พื้นที่และลักษณะของการถือครองที่ดินทางการเกษตร

| ขนาดพื้นที่ (ไร่) | ลักษณะการถือครองที่ดิน                 |        |                               |        |                           |        |
|-------------------|--|--------|-------------------------------|--------|---------------------------|--------|
|                   | พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด <sup>1/</sup> |        | พื้นที่ของตนเอง <sup>2/</sup> |        | พื้นที่เช่า <sup>3/</sup> |        |
|                   | จำนวน                                  | ร้อยละ | จำนวน                         | ร้อยละ | จำนวน                     | ร้อยละ |
| น้อยกว่า 11       | 47                                     | 27.6   | 92                            | 54.1   | 101                       | 59.4   |
| 11-20             | 37                                     | 21.8   | 36                            | 21.2   | 23                        | 13.5   |
| 21-30             | 31                                     | 18.2   | 17                            | 10.0   | 18                        | 10.6   |
| 31-40             | 20                                     | 11.8   | 10                            | 5.9    | 14                        | 8.2    |
| 41-50             | 12                                     | 7.1    | 11                            | 6.5    | 4                         | 2.4    |
| มากกว่า 50        | 23                                     | 13.5   | 4                             | 2.3    | 10                        | 5.9    |
| รวม               | 170                                    | 100.0  | 170                           | 100.0  | 170                       | 100.0  |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup> จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด

|                 |        |                               |
|-----------------|--------|-------------------------------|
| จำนวนน้อยที่สุด | 0.05   | ไร่ต่อครัวเรือน               |
| จำนวนมากที่สุด  | 120.00 | ไร่ต่อครัวเรือน               |
| จำนวนเฉลี่ย     | 29.49  | ไร่ต่อครัวเรือน, S.D. = 24.49 |

<sup>2/</sup> จำนวนพื้นที่ของตนเอง

|                 |        |                               |
|-----------------|--------|-------------------------------|
| จำนวนน้อยที่สุด | 0.05   | ไร่ต่อครัวเรือน               |
| จำนวนมากที่สุด  | 100.00 | ไร่ต่อครัวเรือน               |
| จำนวนเฉลี่ย     | 19.26  | ไร่ต่อครัวเรือน, S.D. = 17.81 |

<sup>3/</sup> จำนวนพื้นที่เช่า

|                 |        |                               |
|-----------------|--------|-------------------------------|
| จำนวนน้อยที่สุด | 0.50   | ไร่ต่อครัวเรือน               |
| จำนวนมากที่สุด  | 115.00 | ไร่ต่อครัวเรือน               |
| จำนวนเฉลี่ย     | 26.86  | ไร่ต่อครัวเรือน, S.D. = 20.04 |

### ลักษณะพื้นฐานทางสังคม

ลักษณะพื้นฐานทางสังคม ประกอบด้วย การเป็นสมาชิกกลุ่ม เหตุผลที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม การมีตำแหน่งทางสังคม และการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร มีรายละเอียดดังนี้

### การเป็นสมาชิกกลุ่ม

การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร ดังแสดงในตารางที่ 6 พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มมากที่สุด ร้อยละ 74.7 ส่วนที่เหลือไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 25.3 สำหรับกลุ่มที่เป็นสมาชิก พบว่า เกษตรกรเป็นสมาชิกอย่างน้อย 1 กลุ่ม โดยเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 51.2 รองลงมา คือ สหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 12.9 กองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 8.8 และที่เหลือส่วนน้อยเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 1.8 ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า การที่เกษตรกรเกินครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรนั้น มีจุดประสงค์เพื่อต้องการแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพิ่มเติมจากการกู้เงินนอกระบบ แต่มีบางรายที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเพราะต้องการได้รับเงินสวัสดิการเมื่อเสียชีวิต นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรบางรายที่ไม่ได้เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แต่สมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแทน เพราะต้องการซื้อปัจจัยการผลิตทางการเกษตร คือ ปุ๋ยเคมี และยาปราบศัตรูพืชในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และผู้ที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรนั้น กล่าวว่า เพราะกลุ่มให้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำมาก และจะได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับความรู้ด้านการเกษตร

สำหรับเกษตรกรที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม ให้เหตุผลว่าที่ไม่ได้สมัครเข้าร่วมกลุ่ม เนื่องจากมีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย บางรายหาผู้รับรองในการสมัครเข้าร่วมกลุ่มยาก และไม่ต้องการเข้าร่วมกลุ่มเพราะไม่มีเวลาในการร่วมกิจกรรม

### ตารางที่ 6 การเป็นสมาชิกกลุ่ม

| การเป็นสมาชิกกลุ่ม                  | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|-------------------------------------|------------|--------|
| ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม <sup>1/</sup> | 43         | 25.3   |
| เป็นสมาชิกกลุ่ม                     | 127        | 74.7   |
| รวม                                 | 170        | 100.0  |

## ตารางที่ 6 (ต่อ)

| การเป็นสมาชิกกลุ่ม                     | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|--|------------|--------|
| <b>กลุ่มที่เป็นสมาชิก<sup>2/</sup></b> |            |        |
| ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร   | 87         | 51.2   |
| สหกรณ์การเกษตร                         | 22         | 12.9   |
| กองทุนหมู่บ้าน                         | 15         | 8.8    |
| กลุ่มเกษตรกร                           | 3          | 1.8    |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup> เหตุผลที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย พื้นที่ทำการเกษตรน้อย ไม่มีผู้รับรอง  
ในการสมัครเป็นสมาชิก และไม่มีเวลาในการร่วมกิจกรรม

<sup>2/</sup> ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

### **การมีตำแหน่งทางสังคม**

ในเรื่องของการมีตำแหน่งทางสังคม ดังแสดงในตารางที่ 7 พบว่า ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรไม่มีตำแหน่งทางสังคมโดยเป็นสมาชิกเพียงอย่างเดียวมากที่สุด ร้อยละ 71.8 และเป็นผู้มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 2.9 ส่วนที่เหลือไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 25.3 ตามลำดับ

สำหรับการมีตำแหน่งทางสังคมในที่นี้ หมายถึง การที่เกษตรกรได้รับการดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ในท้องถิ่นในฐานะผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค้การ บริหารส่วนตำบล ประธานหรือกรรมการกลุ่มหรือองค์การใด ๆ ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์เกษตรกรส่วนใหญ่ กล่าวว่า ไม่ต้องการมีตำแหน่งทางสังคม โดยสมัครใจที่จะเป็นสมาชิกกลุ่มเพียงอย่างเดียวมากกว่า เพราะหากดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในกลุ่มจะทำให้มีภาระรับผิดชอบเพิ่มขึ้น และทำให้เสียเวลาในการประกอบอาชีพของตนเอง ส่วนที่พบเป็นผู้ที่มีตำแหน่งทางสังคมในพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มเกษตรกร หัวหน้ากลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (หัวหน้ากลุ่ม ธ.ก.ส.) หัวหน้ากลุ่มอาสาสมัครหมู่บ้าน (หัวหน้ากลุ่ม อ.ส.ม.) และคณะกรรมการหมู่บ้านนั้น พบว่า มักได้รับความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือจากคนในหมู่บ้านและทางราชการให้เข้ามาดำรงตำแหน่งดังกล่าว เนื่องจากมีฐานะความเป็นอยู่รวมทั้งระดับการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี

## ตารางที่ 7 การมีตำแหน่งทางสังคม

| การมีตำแหน่งทางสังคม            | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|---------------------------------|------------|--------|
| ไม่มีตำแหน่งทางสังคม            | 122        | 71.8   |
| มีตำแหน่งทางสังคม <sup>1/</sup> | 5          | 2.9    |
| ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม           | 43         | 25.3   |
| รวม                             | 170        | 100.0  |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup> ตำแหน่งทางสังคมที่ระบุ ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มเกษตรกร  
หัวหน้ากลุ่ม ช.ก.ส. หัวหน้ากลุ่ม อ.ส.ม. และคณะกรรมการหมู่บ้าน

### การเปิดรับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตร

การเปิดรับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตร ดังแสดงในตารางที่ 8 พบว่า สำหรับแหล่งรับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรที่เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับมากที่สุด คือ เพื่อนสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 58.8 รองลงมา คือ ประธานกลุ่มเกษตรกรและผู้นำท้องถิ่น โดยมีสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 52.4 โทรทัศน์ ร้อยละ 46.5 การฝึกอบรมและทัศนศึกษาดูงาน ร้อยละ 42.4 วิทยุกระจายเสียง ร้อยละ 41.8 แพลงสาริต ร้อยละ 38.8 สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย หนังสือพิมพ์ เอกสารคำแนะนำ แผ่นพับ โปสเตอร์ ร้อยละ 35.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 33.5 และญาติพี่น้อง ร้อยละ 24.1 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ในภาพรวมแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรจากสื่อต่าง ๆ ยังไม่มากนัก โดยที่แหล่งเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรที่มีผู้ระบุว่าได้รับเกินครึ่งมีเพียง 3 แหล่งเท่านั้น คือ เพื่อนสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ประธานกลุ่มเกษตรกรและผู้นำท้องถิ่น ซึ่งการที่เกษตรกรได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรจากเพื่อนสมาชิกเกษตรกรมากที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะมีพื้นที่ทำการเกษตรใกล้เคียงกัน มีลักษณะอาชีพเหมือน ๆ กันสามารถพูดคุยปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของการประกอบอาชีพรวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรได้ รองลงมา คือ เปิดรับข่าวสารจากประธานกลุ่มเกษตรกร และผู้นำท้องถิ่น ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยเป็นแหล่งรับข่าวสารที่มีสัดส่วนเท่ากัน อาจเป็นเพราะ ประธานกลุ่มเกษตรกร และผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นที่เปรียบเสมือนเป็นคนกลางระหว่างเกษตรกรกับทางราชการ เป็นผู้คอยเชื่อมประสานนโยบายของรัฐกับความต้องการและความเดือดร้อนของเกษตรกรในการประกอบอาชีพ ทำให้เกษตรกรได้รับข่าวสารจากแหล่งดังกล่าวบ่อยครั้ง สำหรับสื่อโทรทัศน์ในปัจจุบัน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มี

เครื่องรับแทบทุกหลังคาเรือน เป็นสื่อที่มีทั้งภาพและเสียง มีการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ เข้าใจได้ง่าย แต่เกษตรกรจะสามารถรับทราบข้อมูลข่าวสารได้เฉพาะในช่วงเช้าและเย็น เพราะต้องออกไปทำงานในช่วงกลางวัน

นอกจากนี้ เกษตรกรยังได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรจากการฝึกอบรม และทัศนศึกษา ดูงาน วิทยุกระจายเสียง แปลงสาธิต สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ เกษตรตำบล และเกษตรอำเภอ ซึ่งจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ พบว่า การที่เกษตรกรตอบว่าได้รับข่าวสารความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐน้อยนั้น เป็นเพราะทุกปีเมื่อมีการประชุมเพื่อแจ้งเรื่องราวต่าง ๆ เช่น การขึ้นทะเบียนเกษตรกร การรับจำนำข้าว การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ และการจัดเวทีชุมชน เป็นต้น โดยการประชุมในแต่ละครั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐจะแจ้งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการเกษตรผ่านประธานกลุ่มเกษตรกรและผู้นำท้องถิ่นอยู่เสมอ จึงทำให้เกษตรกรเข้าใจว่าได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐน้อย สำหรับญาติพี่น้อง พบว่า เกษตรกรจะได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะมีลักษณะการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน และญาติพี่น้องบางรายอาศัยอยู่ต่างจังหวัด

ดังนั้น ในการพัฒนาสื่อของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ม่วงหวานให้เหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของเกษตรกร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำศักยภาพจากสื่อ 3 กลุ่มหลักที่พบ ซึ่งประกอบด้วยสื่อบุคคล สื่อมวลชน และ สื่อเทคนิควิธีการ (interactive media) มาใช้ในการถ่ายทอดข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรให้สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของผู้รับสาร โดยสื่อบุคคลที่พบว่าเป็นแหล่งข่าวสารมากที่สุด คือ เพื่อนสมาชิกเกษตรกร ประธานกลุ่มเกษตรกร และผู้นำท้องถิ่น ซึ่งสื่อประเภทนี้นิยมใช้อย่างกว้างขวางเกือบทุกหน่วยงาน โดยเฉพาะในงานส่งเสริมการเกษตรเพราะเป็นสื่อที่ไม่ต้องลงทุนสูงนัก ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารมีการสื่อสารกันสองทาง สำหรับวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชน ฉะนั้นในการที่จะแจ้งข่าวสารให้เข้าถึงกลุ่มคนจำนวนมากได้ควรเลือกใช้ช่องทางดังกล่าว และหากต้องการให้เกษตรกรมีส่วนร่วมหรือมีปฏิริยาโต้ตอบระหว่างการรับข่าวสาร ควรเลือกใช้ interactive media ได้แก่ สื่อกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดทำแปลงสาธิต การฝึกอบรมและทัศนศึกษาดูงาน เพราะสื่อกิจกรรมนี้ทำให้เกษตรกรได้รับประสบการณ์ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมมากขึ้น เนื่องจากสามารถสัมผัสได้ด้วยตนเอง และบางประเภทสามารถทดลองปฏิบัติด้วยตนเองได้ ทำให้โอกาสที่เกษตรกรจะยอมรับในเนื้อหาข่าวสารนั้น ๆ ง่ายขึ้น

ตารางที่ 8 การเปิดรับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตร

| แหล่งสื่อ <sup>1/</sup>  | ได้รับ |        | ไม่ได้รับ |        | รวม   |        |
|--------------------------|--------|--------|-----------|--------|-------|--------|
|                          | จำนวน  | ร้อยละ | จำนวน     | ร้อยละ | จำนวน | ร้อยละ |
| เพื่อนสมาชิกกลุ่มเกษตรกร | 100    | 58.8   | 70        | 41.2   | 170   | 100.0  |
| ประธานกลุ่มเกษตรกร       | 89     | 52.4   | 81        | 47.6   | 170   | 100.0  |
| ผู้นำท้องถิ่น            | 89     | 52.4   | 81        | 47.6   | 170   | 100.0  |
| วิทยุโทรทัศน์            | 79     | 46.5   | 91        | 53.5   | 170   | 100.0  |
| การฝึกอบรมและดูงาน       | 72     | 42.4   | 98        | 57.6   | 170   | 100.0  |
| วิทยุกระจายเสียง         | 71     | 41.8   | 99        | 58.2   | 170   | 100.0  |
| แปลงสาธิต                | 66     | 38.8   | 104       | 61.2   | 170   | 100.0  |
| สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ      | 60     | 35.3   | 110       | 64.7   | 170   | 100.0  |
| เจ้าหน้าที่ของรัฐ        | 57     | 33.5   | 113       | 66.5   | 170   | 100.0  |
| ญาติพี่น้อง              | 41     | 24.1   | 129       | 75.9   | 170   | 100.0  |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup> ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

## ตอนที่ 2 สภาพการให้บริการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

### ประจำตำบลของเกษตรกร

สภาพการให้บริการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของเกษตรกร ประกอบด้วย แหล่งรับปรึกษาปัญหาด้านการเกษตร วัตถุประสงค์ในการเข้าไปใช้บริการที่ศูนย์ฯ และ จำนวนครั้งที่เข้าไปใช้บริการ มีรายละเอียดดังนี้

### แหล่งรับปรึกษาปัญหาด้านการเกษตร

แหล่งรับปรึกษาปัญหาด้านการเกษตร ดังแสดงในตารางที่ 9 พบว่า เวลาที่เกษตรกรมีปัญหา ด้านการเกษตรมักปรึกษากับเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.1 รองลงมา คือ เพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน ร้อยละ 32.4 ผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 30.0 และคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 23.5

เมื่อพิจารณาถึงแหล่งรับปรึกษาปัญหาด้านการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา จะเห็นได้ว่า แหล่งรับปรึกษาปัญหาด้านการเกษตรที่มีเกษตรกรระบุเกินครึ่งมีเพียงแหล่งเดียว คือ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล การที่เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกที่จะปรึกษากับเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลมากที่สุด เกษตรกรให้เหตุผลว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านการเกษตร สามารถให้ความช่วยเหลือได้หากเกิดปัญหาด้านภัยธรรมชาติ โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด นอกจากนี้ยังให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องการใช้ปุ๋ยและสารเคมีปราบศัตรูพืชด้วย รองลงมา คือ เพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน เกษตรกรให้เหตุผลว่าเพราะมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ใกล้กัน มีวิธีการปฏิบัติงาน และเกิดปัญหาคล้าย ๆ กันจึงพูดคุยปรึกษาปัญหาแลกเปลี่ยนกันได้ ส่วนการปรึกษาปัญหากับผู้ใหญ่บ้านนั้น เพราะผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่สามารถทราบสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และรับแจ้งเรื่องราวร้องทุกข์ของเกษตรกร โดยเป็นคนกลางคอยประสานงานระหว่างเกษตรกรกับหน่วยงานภาครัฐได้ ส่วนเหตุผลที่ปรึกษาคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ นั้น เพราะเกษตรกรเชื่อว่าคณะกรรมการเป็นผู้มีความรู้ด้านการเกษตรดีจากการที่เคยไปเข้าร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรอำเภอ และมีความสนิทสนมกัน สามารถพูดคุยกันได้

#### ตารางที่ 9 แหล่งรับปรึกษาปัญหาด้านการเกษตร

| แหล่งรับปรึกษาปัญหา <sup>1/</sup>    | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|--------------------------------------|------------|--------|
| เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล                 | 92         | 54.1   |
| เพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน              | 55         | 32.4   |
| ผู้ใหญ่บ้าน                          | 51         | 30.0   |
| คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ               | 40         | 23.5   |
| <b>เหตุผลที่ปรึกษาบุคคลเหล่านั้น</b> |            |        |
| <b>1. เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล</b>       |            |        |
| - ไม่ระบุ                            | 98         | 57.6   |
| - มีความรู้ สามารถช่วยเหลือได้       | 61         | 35.9   |
| - สนับสนุน พูดคุยได้                 | 5          | 2.9    |
| - แนะนำเรื่องการใช้ปุ๋ยและสารเคมี    | 4          | 2.4    |
| - อยู่ใกล้บ้าน                       | 2          | 1.2    |
| รวม                                  | 170        | 100.0  |

## ตารางที่ 9 (ต่อ)

| แหล่งรับปรึกษาปัญหา <sup>1/</sup> | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|-----------------------------------|------------|--------|
| <b>2. เพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน</b> |            |        |
| - ไม่ระบุ                         | 126        | 74.1   |
| - มีปัญหาใกล้เคียงกัน             | 22         | 12.9   |
| - สนับสนุน พุดคุยได้              | 16         | 9.4    |
| - มีความรู้ สามารถช่วยเหลือได้    | 5          | 3.0    |
| - แนะนำเรื่องการใช้ปุ๋ยและสารเคมี | 1          | 0.6    |
| รวม                               | 170        | 100.0  |
| <b>3. ผู้ใหญ่บ้าน</b>             |            |        |
| - ไม่ระบุ                         | 138        | 81.1   |
| - สนับสนุน พุดคุยได้              | 23         | 13.5   |
| - อยู่ใกล้บ้าน                    | 3          | 1.8    |
| - แนะนำเรื่องการใช้ปุ๋ยและสารเคมี | 3          | 1.8    |
| - มีปัญหาใกล้เคียงกัน             | 1          | 0.6    |
| - มีความรู้ สามารถช่วยเหลือได้    | 1          | 0.6    |
| - ประสานงานให้ได้                 | 1          | 0.6    |
| รวม                               | 170        | 100.0  |
| <b>4. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ</b>  |            |        |
| - ไม่ระบุ                         | 148        | 87.0   |
| - มีความรู้ สามารถช่วยเหลือได้    | 10         | 5.9    |
| - สนับสนุน พุดคุยได้              | 8          | 4.7    |
| - อยู่ใกล้บ้าน                    | 2          | 1.2    |
| - แนะนำเรื่องการใช้ปุ๋ยและสารเคมี | 2          | 1.2    |
| รวม                               | 170        | 100.0  |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup> ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

### วัตถุประสงค์ในการเข้าไปใช้บริการที่ศูนย์ฯ

สำหรับวัตถุประสงค์ในการเข้าไปใช้บริการที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลของเกษตรกร ดังแสดงในตารางที่ 10 พบว่า เกษตรกรเข้าไปเพื่อปรึกษาปัญหาการเกษตรที่พบมากที่สุด คือ ร้อยละ 68.8 รองลงมา คือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ ร้อยละ 66.5 เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมในการตัดสินใจ และเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 49.4 เพื่อหาความเพลิดเพลินจากการได้พบปะพูดคุยกับสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 28.3 และอื่น ๆ ร้อยละ 7.1 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรเกินครึ่งระบุถึงวัตถุประสงค์ในการเข้าไปใช้บริการที่ศูนย์ฯ เพื่อปรึกษาปัญหาการเกษตรที่พบ และเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ สำหรับวัตถุประสงค์ที่เกษตรกรเข้าไปปรึกษาปัญหาการเกษตรที่พบนั้น เนื่องจากเกษตรกรพบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการระบาดของโรคแมลงศัตรูพืช และภัยธรรมชาติ ได้แก่ น้ำท่วม ฝนแล้ง ส่วนการที่เกษตรกรบางส่วนเข้าไปใช้บริการที่ศูนย์ฯ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการด้านการเกษตรต่าง ๆ ก็เนื่องจากต้องการเพิ่มทางเลือกในการประกอบอาชีพ โดยศึกษาจากเนื้อหาของสื่อที่มีให้บริการในศูนย์ฯ ประกอบด้วย เรื่องการทำไร่นาสวนผสม การแปรรูปผลผลิตการเกษตร การทำน้ำสกัดชีวภาพ เป็นต้น สำหรับวัตถุประสงค์ในการเข้าไปใช้บริการที่ศูนย์ฯ ด้านอื่น ๆ พบว่า เป็นการขึ้นทะเบียนเกษตรกรและเข้าร่วมโครงการรับจํานําข้าว ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการเกษตร เป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ทางด้านการเกษตรสู่เกษตรกรและให้บริการด้านต่าง ๆ แก่เกษตรกรอย่างครบวงจร

### ตารางที่ 10 วัตถุประสงค์ในการเข้าไปใช้บริการที่ศูนย์ฯ

| วัตถุประสงค์ในการเข้าไปใช้บริการที่ศูนย์ฯ <sup>1/</sup> | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|---|------------|--------|
| ปรึกษาปัญหาการเกษตรที่พบ                                | 117        | 68.8   |
| เพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ                         | 113        | 66.5   |
| ให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมในการตัดสินใจประกอบอาชีพ           | 84         | 49.4   |
| หาความเพลิดเพลินจากการพบปะพูดคุยกับสมาชิก               | 48         | 28.3   |
| อื่น ๆ <sup>2/</sup>                                    | 12         | 7.1    |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup> ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

<sup>2/</sup> อื่น ๆ ได้แก่ การขึ้นทะเบียนเกษตรกรและเข้าร่วมโครงการรับจํานําข้าว

### จำนวนครั้งที่เข้าไปใช้บริการ

จำนวนครั้งที่เกษตรกรเข้าไปใช้บริการที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ดังแสดงในตารางที่ 11 พบว่า เกษตรกรเข้าไปใช้บริการจำนวน 1-2 ครั้งต่อปี มากที่สุดคือ ร้อยละ 57.1 รองลงมา คือ จำนวน 3-4 ครั้งต่อปี ร้อยละ 30.0 จำนวน 5-6 ครั้งต่อปี ร้อยละ 12.9 และไม่มีผู้เข้าไปใช้บริการจำนวนมากกว่า 6 ครั้งต่อปี ตามลำดับ

โดยภาพรวมแล้ว พบว่า มีเกษตรกรเกินครึ่งที่เข้าไปใช้บริการที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลประมาณ 1-2 ครั้งต่อปี มากที่สุด รองลงมา คือ 3-4 ครั้งต่อปี และ 5-6 ครั้งต่อปี ตามลำดับ โดยไม่มีเกษตรกรรายใดที่เข้าไปใช้บริการที่ศูนย์ฯ เกินกว่า 6 ครั้งต่อปี แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรยังเข้าไปใช้บริการที่ศูนย์ฯ ดังกล่าวน้อย ซึ่งจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล (เลขานุการศูนย์ฯ) เพิ่มเติม ให้เหตุผลถึงการที่เกษตรกรเข้ามาใช้บริการที่ศูนย์ฯ น้อยว่าอาจเป็นเพราะเหตุผลหลายประการ คือ ประการแรก เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบศูนย์หลายศูนย์ การทำงานมีมากจึงไม่สามารถมาประจำที่ศูนย์บริการฯ ได้เป็นประจำ ประการที่สอง คณะกรรมการศูนย์ฯ มีส่วนร่วมในกิจกรรมศูนย์ฯ มากแต่ได้คำตอบน้อย ทำให้ไม่มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ประการที่สาม เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฯ มีภารกิจมาก ทุกหน่วยงานฝากงานไว้ที่ศูนย์ฯ และมีงานเฉพาะกิจมากไม่สามารถให้บริการที่ศูนย์ฯ ได้ทุกวัน ประการที่สี่ ด้านการบริการของศูนย์ฯ พบว่า เครื่องมือตรวจสอบ พืชในพืชผัก เครื่องมือตรวจวิเคราะห์ดิน และน้ำยาหมักไม่มีงบประมาณจัดซื้อและยังขาดอุปกรณ์อื่น ๆ อีก เช่น เครื่องมือตรวจความเป็นกรดเป็นด่างของดินอย่างง่าย เครื่องวัดความชื้นข้าวเปลือก จึงทำให้เกษตรกรมาใช้บริการที่ศูนย์ฯ น้อย ประการที่ห้า ด้านการถ่ายทอดความรู้ จุดสาธิต เกษตรกรในตำบลมีความสนใจและเข้าไปเรียนรู้บ่อย และจุดสาธิตวิทยากรเกษตรกรไม่มีคำตอบแทน ไม่มีงบประมาณในการต่อยอด และประการสุดท้าย การจัดทำเวทีชุมชนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ยังมีประสบการณ์น้อย แผนที่ได้ไม่ตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำแผนชุมชน

ดังนั้น การที่จะทำให้เกษตรกรเข้ามาใช้บริการที่ศูนย์ฯ เพิ่มขึ้น หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการประชุมชี้แจงให้คณะกรรมการศูนย์ฯ เข้าใจและเห็นความสำคัญในภารกิจที่ได้รับมอบหมายในส่วน of เจ้าหน้าที่ที่มีภารกิจมาก ควรจัดเวรบริการโดยให้คณะกรรมการศูนย์ฯ ผลัดเปลี่ยนมาอยู่บริการเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ควรจัดลำดับความสำคัญของงาน สำหรับด้านการบริการของศูนย์ฯ ที่มีเกษตรกรมาใช้บริการน้อย ควรให้ศูนย์ฯ มีการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และวัสดุอุปกรณ์ที่ยังขาดให้ประสานงานของงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตร และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

ด้านการถ่ายทอดความรู้ จุดสาคิ การจัดทำแผนถ่ายทอดความรู้เดือนละครั้ง ควรจัดหางบประมาณ ในการต่อยอดและให้ค่าตอบแทนแก่วิทยาการเกษตรกร สำหรับการจัดทำเวทีชุมชนที่เจ้าหน้าที่มี ประสบการณ์น้อย ควรเน้นให้ฝึกปฏิบัติบ่อย ๆ และเชิญหน่วยงานอื่นเข้ามาาร่วมด้วย เช่น พัฒนา ชุมชน ศูนย์การศึกษาอกโรงเรียน และสาธารณสุข เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ควรมีการประชาสัมพันธ์ ถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ ให้ต่อเนื่องอยู่เสมอ

#### ตารางที่ 11 จำนวนครั้งที่เข้าไปใช้บริการ

| จำนวนครั้ง (ครั้งต่อปี) | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|-------------------------|------------|--------|
| 1-2                     | 97         | 57.1   |
| 3-4                     | 51         | 30.0   |
| 5-6                     | 22         | 12.9   |
| รวม                     | 170        | 100.0  |

#### ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล เป็นการศึกษาคำความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ภายในศูนย์ฯ ในด้านต่าง ๆ รวม 3 ด้าน ประกอบด้วย ประเภทของสื่อ เนื้อหาของสื่อ และการนำสื่อที่ได้รับไปใช้ประโยชน์

#### ประเภทของสื่อ

ประเภทของสื่อในที่นี้ ประกอบด้วย ประเภทของสื่อที่ใช้ภายในศูนย์ฯ ที่เกษตรกรได้รับ ข่าวสารความรู้ด้านการเกษตร และวิธีการได้รับสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ของศูนย์ฯ มีรายละเอียด ดังนี้

#### ประเภทของสื่อที่ใช้ภายในศูนย์ฯ ที่เกษตรกรได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตร

ประเภทของสื่อที่ใช้ภายในศูนย์ฯ ที่เกษตรกรได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตร ดังแสดง ในตารางที่ 12 พบว่า เกษตรกรได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรจากสื่อบุคคล มากที่สุด ร้อยละ

46.4 รองลงมา คือ หอกระจายข่าว ร้อยละ 32.4 เอกสารคำแนะนำ ร้อยละ 11.8 การทัศนศึกษาดูงาน ร้อยละ 5.9 แพลงสาธิต ร้อยละ 1.8 แผ่นพับ ร้อยละ 1.2 และโปสเตอร์ ร้อยละ 0.6 ตาม ลำดับ โดยที่ ชุมชนิทรศการสำเร็จรูป แผ่นพลิก และจดหมายข่าว เป็นสื่อของศูนย์ฯ ที่ไม่มีเกษตรกรรายใดตอบ ว่าได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตร

จะเห็นได้ว่า สื่อของศูนย์ฯ ที่ให้ข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรแก่เกษตรกรทุกชนิด เกษตรกร ระบุต่ำกว่าครึ่ง โดยที่สื่อบุคคลจัดเป็นสื่อที่เป็นแหล่งข่าวสารของเกษตรกรมากที่สุด ซึ่งสื่อบุคคล ในที่นี้ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล และคณะกรรมการที่รับผิดชอบศูนย์ฯ ทั้งนี้จากการ สัมภาษณ์เกษตรกรได้ให้ข้อมูลว่าเพราะสื่อบุคคลสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในด้าน การเกษตร มีการจัดประชุมให้คำชี้แจง สามารถซักถามปัญหา และพูดคุยโต้ตอบกันได้ ทำให้เข้าใจ ง่าย ถือเป็น การติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (two way communication) สำหรับสื่อของศูนย์ฯ ที่ให้ ข่าวสารความรู้แก่เกษตรกร รองลงมา คือ หอกระจายข่าว โดยพบว่าทุกหมู่บ้านมีหอกระจายข่าว ตั้งอยู่ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ดังนั้นเวลา มีข่าวสารความเคลื่อนไหวในด้านการเกษตร เช่น เรื่องการ ขึ้นทะเบียนเกษตรกร การรับจำนำข้าว การเสียดินที่คืน จะมีการแจ้งข่าวโดยประกาศให้เกษตรกร ทราบเสมอ ส่วนเอกสารคำแนะนำ การทัศนศึกษาดูงาน แพลงสาธิต แผ่นพับ และโปสเตอร์เป็นสื่อ ของศูนย์ฯ ที่เกษตรกรจะได้รับข่าวสารก็ต่อเมื่อมีการจัดประชุมและแจ้งข้อมูลให้ทราบเป็นเรื่อง ๆ หรือเป็นการจัดกิจกรรมตามโครงการรณรงค์ของรัฐเท่านั้น นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า ชุมชนิทรศการ สำเร็จรูป แผ่นพลิก และจดหมายข่าว เป็นสื่อของศูนย์ฯ ที่เกษตรกรไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการเป็น แหล่งข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรเลย อาจเป็นเพราะว่าทางศูนย์ฯ มีการผลิตสื่อดังกล่าวน้อย ชนิด ของสื่อมีเนื้อหาเฉพาะเรื่อง และขาดแคลนงบประมาณในการจัดทำ จะใช้ก็ต่อเมื่อมีการจัดงานแสดง นิทรรศการหรือในโอกาสต่าง ๆ เป็นบางครั้งบางคราวเท่านั้น จึงทำให้เกษตรกรไม่ค่อยรู้จักและได้รับ ข่าวสารจากสื่อประเภทนี้น้อย

**ตารางที่ 12** ประเภทของสื่อที่ใช้ภายในศูนย์ฯ ที่เกษตรกรได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตร

| ประเภทของสื่อ     | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|-------------------|------------|--------|
| สื่อบุคคล         | 79         | 46.4   |
| หอกระจายข่าว      | 55         | 32.4   |
| เอกสารคำแนะนำ     | 20         | 11.8   |
| การทัศนศึกษาดูงาน | 10         | 5.9    |
| แพลงสาธิต         | 3          | 1.8    |

## ตารางที่ 12 (ต่อ)

| ประเภทของสื่อ                       | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|-------------------------------------|------------|--------|
| แผ่นพับ                             | 2          | 1.2    |
| โปสเตอร์                            | 1          | 0.6    |
| ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป <sup>1/</sup> | 0          | 0.0    |
| แผ่นพลิก <sup>2/</sup>              | 0          | 0.0    |
| จดหมายข่าว                          | 0          | 0.0    |
| รวม                                 | 170        | 100.0  |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup> ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป หมายถึง ของจริงหรือของตัวอย่างที่เป็นวัสดุตั้งแสดงนำมาจัดทำให้เป็นชุดสำเร็จรูปมีสภาพคงทน หรือสามารถนำมาใช้ได้หลาย ๆ ครั้งและต้องการให้ผู้ชมเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาเฉพาะเรื่องนั้น ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ

<sup>2/</sup> แผ่นพลิก หมายถึง วัสดุที่จัดทำขึ้นโดยอาจใช้ภาพวาด แผนภาพ สถิติ และการ์ตูนนำมารวมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ในการสื่อความหมายหรืออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ที่จะถ่ายทอดตั้งแต่ต้นจนจบ

### วิธีการได้รับสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ของศูนย์ฯ

วิธีการได้รับสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ของศูนย์ฯ ดังแสดงในตารางที่ 13 พบว่า เกษตรกรได้รับสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ของศูนย์ฯ ด้วยตนเอง โดยเข้าไปใช้บริการที่ศูนย์ฯ มากที่สุดร้อยละ 45.3 รองลงมา คือ จากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลเวลาที่มีการนัดหมายประชุม ร้อยละ 36.5 จากเพื่อนบ้าน หรือเพื่อนสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 12.9 และเวลาที่มีการจัดงานแสดงนิทรรศการและกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ของศูนย์ฯ ร้อยละ 5.3 ตามลำดับ

โดยภาพรวมแล้ว พบว่า วิธีการต่าง ๆ ในการได้รับสื่อของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษานั้น ไม่มีวิธีใดที่เกษตรกรระบุเกินครึ่ง อย่างไรก็ตาม วิธีการได้รับสื่อที่พบมากกว่าวิธีอื่น คือการที่เกษตรกรเข้าไปใช้บริการที่ศูนย์ฯ ด้วยตนเอง และจากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลเวลาที่มีการนัดหมายประชุมเพื่อแจ้งข่าวสารด้านการเกษตร โดยอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจากเกษตรกรเคยไปขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล และบางครั้งเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลได้นัดหมายประชุม ณ ที่ทำการศูนย์ฯ ดังกล่าวไว้แล้วในตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่า เมื่อเกษตรกรต้องการรับทราบข่าวสารหรือประสบปัญหา

เกี่ยวกับความจำเป็นในการประกอบอาชีพ จะเกิดความกระตือรือร้น และตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองด้วยการเข้าไปขอรับความรู้จากสื่อที่มีอยู่ในศูนย์ฯ นอกจากนี้ยังพบว่ามีเกษตรกรบางส่วนที่ได้รับสื่อจากเพื่อนบ้าน และเพื่อนสมาชิกเกษตรกร เวลาที่มีการจัดงานแสดงนิทรรศการ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ โดยผู้ที่ไปร่วมงานอาจนำสื่อที่ได้รับมาแจกจ่ายให้กัน

**ตารางที่ 13** วิธีการได้รับสื่อที่ใช้การถ่ายทอดความรู้ของศูนย์ฯ

| วิธีการได้รับสื่อ                       | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|---|------------|--------|
| ด้วยตนเอง โดยเข้าไปใช้บริการที่ศูนย์ฯ   | 77         | 45.3   |
| จากเจ้าหน้าที่เวลาที่มีการนัดหมายประชุม | 62         | 36.5   |
| จากเพื่อนบ้าน หรือเพื่อนสมาชิกกลุ่ม     | 22         | 12.9   |
| เวลาที่มีการจัดงานและกิจกรรมของศูนย์ฯ   | 9          | 5.3    |
| รวม                                     | 170        | 100.0  |

### เนื้อหาของสื่อ

เนื้อหาของความรู้ของสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ เนื้อหาด้านการเพิ่มผลผลิตพืช ด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และด้านการปรับปรุงบำรุงดิน โดยในเรื่องนี้จะศึกษาถึงการได้รับเนื้อหาของความรู้ด้านต่าง ๆ จากสื่อของศูนย์ฯ ประเภทสื่อที่ทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจในเนื้อหา ความถี่ในการได้รับเนื้อหา และความเหมาะสมของเนื้อหา

### การได้รับเนื้อหาความรู้ ด้านต่าง ๆ จากสื่อของศูนย์ฯ

การได้รับเนื้อหาความรู้จากสื่อของศูนย์ฯ ดังแสดงในตารางที่ 14 พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่าได้รับเนื้อหาการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช มากที่สุด ร้อยละ 84.1 รองลงมา คือ เนื้อหาด้านการเพิ่มผลผลิตพืช ร้อยละ 77.1 และได้รับเนื้อหาการปรับปรุงบำรุงดิน ร้อยละ 72.9 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า เนื้อหาความรู้หลัก ๆ ในสื่อของศูนย์ฯ ที่มีอยู่ทั้ง 3 ประเภท คือ เนื้อหาด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เนื้อหาด้านการเพิ่มผลผลิตพืช และเนื้อหาด้านการปรับปรุงบำรุงดิน เกษตรกรระบุเกินครึ่งว่าได้รับความรู้จากเนื้อหาดังกล่าว อาจเป็นเพราะในพื้นที่ศึกษาเกษตรกรส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพทำนาจำนวนมาก ดังนั้น เนื้อหาความรู้ของสื่อที่มีอยู่ในศูนย์ฯ จึงเน้นการถ่ายทอดความรู้และผลิตสื่อเพื่อให้บริการแก่เกษตรกรในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการทำนา ซึ่งในการได้รับเนื้อหาความรู้ที่เกษตรกรเกือบทั้งหมด ระบุว่า ได้รับเนื้อหาความรู้ด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ประกอบด้วยเรื่อง การป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน เนื้อหาด้านการเพิ่มผลผลิตพืช ประกอบด้วยเรื่อง การทำนา การทำไร่นาสวนผสม และเนื้อหาด้านการปรับปรุงบำรุงดิน ประกอบด้วยเรื่อง การทำน้ำหมักชีวภาพ การทำปุ๋ยพืชสดและปุ๋ยหมัก อยู่ในเกณฑ์ที่ใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 14 การได้รับเนื้อหาความรู้ด้านต่าง ๆ จากสื่อของศูนย์ฯ

| การได้รับเนื้อหาความรู้             | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|-------------------------------------|------------|--------|
| <u>เนื้อหาความรู้</u> <sup>1/</sup> |            |        |
| ด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช      | 143        | 84.1   |
| ด้านการเพิ่มผลผลิตพืช               | 131        | 77.1   |
| ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน             | 124        | 72.9   |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup> ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

#### ประเภทของสื่อที่ทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากที่สุด

ประเภทของสื่อที่ทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 15 ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ พร้อมกับนารูปภาพและชนิดของสื่อให้เกษตรกรดู พบว่า สื่อที่เกษตรกรได้รับแล้วทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาความรู้มากที่สุด คือ สื่อบุคคล ร้อยละ 33.6 รองลงมาคือ หอกระจายข่าว ร้อยละ 25.3 แพลงสาธิต ร้อยละ 18.2 เอกสารคำแนะนำ ร้อยละ 15.3 การทัศนศึกษาดูงาน ร้อยละ 7.1 และแผ่นพับ ร้อยละ 0.6 ตามลำดับ ส่วนชุดนิทรรศการสำเร็จรูป แผ่นพลิก โปสเตอร์ และจดหมายข่าว ไม่มีผู้ใดเลือกตอบ แสดงว่าอาจเป็นเพราะสื่อดังกล่าวเมื่อเกษตรกรได้รับแล้วทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาความรู้ที่น้อยที่สุด

จะเห็นได้ว่า สื่อทุกประเภทของศูนย์ฯ ที่มีอยู่นั้นไม่มีสื่อประเภทใดที่เกษตรกรในพื้นที่ศึกษาระบุว่า ทำให้มีความเข้าใจในเนื้อหาเกินครึ่ง ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีอายุเฉลี่ยอยู่ในวัยกลางคนและค่อนข้างสูงอายุ จึงทำให้ขาดความกระตือรือร้นหรือขาดความสนใจที่จะรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จากสื่อทุกประเภท ยกเว้นสื่อบุคคลที่ทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากที่สุด เนื่องจากสื่อบุคคล หรือ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล มีการสื่อสารแบบ 2 ทางจึงทำให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารกับเกษตรกรได้ จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเพิ่มเติม ได้ให้เหตุผลว่า เมื่อมีโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตรเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลจะนัดหมายประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกับเกษตรกรให้รับทราบ หรือในกรณีที่เกิดปัญหาภัยธรรมชาติ โรคและแมลงศัตรูพืชระบาดเกษตรกรก็สามารถขอคำแนะนำเจ้าหน้าที่ให้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาได้ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ยังเข้ามาเยี่ยมเยียนถึงบ้านทำให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเองสามารถพูดคุยเข้าใจกันง่าย สำหรับหอกระจายข่าว พบว่า เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจในข่าวสารได้ง่ายเช่นกัน เนื่องจากทุกหมู่บ้านมีสื่อชนิดนี้ตั้งอยู่ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และทางศูนย์ฯ ก็ใช้หอกระจายข่าวเป็นช่องทางในการแจ้งข้อมูลพยากรณ์เตือนการระบาดของศัตรูพืช รวมทั้งภัยธรรมชาติ ส่วนสื่ออื่น ๆ ได้แก่ แปลงสาธิต การทัศนศึกษาดูงาน เกษตรกรสามารถเกิดการเรียนรู้ทำให้เข้าใจเรื่องราวได้เพราะได้เห็นของจริง และมีการทดลองปฏิบัติ ฉะนั้นในการเลือกใช้สื่อของศูนย์ฯ เพื่อถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรให้เกิดประโยชน์ และเรียนรู้ได้เข้าใจมากที่สุดจึงควรพิจารณาจากสื่อดังกล่าว

ตารางที่ 15 ประเภทของสื่อที่ทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจในเนื้อหา

| ประเภทของสื่อ     | จำนวน | ร้อยละ |
|-------------------|-------|--------|
| สื่อบุคคล         | 57    | 33.6   |
| หอกระจายข่าว      | 43    | 25.3   |
| แปลงสาธิต         | 31    | 18.2   |
| เอกสารคำแนะนำ     | 26    | 15.3   |
| การทัศนศึกษาดูงาน | 10    | 7.1    |
| แผ่นพับ           | 1     | 0.6    |
| รวม               | 170   | 100.0  |

### ความถี่ในการได้รับเนื้อหาต่าง ๆ จากสื่อของศูนย์ฯ

จากการสัมภาษณ์และนำخذของสื่อให้เกษตรกรดู เพื่อศึกษาถึงความถี่ในการรับเนื้อหาความรู้ด้านต่าง ๆ จากสื่อของศูนย์ฯ ดังแสดงในตารางที่ 16 มีรายละเอียด ดังนี้

#### เนื้อหาความรู้ด้านการเพิ่มผลผลิตพืช

สำหรับเนื้อหาความรู้ด้านการเพิ่มผลผลิตพืช พบว่า เกษตรกรได้รับเนื้อหาในด้านนี้จากสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลบ่อยครั้งที่สุด ร้อยละ 41.8 รองลงมา คือ หอกระจายข่าว ร้อยละ 31.2 การทัศนศึกษาดูงาน ร้อยละ 28.8 แปลงสาธิต ร้อยละ 27.6 จดหมายข่าว ร้อยละ 17.6 เอกสารคำแนะนำ และแผ่นพับได้รับบ่อยเท่า ๆ กัน ร้อยละ 15.9 แผ่นพลิก และโปสเตอร์ ร้อยละ 10.0 และชุดนิทรรศการสำเร็จรูป ร้อยละ 4.1 ตามลำดับ

#### เนื้อหาความรู้ด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

เกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช พบว่า เกษตรกรได้รับเนื้อหาในด้านนี้จากสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล บ่อยครั้งที่สุด คือ ร้อยละ 47.1 รองลงมา คือ หอกระจายข่าว ร้อยละ 32.9 การทัศนศึกษาดูงาน ร้อยละ 28.8 แปลงสาธิต ร้อยละ 25.3 จดหมายข่าว ร้อยละ 21.2 เอกสารคำแนะนำ ร้อยละ 17.1 แผ่นพับ ร้อยละ 15.9 โปสเตอร์ ร้อยละ 11.8 แผ่นพลิก ร้อยละ 10.6 และชุดนิทรรศการสำเร็จรูป ร้อยละ 7.6 ตามลำดับ

#### เนื้อหาความรู้ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน

เนื้อหาความรู้ด้านปรับปรุงบำรุงดิน พบว่า เกษตรกรได้รับเนื้อหาในด้านนี้จากสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล บ่อยครั้งที่สุด ร้อยละ 43.5 รองลงมาคือ การทัศนศึกษาดูงาน ร้อยละ 31.2 หอกระจายข่าว ร้อยละ 27.6 แปลงสาธิต ร้อยละ 26.5 จดหมายข่าว ร้อยละ 20.6 เอกสารคำแนะนำ และแผ่นพับได้รับเนื้อหาจากสื่อดังกล่าวเท่า ๆ กัน ร้อยละ 15.9 โปสเตอร์ ร้อยละ 14.1 แผ่นพลิก ร้อยละ 9.4 และชุดนิทรรศการสำเร็จรูป ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวมแล้วสื่อทุกประเภทของศูนย์ฯ ยกเว้นชุดนิทรรศการสำเร็จรูป เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับเนื้อหาความรู้ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย เนื้อหาด้านการเพิ่มผลผลิตพืช ด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และด้านการปรับปรุงบำรุงดิน ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่ศึกษาเคยได้รับทุกสื่อเกินครึ่งในความถี่บ่อยครั้ง (ได้รับเนื้อหามากกว่า 3 ครั้งต่อปีขึ้นไป) และนาน ๆ ครั้ง (ได้รับเนื้อหา 1-2 ครั้งต่อปี) แต่อย่างไรก็ตามมีแนวโน้มในการได้รับเนื้อหาความรู้จากสื่อไปทางนาน ๆ ครั้งมากที่สุด สำหรับสื่อที่เกษตรกรไม่เคยได้รับเนื้อหาเลยมีเกินครึ่ง คือ ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป โดยที่ความถี่ในการได้รับเนื้อหาความรู้ทั้ง 3 ด้านนั้น เกษตรกรจะได้รับเนื้อหาความรู้จากสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลบ่อยครั้งที่สุด เพราะเมื่อมีนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ของรัฐเข้ามา เช่น โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร โครงการรับจำนำข้าวการทำเกษตรอินทรีย์ หรือการช่วยเหลือเกษตรกร ผู้ประสบภัยธรรมชาติ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลจะเรียกประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจให้เกษตรกรทราบอยู่เสมอ นอกจากนี้เกษตรกรยังเชื่อว่าเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในด้านการเกษตรดี สามารถพบปะให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนแนวความคิดเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ได้ ส่วนหอกระจายข่าวนั้น พบว่าเกษตรกรบางส่วนได้รับฟังข้อมูลข่าวสารอยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากการเผยแพร่ข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยผ่านช่องทางนี้และบางครั้งทางศูนย์ฯ ก็ใช้หอกระจายข่าวเผยแพร่สปอตโครงการรณรงค์ต่าง ๆ ของรัฐด้วย สำหรับการทัศนศึกษาดูงานและการจัดทำแปลงสาธิต เป็นสื่อที่เกษตรกรให้ข้อมูลว่าสามารถเรียนรู้และทำให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย เพราะได้เห็นของจริงเข้าไปร่วมทดลองปฏิบัติได้ แต่การจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ยังมีน้อยเกินไป ซึ่งเกษตรกรที่ได้เข้าไปร่วมจริง ๆ มักเป็นเกษตรกรผู้นำ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น ส่วนชุดนิทรรศการสำเร็จรูป เกษตรกรได้รับเนื้อหาจากสื่อชนิดนี้น้อยที่สุด บางรายไม่รู้จักสื่อชนิดนี้ อาจเป็นเพราะเนื้อหาไม่เฉพาะเรื่องและทางศูนย์ฯ ไม่ค่อยได้นำออกมาใช้ประโยชน์

ตารางที่ 16 ความถี่ในการได้รับเนื้อหาจากสื่อของศูนย์ฯ

| ประเภทของสื่อ            | เนื้อหาของสื่อ / ความถี่ |               |               |                             |               |              |                      |               |               |
|--------------------------|--------------------------|---------------|---------------|-----------------------------|---------------|--------------|----------------------|---------------|---------------|
|                          | ด้านการเพิ่มผลผลิตพืช    |               |               | ด้านป้องกันและกำจัดศัตรูพืช |               |              | ด้านปรับปรุงบำรุงดิน |               |               |
|                          | บ่อยครั้ง                | นาน ๆ ครั้ง   | ไม่เคยเลย     | บ่อยครั้ง                   | นาน ๆ ครั้ง   | ไม่เคยเลย    | บ่อยครั้ง            | นาน ๆ ครั้ง   | ไม่เคยเลย     |
| 1. หอกระจายข่าว          | 53<br>(31.2)             | 105<br>(61.8) | 12<br>(7.1)   | 56<br>(32.9)                | 97<br>(57.1)  | 17<br>(10.0) | 47<br>(27.6)         | 101<br>(59.4) | 22<br>(12.9)  |
| 2. ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป | 7<br>(4.1)               | 37<br>(21.8)  | 126<br>(74.1) | 13<br>(7.6)                 | 58<br>(34.1)  | 99<br>(58.2) | 10<br>(5.9)          | 34<br>(20.0)  | 126<br>(74.1) |
| 3. แผ่นพลิก              | 17<br>(10.0)             | 80<br>(47.1)  | 73<br>(42.9)  | 18<br>(10.6)                | 75<br>(44.1)  | 77<br>(45.3) | 16<br>(9.4)          | 79<br>(46.5)  | 75<br>(44.1)  |
| 4. เอกสารคำแนะนำ         | 27<br>(15.9)             | 121<br>(71.2) | 22<br>(12.9)  | 29<br>(17.1)                | 121<br>(71.2) | 20<br>(11.8) | 27<br>(15.9)         | 117<br>(68.8) | 26<br>(15.3)  |
| 5. แผ่นพับ               | 27<br>(15.9)             | 115<br>(67.6) | 28<br>(16.5)  | 27<br>(15.9)                | 126<br>(74.1) | 17<br>(10.0) | 27<br>(15.9)         | 117<br>(68.8) | 26<br>(15.3)  |
| 6. โปสเตอร์              | 17<br>(10.0)             | 102<br>(60.0) | 51<br>(30.0)  | 20<br>(11.8)                | 101<br>(59.4) | 49<br>(28.8) | 24<br>(14.1)         | 99<br>(58.2)  | 47<br>(27.6)  |
| 7. จดหมายข่าว            | 30<br>(17.6)             | 125<br>(73.5) | 15<br>(8.8)   | 36<br>(21.2)                | 119<br>(70.0) | 15<br>(8.8)  | 35<br>(20.6)         | 117<br>(68.8) | 18<br>(10.6)  |

ตารางที่ 16 (ต่อ)

| ประเภทของสื่อ              | เนื้อหาของสื่อ / ความถี่ |               |              |                             |              |              |                      |              |              |
|----------------------------|--------------------------|---------------|--------------|-----------------------------|--------------|--------------|----------------------|--------------|--------------|
|                            | ด้านการเพิ่มผลผลิตพืช    |               |              | ด้านป้องกันและกำจัดศัตรูพืช |              |              | ด้านปรับปรุงบำรุงดิน |              |              |
|                            | บ่อยครั้ง                | นาน ๆ ครั้ง   | ไม่เคยเลย    | บ่อยครั้ง                   | นาน ๆ ครั้ง  | ไม่เคยเลย    | บ่อยครั้ง            | นาน ๆ ครั้ง  | ไม่เคยเลย    |
| 8. สื่อบุคคล (เจ้าหน้าที่) | 71<br>(41.8)             | 84<br>(49.4)  | 15<br>(8.8)  | 80<br>(47.1)                | 75<br>(44.1) | 15<br>(8.8)  | 74<br>(43.5)         | 74<br>(43.5) | 22<br>(13.0) |
| 9. แพลงสาริต               | 47<br>(27.6)             | 85<br>(50.0)  | 38<br>(22.4) | 43<br>(25.3)                | 77<br>(45.3) | 50<br>(29.4) | 45<br>(26.5)         | 78<br>(45.9) | 47<br>(27.6) |
| 10. การทัศนศึกษาดูงาน      | 49<br>(28.8)             | 105<br>(61.8) | 16<br>(9.4)  | 49<br>(28.8)                | 95<br>(55.9) | 26<br>(15.3) | 53<br>(31.2)         | 91<br>(53.5) | 26<br>(15.3) |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup> ความถี่ในการได้รับเนื้อหาจากสื่อของศูนย์ฯ

- บ่อยครั้ง หมายถึง ได้รับเนื้อหามากกว่า 3 ครั้งต่อปีขึ้นไป
- นาน ๆ ครั้ง หมายถึง ได้รับเนื้อหา 1-2 ครั้งต่อปี
- ไม่เคยเลย หมายถึง ได้รับเนื้อหา 0 ครั้งต่อปี

### ความเหมาะสมของเนื้อหา

สำหรับเนื้อหาของสื่อที่เกษตรกรคิดว่ามีความเหมาะสมต่อการประกอบอาชีพของตนเองนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมของเนื้อหาจากสื่อทั้งหมดที่มีภายในศูนย์ฯ จำนวน 19 เรื่อง โดยวัดจากความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อความยาวของเนื้อหา ความน่าสนใจของเนื้อหา ศัพท์ทางวิชาการ และการนำเนื้อหาที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ จากสื่อแต่ละประเภทในแต่ละเรื่อง ดังแสดงในตารางที่ 17 มีรายละเอียด ดังนี้

#### ความยาวของเนื้อหา

ความยาวของเนื้อหา พบว่า ชุคนิทรศการสำเร็จรูป เรื่องศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ เอกสาร คำแนะนำ เรื่องการทำนาข้าว และการป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล และแผ่นพับ เรื่อง การทำน้ำหมักชีวภาพ ความยาวของเนื้อหามีความเหมาะสมแล้ว ร้อยละ 99.4 รองลงมา คือ แผ่นพลิก เรื่องการเตรียมพื้นที่ทำนา แผ่นพับ เรื่องการป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล ไปสเตอร์ เรื่องศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ จดหมายข่าว เรื่องเดือนการระบาดของศัตรูพืช และโครงการรับจำนำข้าว และ สื่อบุคคล เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ ความยาวของเนื้อหามีความเหมาะสมแล้ว ร้อยละ 98.8 หอกระจายข่าว เรื่องการประกาศเตือน เอกสารคำแนะนำ เรื่องการทำไร่นาสวนผสม และการใช้ ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง และสื่อบุคคล เรื่องการทำปุ๋ยพืชสด ร้อยละ 98.2 ส่วนหอกระจายข่าว เรื่องการทำ น้ำหมักชีวภาพ แปลงสาธิต เรื่องการปลูกข้าวปลอดภัยจากสารพิษ และการทัศนศึกษาดูงาน เรื่อง การทำน้ำหมักชีวภาพ ความยาวของเนื้อหามีความเหมาะสมแล้ว ร้อยละ 97.6 ตามลำดับ

#### ความน่าสนใจของเนื้อหา

สำหรับสื่อที่เกษตรกรเห็นว่าเนื้อหามีความน่าสนใจที่สุด คือ เอกสารคำแนะนำ เรื่องการทำ นาข้าว และสื่อบุคคลที่ให้ความรู้ในเรื่องการทำปุ๋ยพืชสดมากที่สุด ร้อยละ 100.0 รองลงมา คือ เอกสาร คำแนะนำ เรื่องการทำไร่นาสวนผสม และการป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล แผ่นพับและ สื่อบุคคล เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ และการทัศนศึกษาดูงาน เรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และการทำน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งเนื้อหามีความน่าสนใจ ร้อยละ 99.4 และหอกระจายข่าว เรื่องการทำ น้ำหมักชีวภาพ ชุคนิทรศการสำเร็จรูปและไปสเตอร์ เรื่องศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ แผ่นพลิก เรื่องการเตรียมพื้นที่นา แผ่นพับ เรื่องการป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล จดหมายข่าว เรื่องเดือนการระบาดของศัตรูพืชและโครงการรับจำนำข้าว แปลงสาธิต เรื่องการปลูกข้าวปลอดภัยจาก สารพิษ และการทัศนศึกษาดูงาน เรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 98.8 ตามลำดับ

### ศัพท์ทางวิชาการ

ศัพท์ทางวิชาการในเนื้อหาของสื่อแต่ละประเภทจากความคิดเห็นของเกษตรกรในเรื่องดังกล่าว พบว่า แผ่นพับ เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ โปสเตอร์ เรื่องศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ จดหมายข่าว เรื่องเตือนการระบาดของศัตรูพืชและโครงการรับจำนำข้าว สื่อบุคคล เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพและการทำปุ๋ยพืชสด และการทัศนศึกษาดูงาน เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ มีการใช้ศัพท์ทางวิชาการที่เหมาะสมคืออยู่แล้ว ร้อยละ 100.0 รองลงมา คือ หอกระจายข่าว เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ และการประกาศเตือน ชุมนิทรรศการสำเร็จรูป เรื่องศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ เอกสารคำแนะนำ เรื่องการทำนาข้าว การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง แผ่นพับ เรื่องการป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล แปลงสาธิต เรื่องการปลูกข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ร้อยละ 99.4 และแผ่นพลิก เรื่องการเตรียมพื้นที่ทำนา เอกสารคำแนะนำเรื่องการทำไร่นาสวนผสม และการทัศนศึกษาดูงาน เรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 98.8 ตามลำดับ

### การนำไปใช้ประโยชน์

เกี่ยวกับการนำเนื้อหาของสื่อที่ได้รับไปใช้ประโยชน์นั้น พบว่า สื่อที่เกษตรกรเห็นว่าสามารถนำเนื้อหาไปใช้ประโยชน์ได้มากที่สุดและมีความเหมาะสมแล้ว คือ หอกระจายข่าว เรื่องการประกาศเตือน ชุมนิทรรศการสำเร็จรูป เรื่องศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ แผ่นพลิก เรื่องการเตรียมพื้นที่ทำนา เอกสารคำแนะนำ เรื่องการทำไร่นาสวนผสม และการป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล แผ่นพับ เรื่องการป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล โปสเตอร์ เรื่องศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ ร้อยละ 100.0 รองลงมา คือ หอกระจายข่าว เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ เอกสารคำแนะนำ เรื่องการทำนาข้าวและการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง จดหมายข่าว เรื่องเตือนการระบาดของศัตรูพืชและโครงการรับจำนำข้าว ร้อยละ 99.4 แผ่นพับ เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ ร้อยละ 98.2 การทัศนศึกษาดูงาน เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ ร้อยละ 97.6 สื่อบุคคล เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ และแปลงสาธิต เรื่องการปลูกข้าวปลอดภัยจากสารพิษ ร้อยละ 94.1 การทัศนศึกษาดูงาน เรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ร้อยละ 92.9 สื่อบุคคล เรื่องการทำปุ๋ยพืชสด ร้อยละ 90.0 และการทัศนศึกษาดูงาน เรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 72.9 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องความเหมาะสมของเนื้อหาในสื่อแต่ละประเภท ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ความยาวของเนื้อหา ความน่าสนใจ ศัพท์ทางวิชาการ และการนำไปใช้ประโยชน์มีความเหมาะสมแล้ว โดยจะให้ความสำคัญกับสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ

เรื่องของการทำนาข้าว การทำปุ๋ยพืชสด การทำน้ำหมักชีวภาพ การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง การประกาศเตือนการระบาดของแมลงศัตรูพืช และการป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลมากที่สุด ซึ่งสื่อที่เกษตรกรระบุส่วนใหญ่เนื้อหาที่มีความเหมาะสมดีแล้วครอบคลุมเกือบทุกสื่อ เพราะสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพและแก้ไขปัญหาของตนเองได้ จึงสรุปได้ว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดในพื้นที่ศึกษาเห็นว่าเนื้อหาของสื่อมีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เห็นว่าควรปรับปรุงเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ซึ่งนำไปปฏิบัติได้ยาก เพราะใช้สารเคมีมานานจนเกิดความเคยชิน

ตารางที่ 17 ความเหมาะสมของเนื้อหา

| ประเภทของสื่อ   | ความเหมาะสมของเนื้อหา |             |                |             |                 |             |                    |             |
|---|-----------------------|-------------|----------------|-------------|-----------------|-------------|--------------------|-------------|
|   | ความยาวของเนื้อหา     |             | ความน่าสนใจ    |             | ศัพท์ทางวิชาการ |             | การนำไปใช้ประโยชน์ |             |
|   | เหมาะสมแล้ว           | ควรปรับปรุง | เหมาะสมแล้ว    | ควรปรับปรุง | เหมาะสมแล้ว     | ควรปรับปรุง | เหมาะสมแล้ว        | ควรปรับปรุง |
| 1. หอกระจายข่าว   |                       |             |                |             |                 |             |                    |             |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ  | 166<br>(97.6)         | 4<br>(2.4)  | 168<br>(98.8)  | 2<br>(1.2)  | 169<br>(99.4)   | 1<br>(0.6)  | 169<br>(99.4)      | 1<br>(0.6)  |
| - การประกาศเตือน เช่น<br>เตือนการระบาดของศัตรูพืช,ภัยธรรมชาติ ฯลฯ | 167<br>(98.2)         | 3<br>(1.8)  | 167<br>(98.2)  | 3<br>(1.8)  | 169<br>(99.4)   | 1<br>(0.6)  | 170<br>(100.0)     | 0<br>(0.0)  |
| 2. ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป  |                       |             |                |             |                 |             |                    |             |
| - ศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ  | 169<br>(99.4)         | 1<br>(0.6)  | 168<br>(98.8)  | 2<br>(1.2)  | 169<br>(99.4)   | 1<br>(0.6)  | 170<br>(100.0)     | 0<br>(0.0)  |
| 3. แผ่นพลิก   |                       |             |                |             |                 |             |                    |             |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา  | 168<br>(98.8)         | 2<br>(1.2)  | 168<br>(98.8)  | 2<br>(1.2)  | 168<br>(98.8)   | 2<br>(1.2)  | 170<br>(100.0)     | 0<br>(0.0)  |
| 4. เอกสารคำแนะนำ  |                       |             |                |             |                 |             |                    |             |
| - การทำนาข้าว   | 169<br>(99.4)         | 1<br>(0.6)  | 170<br>(100.0) | 0<br>(0.0)  | 169<br>(99.4)   | 1<br>(0.6)  | 169<br>(99.4)      | 1<br>(0.6)  |

ตารางที่ 17 (ต่อ)

| ประเภทของสื่อ                            | ความเหมาะสมของเนื้อหา |          |             |          |                 |          |                    |          |
|--|-----------------------|----------|-------------|----------|-----------------|----------|--------------------|----------|
|  | ความยาวของเนื้อหา     |          | ความน่าสนใจ |          | ศัพท์ทางวิชาการ |          | การนำไปใช้ประโยชน์ |          |
|  | เหมาะสม               | ควร      | เหมาะสม     | ควร      | เหมาะสม         | ควร      | เหมาะสม            | ควร      |
|  | แล้ว                  | ปรับปรุง | แล้ว        | ปรับปรุง | แล้ว            | ปรับปรุง | แล้ว               | ปรับปรุง |
| - การทำไร่นาสวนผสม                       | 167                   | 3        | 169         | 1        | 168             | 2        | 170                | 0        |
|  | (98.2)                | (1.8)    | (99.4)      | (0.6)    | (98.8)          | (1.2)    | (100.0)            | (0.0)    |
| - การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง             | 167                   | 3        | 167         | 3        | 169             | 1        | 169                | 1        |
|  | (98.2)                | (1.8)    | (98.2)      | (1.8)    | (99.4)          | (0.6)    | (99.4)             | (0.6)    |
| - การป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล | 169                   | 1        | 169         | 1        | 169             | 1        | 170                | 0        |
|  | (99.4)                | (0.6)    | (99.4)      | (0.6)    | (99.4)          | (0.6)    | (100.0)            | (0.0)    |
| 5. แผ่นพับ                               |                       |          |             |          |                 |          |                    |          |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ                     | 169                   | 1        | 169         | 1        | 170             | 0        | 167                | 3        |
|  | (99.4)                | (0.6)    | (99.4)      | (0.6)    | (100.0)         | (0.0)    | (98.2)             | (1.8)    |
| - การป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล | 168                   | 2        | 168         | 2        | 169             | 1        | 170                | 0        |
|  | (98.8)                | (1.2)    | (98.8)      | (1.2)    | (99.4)          | (0.6)    | (100.0)            | (0.0)    |
| 6. โปสเตอร์                              |                       |          |             |          |                 |          |                    |          |
| - ศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ               | 168                   | 2        | 168         | 2        | 170             | 0        | 170                | 0        |
|  | (98.8)                | (1.2)    | (98.8)      | (1.2)    | (100.0)         | (0.0)    | (100.0)            | (0.0)    |

ตารางที่ 17 (ต่อ)

| ประเภทของสื่อ                 | ความเหมาะสมของเนื้อหา |                 |                 |                 |                 |                 |                    |                 |
|-------------------------------|-----------------------|-----------------|-----------------|-----------------|-----------------|-----------------|--------------------|-----------------|
|                               | ความยาวของเนื้อหา     |                 | ความน่าสนใจ     |                 | ศัพท์ทางวิชาการ |                 | การนำไปใช้ประโยชน์ |                 |
|                               | เหมาะสม<br>แล้ว       | ควร<br>ปรับปรุง | เหมาะสม<br>แล้ว | ควร<br>ปรับปรุง | เหมาะสม<br>แล้ว | ควร<br>ปรับปรุง | เหมาะสม<br>แล้ว    | ควร<br>ปรับปรุง |
| 7. จดหมายข่าว                 |                       |                 |                 |                 |                 |                 |                    |                 |
| - เดือนการระบาดศัตรูพืช       | 169<br>(98.8)         | 1<br>(1.2)      | 168<br>(98.8)   | 2<br>(1.2)      | 170<br>(100.0)  | 0<br>(0.0)      | 169<br>(99.4)      | 1<br>(0.6)      |
| - โครงการรับจำนำข้าว          | 168<br>(98.8)         | 2<br>(1.2)      | 168<br>(98.8)   | 2<br>(1.2)      | 170<br>(100.0)  | 0<br>(0.0)      | 169<br>(99.4)      | 1<br>(0.6)      |
| 8. สื่อบุคคล                  |                       |                 |                 |                 |                 |                 |                    |                 |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ          | 168<br>(98.8)         | 2<br>(1.2)      | 169<br>(99.4)   | 1<br>(0.6)      | 170<br>(100.0)  | 0<br>(0.0)      | 160<br>(94.1)      | 10<br>(5.9)     |
| - การทำปุ๋ยพืชสด              | 167<br>(98.2)         | 3<br>(1.8)      | 170<br>(100.0)  | 0<br>(0.0)      | 170<br>(100.0)  | 0<br>(0.0)      | 153<br>(90.0)      | 17<br>(10.0)    |
| 9. แปลงสาริต                  |                       |                 |                 |                 |                 |                 |                    |                 |
| - การปลูกข้าวปลอดภัยจากสารพิษ | 166<br>(97.6)         | 4<br>(2.4)      | 168<br>(98.8)   | 2<br>(1.2)      | 169<br>(99.4)   | 1<br>(0.6)      | 160<br>(94.1)      | 10<br>(5.9)     |

ตารางที่ 17 (ต่อ)

| ประเภทของสื่อ                | ความเหมาะสมของเนื้อหา |                 |                 |                 |                 |                 |                    |                 |
|------------------------------|-----------------------|-----------------|-----------------|-----------------|-----------------|-----------------|--------------------|-----------------|
|                              | ความยาวของเนื้อหา     |                 | ความน่าสนใจ     |                 | ศัพท์ทางวิชาการ |                 | การนำไปใช้ประโยชน์ |                 |
|                              | เหมาะสม<br>แล้ว       | ควร<br>ปรับปรุง | เหมาะสม<br>แล้ว | ควร<br>ปรับปรุง | เหมาะสม<br>แล้ว | ควร<br>ปรับปรุง | เหมาะสม<br>แล้ว    | ควร<br>ปรับปรุง |
| 10. การทัศนศึกษาดูงาน        |                       |                 |                 |                 |                 |                 |                    |                 |
| - การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ | 163<br>(95.9)         | 7<br>(4.1)      | 169<br>(99.4)   | 1<br>(0.6)      | 169<br>(99.4)   | 1<br>(0.6)      | 158<br>(92.9)      | 12<br>(7.1)     |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         | 166<br>(97.6)         | 4<br>(2.4)      | 169<br>(99.4)   | 1<br>(0.6)      | 170<br>(100.0)  | 0<br>(0.0)      | 166<br>(97.6)      | 4<br>(2.4)      |
| - การทำเกษตรอินทรีย์         | 164<br>(96.5)         | 6<br>(3.5)      | 168<br>(98.8)   | 2<br>(1.2)      | 168<br>(98.8)   | 2<br>(1.2)      | 124<br>(72.9)      | 46<br>(27.1)    |

## การนำสื่อที่ได้รับไปใช้ประโยชน์

การนำสื่อที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ เป็นการศึกษาว่าเมื่อเกษตรกรได้รับสื่อต่าง ๆ ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลแล้ว ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองอย่างไรบ้าง ทั้งในด้านการเพิ่มพูนความรู้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และวิธีการนำไปปฏิบัติ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาถึงประเภทและเนื้อหาของสื่อที่ทำให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ รวมทั้งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับด้านการเพิ่มผลผลิตพืช คือ เรื่องการทำนา โดยวัดจากความรู้และวิธีการปฏิบัติของเกษตรกร

## เนื้อหาของสื่อที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ประเภทและเนื้อหาของสื่อที่ทำให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการประกอบอาชีพและกิจกรรมทำฟาร์ม ภายหลังจากที่ได้รับสื่อของศูนย์ฯ ดังแสดงในตารางที่ 18 มีรายละเอียดดังนี้

- หอกระจายข่าว มีเนื้อหาประกอบด้วย เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพและการประกาศเตือนต่าง ๆ โดยที่เกษตรกรเมื่อได้รับสื่อและเนื้อหาเรื่องน้ำหมักชีวภาพแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำฟาร์มเพียงบางส่วนมากที่สุด ร้อยละ 42.9 รองลงมา คือ เปลี่ยนแปลงน้อย ร้อยละ 30.6 เปลี่ยนแปลงทั้งหมด ร้อยละ 14.7 และไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 11.8 ส่วนการประกาศเตือนต่าง ๆ เช่น เตือนการระบาดของศัตรูพืช, ภัยธรรมชาติ เกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำฟาร์มน้อย ร้อยละ 40.6 รองลงมา คือ เปลี่ยนแปลงเพียงบางส่วน ร้อยละ 38.8 ไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 17.6 และเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ร้อยละ 3.0 ตามลำดับ

- ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป พบว่า มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ เมื่อเกษตรกรได้รับสื่อชนิดนี้ ทำให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำฟาร์มประมาณ 50-75% ของพื้นที่โดยคิดเป็นร้อยละ 48.8 รองลงมา คือ เปลี่ยนแปลงน้อยกว่า 50% ของพื้นที่ ร้อยละ 22.4 เปลี่ยนแปลงทั้งหมด ร้อยละ 18.8 และไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 10.0 ตามลำดับ

- แผ่นพลิก มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการเตรียมพื้นที่ทำนา พบว่า เมื่อเกษตรกรได้รับสื่อดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการประกอบกิจกรรมทำฟาร์ม โดยมีการเปลี่ยนแปลงน้อย และ

เปลี่ยนแปลงเพียงบางส่วนของพื้นที่อยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 43.5 และ 42.9 ส่วนที่เหลือไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 11.8 และเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ร้อยละ 1.8 ตามลำดับ

- เอกสารคำแนะนำ มีเนื้อหาที่หลากหลาย ประกอบด้วยเรื่อง การทำนาข้าว การทำไร่นาสวนผสม การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง และการป้องกันเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล โดยภายหลังจากที่เกษตรกรรับสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการทำนาข้าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติน้อย ร้อยละ 44.7 รองลงมาคือ เปลี่ยนแปลงบางส่วน ร้อยละ 32.4 ไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 21.8 และเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ร้อยละ 1.2 ส่วนการทำไร่นาสวนผสม พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเป็นบางส่วน ร้อยละ 41.2 เปลี่ยนแปลงน้อย ร้อยละ 40.6 ไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 16.5 และเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ร้อยละ 1.8 เนื้อหาเรื่องการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง พบว่า เมื่อเกษตรกรได้รับจากสื่อดังกล่าวแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเป็นบางส่วนเกินกว่าครึ่ง คือ ร้อยละ 52.9 เปลี่ยนแปลงน้อย ร้อยละ 35.9 ไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 9.4 และเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ร้อยละ 1.8 ส่วนเรื่องป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล พบว่า เปลี่ยนแปลงบางส่วน เปลี่ยนแปลงน้อย ไม่เปลี่ยนแปลง และเปลี่ยนแปลงทั้งหมด คือ ร้อยละ 49.4, 40.0, 10.0 และ 0.6 ตามลำดับ

- แผ่นพับ พบว่า มีเนื้อหาเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ และป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล เมื่อเกษตรกรได้รับเนื้อหาดังกล่าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพียงบางส่วน ร้อยละ 41.2 มากที่สุด รองลงมา คือ 36.4 เปลี่ยนแปลงทั้งหมด และไม่เปลี่ยนแปลงการทำการกิจกรรมฟาร์มเท่ากัน คือ ร้อยละ 11.2 ส่วนการป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล เมื่อได้รับเนื้อหาแล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงน้อย ร้อยละ 44.1 เปลี่ยนแปลงบางส่วน ร้อยละ 27.6 เปลี่ยนแปลงทั้งหมดและไม่เปลี่ยนแปลงเลย ร้อยละ 14.1 เท่ากัน

- สำหรับโปสเตอร์ พบว่า เป็นสื่อที่มีเนื้อหาเพียงเรื่องเดียว คือ ศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ โดยที่สื่อดังกล่าวทำให้เกษตรกรเกินกว่าครึ่ง ตอบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงการทำการกิจกรรมฟาร์มได้น้อยกว่า 50% ของพื้นที่มากที่สุด ร้อยละ 53.5 รองลงมา คือ เปลี่ยนแปลงบางส่วน ร้อยละ 30.6 ไม่เปลี่ยนแปลงเลย ร้อยละ 14.1 และเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ร้อยละ 1.8 ตามลำดับ

- จดหมายข่าว มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเตือนการระบาดของศัตรูพืช และเรื่องโครงการรับจำนำข้าว พบว่า เมื่อเกษตรกรได้รับเนื้อหาของสื่อทั้งสองเรื่อง เกษตรกรเชื่อว่าสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะการประกอบกิจกรรมทำฟาร์มได้เพียงบางส่วนของพื้นที่ เปลี่ยนแปลงน้อย เปลี่ยนแปลงทั้งหมดและไม่เปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 46.5, 26.5, 22.4 และ 4.7 ตามลำดับ

- สื่อบุคคล หรือ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล พบว่ามีการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ และการทำปุ๋ยพืชสด เมื่อเกษตรกรได้รับเนื้อหาดังกล่าว ทำให้เกษตรกรเข้าใจและเกิดเปลี่ยนแปลงลักษณะการประกอบกิจกรรมฟาร์ม โดยมีการเปลี่ยนแปลงเป็นบางส่วนของพื้นที่ ร้อยละ 45.3 เปลี่ยนแปลงน้อย ร้อยละ 31.2 เปลี่ยนแปลงทั้งหมด ร้อยละ 18.8 และไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 4.7 ส่วนการทำปุ๋ยพืชสด มีการเปลี่ยนแปลงใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 43.5, 33.5, 14.7 และ 8.2 ตามลำดับ

- แปลงสาธิตเกี่ยวกับเรื่องการปลูกข้าวปลอดภัยจากสารพิษ พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งเมื่อได้รับสื่อชนิดนี้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะการประกอบกิจกรรมฟาร์มเป็นบางส่วน หรือประมาณ 50-75% ของพื้นที่ ร้อยละ 47.1 รองลงมา คือ เปลี่ยนแปลงน้อยกว่า 50 % ของพื้นที่ ร้อยละ 29.4 เปลี่ยนแปลงทั้งหมด ร้อยละ 20.6 และไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 2.9 ตามลำดับ

- การทัศนศึกษาดูงาน พบว่า ประกอบด้วยเรื่อง การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การทำน้ำหมักชีวภาพ และการทำเกษตรอินทรีย์ โดยหลังจากที่ได้รับสื่อแล้วเกษตรกรระบุว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำฟาร์มในพื้นที่ได้เป็นบางส่วน มากที่สุด ร้อยละ 51.8 รองลงมา คือ เปลี่ยนแปลงน้อย ร้อยละ 28.8 เปลี่ยนแปลงทั้งหมด ร้อยละ 15.9 และไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 3.5 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ไม่มีประเภทและเนื้อหาของสื่อชนิดใดที่ทำให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการประกอบกิจกรรมทำฟาร์มได้ทั้งหมด มีเพียงประเภทและเนื้อหาของสื่อบางชนิดที่ทำให้เกษตรกรเกินครึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำฟาร์มได้เพียงบางส่วนประมาณ 50-75% ของพื้นที่เท่านั้น โดยพบว่าเป็นเอกสารคำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง และการจัดทัศนศึกษาดูงานเกี่ยวกับเรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ส่วนเนื้อหาที่ไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมฟาร์มของเกษตรกรเลย คือ เรื่องการทำเกษตรอินทรีย์

ตารางที่ 18 เนื้อหาของสื่อที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

| ประเภทและเนื้อหาของสื่อ  | การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ <sup>1/</sup> |                           |                        |                       |
|--|-------------------------------------|---------------------------|------------------------|-----------------------|
|  | เปลี่ยนแปลงทั้งหมด<br>(4)           | เปลี่ยนแปลงบางส่วน<br>(3) | เปลี่ยนแปลงน้อย<br>(2) | ไม่เปลี่ยนแปลง<br>(1) |
| 1. หอกระจายข่าว  |                                     |                           |                        |                       |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ   | 25<br>(14.7)                        | 73<br>(42.9)              | 52<br>(30.6)           | 20<br>(11.8)          |
| - การประกาศเตือน เช่น<br>เตือนการระบาดของศัตรูพืช, ภัยธรรมชาติ ฯลฯ | 5<br>(3.0)                          | 66<br>(38.8)              | 69<br>(40.6)           | 30<br>(17.6)          |
| 2. ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป   |                                     |                           |                        |                       |
| - ศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ   | 32<br>(18.8)                        | 83<br>(48.8)              | 38<br>(22.4)           | 17<br>(10.0)          |
| 3. แผ่นพลิก  |                                     |                           |                        |                       |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา   | 3<br>(1.8)                          | 73<br>(42.9)              | 74<br>(43.5)           | 20<br>(11.8)          |
| 4. เอกสารคำแนะนำ   |                                     |                           |                        |                       |
| - การทำนาข้าว  | 2<br>(1.2)                          | 55<br>(32.4)              | 76<br>(44.7)           | 37<br>(21.8)          |

ตารางที่ 17 (ต่อ)

| ประเภทและเนื้อหาของสื่อ                  | การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ <sup>1/</sup> |                    |                 |                |
|--|-------------------------------------|--------------------|-----------------|----------------|
|  | เปลี่ยนแปลงทั้งหมด                  | เปลี่ยนแปลงบางส่วน | เปลี่ยนแปลงน้อย | ไม่เปลี่ยนแปลง |
|  | (4)                                 | (3)                | (2)             | (1)            |
| - การทำไร่นาสวนผสม                       | 3<br>(1.8)                          | 70<br>(41.2)       | 69<br>(40.6)    | 28<br>(16.5)   |
| - การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง             | 3<br>(1.8)                          | 90<br>(52.9)       | 61<br>(35.9)    | 16<br>(9.4)    |
| - การป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล | 1<br>(0.6)                          | 84<br>(49.4)       | 68<br>(40.0)    | 17<br>(10.0)   |
| <b>5. แผ่นพับ</b>                        |                                     |                    |                 |                |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ                     | 19<br>(11.2)                        | 70<br>(41.2)       | 62<br>(36.4)    | 19<br>(11.2)   |
| - การป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล | 24<br>(14.1)                        | 47<br>(27.6)       | 75<br>(44.1)    | 24<br>(14.1)   |
| <b>6. โปสเตอร์</b>                       |                                     |                    |                 |                |
| - ศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ               | 3<br>(1.8)                          | 52<br>(30.6)       | 91<br>(53.5)    | 24<br>(14.1)   |

ตารางที่ 17 (ต่อ)

| ประเภทและเนื้อหาของสื่อ       | การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ <sup>1/</sup> |                    |                 |                |
|-------------------------------|-------------------------------------|--------------------|-----------------|----------------|
|                               | เปลี่ยนแปลงทั้งหมด                  | เปลี่ยนแปลงบางส่วน | เปลี่ยนแปลงน้อย | ไม่เปลี่ยนแปลง |
|                               | (4)                                 | (3)                | (2)             | (1)            |
| 7. จดหมายข่าว                 |                                     |                    |                 |                |
| - เดือนการระบาดศัตรูพืช       | 38<br>(22.4)                        | 79<br>(46.5)       | 45<br>(26.5)    | 8<br>(4.7)     |
| - โครงการรับจำนำข้าว          | 54<br>(31.8)                        | 69<br>(40.6)       | 41<br>(24.1)    | 6<br>(3.5)     |
| 8. สื่อบุคคล                  |                                     |                    |                 |                |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ          | 32<br>(18.8)                        | 77<br>(45.3)       | 53<br>(31.2)    | 8<br>(4.7)     |
| - การทำปุ๋ยพืชสด              | 14<br>(8.2)                         | 57<br>(33.5)       | 74<br>(43.5)    | 25<br>(14.7)   |
| 9. แปลงสาริต                  |                                     |                    |                 |                |
| - การปลูกข้าวปลอดภัยจากสารพิษ | 35<br>(20.6)                        | 80<br>(47.1)       | 50<br>(29.4)    | 5<br>(2.9)     |

ตารางที่ 17 (ต่อ)

| ประเภทและเนื้อหาของสื่อ      | การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ <sup>1/</sup> |                    |                 |                |
|------------------------------|-------------------------------------|--------------------|-----------------|----------------|
|                              | เปลี่ยนแปลงทั้งหมด                  | เปลี่ยนแปลงบางส่วน | เปลี่ยนแปลงน้อย | ไม่เปลี่ยนแปลง |
|                              | (4)                                 | (3)                | (2)             | (1)            |
| 10. การทัศนศึกษาดูงาน        |                                     |                    |                 |                |
| - การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ | 27<br>(15.9)                        | 88<br>(51.8)       | 49<br>(28.8)    | 6<br>(3.5)     |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         | 64<br>(37.6)                        | 82<br>(48.2)       | 18<br>(10.6)    | 6<br>(3.5)     |
| - การทำเกษตรอินทรีย์         | 27<br>(15.9)                        | 77<br>(45.3)       | 63<br>(37.2)    | 3<br>(1.8)     |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup> การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

- เปลี่ยนแปลงทั้งหมด หมายถึง เชื่อว่าสื่อที่ได้รับมาสามารถทำให้เปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำฟาร์มของพื้นที่ได้ทั้งหมด = 4
- เปลี่ยนแปลงบางส่วน หมายถึง เชื่อว่าเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำฟาร์มได้เพียงบางส่วนของพื้นที่ประมาณ 50-75% = 3
- เปลี่ยนแปลงน้อย หมายถึง เชื่อว่าเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำฟาร์มได้น้อยกว่า 50% ของพื้นที่ = 2
- ไม่เปลี่ยนแปลง หมายถึง เชื่อว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เลยในพื้นที่คิดเป็น 0% = 1

### ความรู้เรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม

ในการทดสอบความรู้เรื่องวิธีการทำนาที่ถูกต้องและเหมาะสมภายหลังจากที่เกษตรกรได้รับความรู้จากสื่อของศูนย์ฯ ซึ่งประกอบด้วย การวัดระดับความรู้ในเรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม จำแนกโดยใช้ค่ามาตรฐานแบบ ที-ปกติ และการวัดความรู้แยกตามรายข้อผลการศึกษามีดังนี้

### ระดับความรู้เรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม

จากการวิเคราะห์ผลการทดสอบความรู้ของเกษตรกรตำบลม่วงหวาน อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี เฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 83.53 โดยใช้คะแนนมาตรฐาน แบบ ที-ปกติ (t-score) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม ในระดับดี 16-20 คะแนน

ระดับที่ 2 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม ในระดับปานกลาง 11-15 คะแนน

ระดับที่ 3 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม ในระดับต่ำ 6-10 คะแนน

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรตำบลม่วงหวาน อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี สามารถตอบแบบสอบถามได้คะแนนสูงสุด 20 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน และตอบแบบสอบถามได้ระดับคะแนนต่ำสุด 6 คะแนน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับคะแนนมาตรฐาน สามารถจำแนกระดับความรู้เกษตรกรได้ทั้ง 3 ระดับ ดังแสดงในตารางที่ 19 มีรายละเอียดดังนี้

1. เกษตรกรที่มีความรู้เรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมในระดับสูง ตอบแบบสอบถามได้คะแนนในระหว่าง 16-20 คะแนน จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 ของเกษตรกรทั้งหมด

2. เกษตรกรที่มีความรู้เรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมในระดับปานกลาง ตอบแบบสอบถามได้คะแนนในระหว่าง 11-15 คะแนน จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 63.4 ของเกษตรกรทั้งหมด

3. เกษตรกรที่มีความรู้เรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมในระดับต่ำ ตอบแบบสอบถามได้คะแนนในระหว่าง 6-10 คะแนน จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 ของเกษตรกรทั้งหมด

จะเห็นได้ว่า ระดับความรู้เรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมของเกษตรกรตำบลม่วงหวาน อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี มีจำนวนเกินครึ่งอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด รองลงมาคือระดับสูง และระดับต่ำ โดยที่เกษตรกรทำคะแนนได้สูงสุด 20 คะแนน ต่ำสุด 6 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 13.39 คะแนน ซึ่งโดยภาพรวมแล้วความรู้เกี่ยวกับเรื่องการทำนาของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนและค่อนข้างสูงอายุ ถือว่ามีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพทำนามาเป็นระยะเวลานาน จึงไม่ค่อยมีความกระตือรือร้นในเรื่องการแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เท่าที่ควร แต่ก็ยังได้รับสื่อจากศูนย์ฯ รวมทั้งได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่อยู่บ้าง จึงทำให้เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการทำนาข้าวที่ถูกต้อง

ตารางที่ 19 ระดับความรู้เรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมของเกษตรกร

| คะแนนดิบ | ความถี่<br>(F) | ความถี่สะสม<br>(CF) | จุดศูนย์กลาง<br>ความถี่สะสม | Percentile | คะแนน<br>t | ระดับ<br>ความรู้ |
|----------|----------------|---------------------|-----------------------------|------------|------------|------------------|
| 20       | 2              | 142                 | 141.0                       | 99.30      | 72         | สูง              |
| 18       | 3              | 140                 | 138.5                       | 99.64      | 77         |                  |
| 17       | 3              | 137                 | 135.5                       | 97.53      | 69         |                  |
| 16       | 27             | 134                 | 120.5                       | 103.87     | 90         |                  |
| 15       | 17             | 107                 | 98.5                        | 81.33      | 58         | กลาง             |
| 14       | 23             | 90                  | 78.5                        | 71.47      | 55         |                  |
| 13       | 16             | 67                  | 59.0                        | 52.81      | 50         |                  |
| 12       | 16             | 51                  | 43.0                        | 41.54      | 47         |                  |
| 11       | 18             | 35                  | 26.0                        | 30.98      | 45         |                  |

ตารางที่ 19 (ต่อ)

| คะแนนดิบ | ความถี่<br>(F) | ความถี่สะสม<br>(CF) | จุดศูนย์กลาง<br>ความถี่สะสม | Percentile | คะแนน<br>t | ระดับ<br>ความรู้ |
|----------|----------------|---------------------|-----------------------------|------------|------------|------------------|
| 10       | 7              | 17                  | 13.5                        | 14.43      | 39         |                  |
| 9        | 4              | 10                  | 8.0                         | 8.45       | 36         |                  |
| 8        | 3              | 6                   | 4.5                         | 5.28       | 33         | ต่ำ              |
| 7        | 2              | 3                   | 2.0                         | 2.81       | 31         |                  |
| 6        | 1              | 1                   | 0.5                         | 1.05       | 27         |                  |

คะแนนสูงสุด 20 คะแนน ต่ำสุด 6 คะแนน เฉลี่ย 13.39 คะแนน ค่า S.D. 2.58

#### ความรู้เรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมแยกตามรายชื่อ

จากการศึกษาเกี่ยวกับความรู้เรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมของเกษตรกร ตำบลม่วงหวาน อำเภอหนองแสง จังหวัดสระบุรีแยกตามรายชื่อ ดังแสดงในตารางที่ 20 นั้น พบว่า เกษตรกรสามารถตอบแบบทดสอบความรู้เป็นรายชื่อโดยเกษตรกรตอบถูกเกินครึ่งถึง 16 ข้อ จาก ข้อความรู้ทั้งหมด 20 ข้อเนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ศึกษาได้รับความรู้จากสื่อต่าง ๆ ของศูนย์ฯ เช่น การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล หอกระจายข่าว การจัดทำแปลงสาธิต การทัศนศึกษาดูงาน เอกสารคำแนะนำ และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเพื่อนสมาชิกเกษตรกรด้วยกันเอง ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าวิจัยจึงได้ใช้เกณฑ์ที่ร้อยละ 75.0 โดยเกษตรกรสามารถตอบแบบทดสอบความรู้เป็นรายชื่อเกินร้อยละ 75.0 ถึง 12 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ 1) การสำรวจศัตรูพืชในแปลงนาควรสำรวจทุก 7 วัน มีเกษตรกรตอบถูกมากที่สุด ร้อยละ 95.1 รองลงมา คือ 2) ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 ในระยะเกิดช่อดอก 30 วันก่อนข้าวออกดอก ร้อยละ 92.3 3) การใช้ปุ๋ยในการปลูกข้าว ควรใส่ 2 ครั้งต่อฤดู ร้อยละ 91.5 4) ใส่ปุ๋ยครั้งแรก ในระยะ 20-30 วันหลังหว่านข้าวออก ร้อยละ 90.8 5) การใส่ปุ๋ยครั้งแรกควรใส่ปุ๋ยเคมี สูตร 16-20-0, 18-22-0 และ 20-20-0 ร้อยละ 88.0 6) การสำรวจแมลงศัตรูที่ถูกต้องควรเดินลงไปแปลงนาเพื่อหาจุดค้นข้าว ร้อยละ 88.0 7) การทำนาในระยะเริ่มหว่านควรรักษาระดับน้ำให้อยู่ที่ประมาณ 5 เซนติเมตร ร้อยละ 86.6 8) การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 ควรใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 หรือ 21-0-0 ร้อยละ 85.9 9) ในการสำรวจแปลงนาควรสำรวจศัตรูข้าวแมลงที่เป็นประโยชน์ ต้นข้าว ระดับน้ำในแปลงนา ร้อยละ 84.5 10) การไถพรวนทำเทือกก่อนปลูกข้าวควรตากดินทิ้งไว้ประมาณ 7 วัน ร้อยละ 81.7 11) การใช้ปุ๋ยยูเรียเป็นปุ๋ยครั้งที่ 2 ตามคำแนะนำ

ควรใช้อัตรา 5-10 หรือ 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 78.9 และ 12) หากพบว่ามีหนุระบาดในนาข้าว  
ทำการป้องกันกำจัดโดยวิธีขุด ล้อม ตี ดัก ร้อยละ 76.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 20 ความรู้เรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมแยกตามรายชื่อ

| ข้อความรู้<br>(คำตอบ)   | ตอบถูก |        | ตอบผิด |        | อันดับ |
|---|--------|--------|--------|--------|--------|
|   | จำนวน  | ร้อยละ | จำนวน  | ร้อยละ |        |
| <b>วิธีการเขตรกรรมข้าว</b>  |        |        |        |        |        |
| 1. การไถพรวนทำเทือกก่อนปลูกข้าวควรตาก<br>ดินไว้ประมาณกี่วัน (7 วัน)   | 116    | 81.7   | 26     | 18.3   | 10     |
| 2. ควรใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในอัตราที่กิโลกรัมต่อไร่<br>ในการทำนาหว่านน้ำตม (15-20 กิโลกรัมต่อไร่)                        | 76     | 53.5   | 66     | 46.5   | 16     |
| 3. เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี เมื่อนำมาทดลองเพาะ 100<br>เมล็ด ควรงอกอย่างน้อยกี่เมล็ด (80 เมล็ด)                            | 106    | 74.6   | 36     | 25.4   | 13     |
| 4. การใช้ปุ๋ยในการปลูกข้าว ควรใส่กี่ครั้งต่อฤดู<br>(2 ครั้ง)  | 130    | 91.5   | 12     | 8.5    | 3      |
| 5. ควรใส่ปุ๋ยครั้งแรก (รองพื้น) ในระยะใด (20-<br>30 วันหลังหว่านข้าวออก)  | 129    | 90.8   | 13     | 9.2    | 4      |
| 6. การใส่ปุ๋ยครั้งแรก (รองพื้น) ควรใส่ปุ๋ยเคมี<br>สูตรใด (16-20-0, 18-22-0, 20-20-0)                                  | 125    | 88.0   | 17     | 12.0   | 5      |
| 7. การใช้ปุ๋ยสูตร 16-20-0, 18-22-0 หรือ<br>20-20-0 ตามคำแนะนำควรใส่ที่กิโลกรัมต่อ<br>ไร่ (อัตรา 20-30 กิโลกรัมต่อไร่) | 43     | 30.3   | 99     | 69.7   | 17     |
| 8. ควรใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 (ปุ๋ยแต่งหน้า) ในระยะใด<br>(ระยะเกิดช่อดอก 30 วัน ก่อนข้าวออกดอก)                             | 131    | 92.3   | 11     | 7.7    | 2      |
| 9. การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 (ปุ๋ยแต่งหน้า) ควรใช้<br>ปุ๋ยเคมีสูตรใด (46-0-0 หรือ 21-0-0)                                  | 122    | 85.9   | 20     | 14.1   | 8      |

## ตารางที่ 20 (ต่อ)

| ข้อความรู้<br>(คำตอบ)  | ตอบถูก |        | ตอบผิด |        | อันดับ |
|--|--------|--------|--------|--------|--------|
|  | จำนวน  | ร้อยละ | จำนวน  | ร้อยละ |        |
| 10. การใช้ปุ๋ยยูเรียหรือแอมโมเนียมซัลเฟต เป็นปุ๋ยครั้งที่ 2 ตามคำแนะนำควรรี้อัตราที่กี่โลกรัมต่อไร่ (5-10 หรือ 10-20 กิโลกรัมต่อไร่) | 112    | 78.9   | 30     | 21.1   | 11     |
| 11. ในการทำนา ในระยะเริ่มหว่านควรรักษาระดับน้ำให้อยู่ที่ประมาณกี่เซนติเมตร (5 เซนติเมตร)   | 123    | 86.6   | 19     | 13.4   | 7      |
| <b>การสำรวจศัตรูในนาข้าว</b>   |        |        |        |        |        |
| 12. การสำรวจศัตรูพืชในแปลงนาควรรสำรวจทุกกี่วัน (7 วัน)   | 135    | 95.1   | 7      | 4.9    | 1      |
| 13. การสำรวจแมลงศัตรูที่ถูกต้องควรทำอย่างไร (เดินลงไปแปลงนาเพื่อแหวกคูต้นข้าว)   | 125    | 88.0   | 17     | 12.0   | 6      |
| 14. การสำรวจแปลงนาเพื่อที่จะประเมินสถานการณ์ข้าวควรเดินสำรวจอย่างไร (เดินสุ่มให้กระจายทั่วแปลง)                                      | 21     | 14.8   | 121    | 85.2   | 18     |
| 15. ในการสำรวจแปลงนาควรรสำรวจอะไรบ้าง (ศัตรูข้าว, แมลงที่เป็นประโยชน์ต้นข้าว ความแข็งแรง ระดับน้ำในแปลงนา)                           | 120    | 84.5   | 22     | 15.5   | 9      |
| <b>การใช้วิธีการควบคุมศัตรูข้าวแบบผสมผสาน</b>  |        |        |        |        |        |
| 16. หากพบว่ามีหนูระบาด ท่านทำการป้องกันกำจัดหนูในนาข้าวโดยวิธีใด (ขุด ล้อม ตี ตัก)   | 108    | 76.1   | 34     | 23.9   | 12     |
| 17. การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่ควรทำโดยวิธีใด (ใช้นกหรือฝูงเป็ดเก็บกิน)   | 83     | 58.5   | 59     | 41.5   | 14     |
| 18. การป้องกันเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลควรทำโดยวิธีการใด (ระบายน้ำออกจากแปลง 7-10 วันในช่วงเก็บเกี่ยวและเมล็ดเริ่มแข็งแรง)                | 77     | 54.2   | 65     | 45.8   | 15     |

ตารางที่ 20 (ต่อ)

| ข้อความรู้<br>(คำตอบ)   | ตอบถูก |        | ตอบผิด |        | อันดับ |
|---|--------|--------|--------|--------|--------|
|   | จำนวน  | ร้อยละ | จำนวน  | ร้อยละ |        |
| 19. การป้องกันกำจัดหนอนกอข้าวควรทำโดย<br>วิธีการใด (ใช้สารเคมีหลังหว่านข้าว 10 วัน)           | 10     | 7.0    | 132    | 93.0   | 19     |
| 20. การป้องกันกำจัดโรคขอบใบแห้งควรทำโดย<br>วิธีใด (ใช้สารเคมีฉีดพ่นเมื่อมีการระบาด<br>รุนแรง) | 10     | 7.0    | 132    | 93.0   | 20     |

**การปฏิบัติเกี่ยวกับการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม**

จากการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมของเกษตรกร ตำบลม่วงหวาน อำเภอหนองแสง จังหวัดสระบุรี เฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 83.53 โดยใช้คะแนนมาตรฐาน แบบ ที-ปกติ (t-score) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม ในระดับดี 17-20 คะแนน

ระดับที่ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม ในระดับปานกลาง 13-16 คะแนน

ระดับที่ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม ในระดับต่ำ 7-12 คะแนน

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรตำบลม่วงหวาน อำเภอหนองแสง จังหวัดสระบุรี สามารถตอบแบบสอบถามได้คะแนนสูงสุด 20 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน และตอบแบบสอบถามได้ระดับคะแนนต่ำสุด 7 คะแนน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับคะแนนมาตรฐาน สามารถจำแนกระดับการปฏิบัติของเกษตรกร ได้ทั้ง 3 ระดับ ดังแสดงในตารางที่ 21 มีรายละเอียดดังนี้

1. เกษตรกรที่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมในระดับสูง ตอบแบบสอบถามได้คะแนนในระหว่าง 17-20 คะแนน จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 36.6 ของเกษตรกรทั้งหมด

2. เกษตรกรที่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมในระดับปานกลาง ตอบแบบสอบถามได้คะแนนในระหว่าง 13-16 คะแนน จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 53.5 ของเกษตรกรทั้งหมด

3. เกษตรกรที่มีความรู้เรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมในระดับต่ำ ตอบแบบสอบถามได้คะแนนในระหว่าง 7-12 คะแนน จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.9 ของเกษตรกรทั้งหมด

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรเกินครึ่งของตำบลม่วงหวาน อำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี มีการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด คือ ร้อยละ 53.5 รองลงมาระดับดี ร้อยละ 36.6 และระดับต่ำ ร้อยละ 9.9 โดยเกษตรกรทำคะแนนได้สูงสุด 20 คะแนน ต่ำสุด 7 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 15.66 คะแนน

จะเห็นได้ว่า มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยร้อยละ 5.6 เท่านั้น ที่ทำคะแนนต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพทำนามาเป็นระยะเวลานาน และได้รับสื่อจากศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล รวมทั้งได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่อยู่เสมอ จึงทำให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้และมีวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำนาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ตารางที่ 21 ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมของเกษตรกร

| คะแนนดิบ | ความถี่<br>(F) | ความถี่สะสม<br>(CF) | จุดศูนย์กลาง<br>ความถี่สะสม | Percentile | คะแนน<br>t | ระดับ<br>ความรู้ |
|----------|----------------|---------------------|-----------------------------|------------|------------|------------------|
| 20       | 3              | 142                 | 140.5                       | 101.05     | 89         | สูง              |
| 19       | 11             | 139                 | 133.5                       | 101.76     | 90         |                  |
| 18       | 17             | 128                 | 119.5                       | 96.12      | 67         |                  |
| 17       | 21             | 111                 | 100.5                       | 85.56      | 60         |                  |

ตารางที่ 21 (ต่อ)

| คะแนนดิบ | ความถี่<br>(F) | ความถี่สะสม<br>(CF) | จุดศูนย์กลาง<br>ความถี่สะสม | Percentile | คะแนน<br>t | ระดับ<br>ความรู้ |
|----------|----------------|---------------------|-----------------------------|------------|------------|------------------|
| 16       | 30             | 90                  | 75.0                        | 73.94      | 56         |                  |
| 15       | 28             | 60                  | 46.0                        | 52.11      | 50         |                  |
| 14       | 9              | 32                  | 27.5                        | 25.70      | 43         | กลาง             |
| 13       | 9              | 23                  | 18.5                        | 19.36      | 41         |                  |
| 12       | 4              | 14                  | 12.0                        | 11.26      | 37         |                  |
| 11       | 5              | 10                  | 7.5                         | 8.80       | 36         |                  |
| 10       | 3              | 5                   | 3.5                         | 4.57       | 33         | ต่ำ              |
| 9        | 1              | 2                   | 1.5                         | 1.76       | 28         |                  |
| 7        | 1              | 1                   | 0.5                         | 1.05       | 26         |                  |

คะแนนสูงสุด 20 คะแนน ต่ำสุด 7 คะแนน เฉลี่ย 15.66 คะแนน ค่า S.D. 2.37

#### การปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมแยกตามรายชื่อ

การนำความรู้ที่ได้รับจากสื่อของศูนย์ฯ ไปปฏิบัติเกี่ยวกับการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม ประกอบด้วยเรื่องวิธีเขตกรรมข้าว การสำรวจศัตรูในนาข้าว และ การใช้วิธีการควบคุมศัตรูข้าวแบบผสมผสาน ดังแสดงในตารางที่ 22 พบว่า เกษตรกรเกินครึ่งสามารถปฏิบัติเกี่ยวกับการทำนาข้าวได้ถูกต้องทั้งหมดจากประเด็นเนื้อหาวิชารวม 20 ข้อย่อย ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ใช้เกณฑ์ที่เกษตรกรมีการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมเกินร้อยละ 75 ซึ่งเกษตรกรมีการปฏิบัติถูกต้องถึง 14 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ 1) ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 ระยะข้าวเริ่มตั้งท้อง หรือ 30 วันก่อนข้าวออกดอก มีเกษตรกรปฏิบัติถูกต้องมากที่สุด ร้อยละ 93.0 รองลงมา คือ 2) ใส่ปุ๋ย 20-30 วันหลังหว่านข้าวงอก ร้อยละ 92.3 3) ใส่ปุ๋ย 2 ครั้งต่อฤดูเพาะปลูก ร้อยละ 91.5 4) ใส่ปุ๋ยครั้งแรก (รองพื้น) ใช้ปุ๋ยสูตร 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 ร้อยละ 90.8 5) สำรวจศัตรูข้าวทุก ๆ 7 วัน ร้อยละ 90.1 6) การสำรวจแปลงนาได้สำรวจศัตรูข้าว, แมลงที่เป็นประโยชน์, ดันข้าว (ความแข็งแรง), ระดับน้ำในแปลงนา ร้อยละ 89.4 7) ในการสำรวจแมลงศัตรูข้าวได้เดินลงไปแปลงนาเพื่อแหวกดูต้นข้าว ร้อยละ 88.7 8) ใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) เป็นปุ๋ยครั้งที่ 2 ระยะเริ่มตั้งท้อง ร้อยละ 87.3 9) ในระยะเริ่มหว่านข้าวรักษาระดับน้ำอยู่ที่ 5 เซนติเมตร ร้อยละ 85.2 10) มีการไถพรวนดินไว้ 7 วันก่อนปลูกข้าว ร้อยละ

82.4 11) ทดสอบเปอร์เซ็นต์ความงอกก่อนปลูกข้าว ร้อยละ 79.6 12) ใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) เป็นครั้งที่ 2 ระยะเริ่มตั้งท้องในอัตรา 5-10 และ 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 79.6 13) หากพบว่ามีหนุระบาด ได้ทำการป้องกันกำจัดหนูในนาข้าวโดยวิธีขุด ล้อม ตี ดัก ร้อยละ 79.6 และ 14) การป้องกันเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลใช้วิธีระบายน้ำออกจากแปลง 7-10 วัน ในช่วงเก็บเกี่ยวและเมล็ดเริ่มแข็งแรง ร้อยละ 75.4 ตามลำดับ

แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรให้ความสนใจในเนื้อหาของสื่อที่ได้รับ โดยเฉพาะประเด็นการใช้ปุ๋ยเคมีในนาข้าว จะเห็นได้จากการนำไปปฏิบัติเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวให้สูงขึ้นอยู่ในลำดับต้น ๆ ส่วนการป้องกันกำจัดวัชพืชรบกวนนาข้าวโดยใช้วิธีการถอนด้วยมือหากมีปริมาณไม่มาก เกษตรกรระบุว่าประเด็นดังกล่าวมีการปฏิบัติน้อยที่สุด ซึ่งจากการสัมภาษณ์เกษตรกรให้เหตุผลว่า เห็นผลได้ช้า ดังนั้นจึงนิยมใช้สารเคมีมากกว่า

## ตารางที่ 22 การปฏิบัติเกี่ยวกับการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม

| เนื้อหาวิชา   | การนำความรู้ไปปฏิบัติ |        |            |        | อันดับ |
|---|-----------------------|--------|------------|--------|--------|
|   | ปฏิบัติ               |        | ไม่ปฏิบัติ |        |        |
|   | จำนวน                 | ร้อยละ | จำนวน      | ร้อยละ |        |
| <b>วิธีการเขตกรรมข้าว</b>   |                       |        |            |        |        |
| 1. มีการไถพรวนดินไว้ 7 วันก่อนปลูกข้าว                                | 117                   | 82.4   | 25         | 17.6   | 10     |
| 2. ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวอัตรา 15-20 กิโลกรัมต่อไร่ ในการทำนาหว่านน้ำตม   | 85                    | 59.9   | 57         | 40.1   | 18     |
| 3. ทดสอบเปอร์เซ็นต์ความงอกก่อนปลูกข้าว                                | 113                   | 79.6   | 29         | 20.4   | 11     |
| 4. ใส่ปุ๋ย 2 ครั้งต่อฤดูเพาะปลูก                                      | 130                   | 91.5   | 12         | 8.5    | 3      |
| 5. ใส่ปุ๋ย 20-30 วันหลังหว่านข้าวงอก                                  | 131                   | 92.3   | 11         | 7.7    | 2      |
| 6. ใส่ปุ๋ยครั้งแรก (รองพื้น) ใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0    | 129                   | 90.8   | 13         | 9.2    | 4      |
| 7. ใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 ในอัตรา 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ | 90                    | 63.4   | 52         | 36.6   | 17     |
| 8. ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 ระยะข้าวเริ่มตั้งท้องหรือ 30 วัน ก่อนข้าวออกดอก  | 132                   | 93.0   | 10         | 7.0    | 1      |

ตารางที่ 22 (ต่อ)

| เนื้อหาวิชา  | การนำความรู้ไปปฏิบัติ |        |            |        | อันดับ |
|--|-----------------------|--------|------------|--------|--------|
|  | ปฏิบัติ               |        | ไม่ปฏิบัติ |        |        |
|  | จำนวน                 | ร้อยละ | จำนวน      | ร้อยละ |        |
| 9. ใส่ปุ๋ยยูเรียหรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟตเป็นปุ๋ยครั้งที่ 2 ระยะเริ่มตั้งท้อง                                   | 124                   | 87.3   | 18         | 12.7   | 8      |
| 10. ใส่ปุ๋ยยูเรียหรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟตเป็นครั้งที่ 2 ระยะเริ่มตั้งท้องในอัตรา 5-10 และ 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ | 113                   | 79.6   | 29         | 20.4   | 12     |
| 11. ในระยะเริ่มหว่านข้าวรักษาระดับน้ำอยู่ที่ 5 เซนติเมตร   | 121                   | 85.2   | 21         | 14.8   | 9      |
| <b>การสำรวจศัตรูในนาข้าว</b>   |                       |        |            |        |        |
| 12. สำรวจศัตรูข้าวทุก ๆ 7 วัน  | 128                   | 90.1   | 14         | 9.9    | 5      |
| 13. ในการสำรวจแมลงศัตรูข้าวได้เดินลงไปแปลงนาเพื่อแหวกคูต้นข้าว   | 126                   | 88.7   | 16         | 11.3   | 7      |
| 14. การสำรวจแปลงนาได้เดินสู่มกระจายทั่วแปลง  | 96                    | 67.6   | 46         | 32.4   | 15     |
| 15. การสำรวจแปลงนาได้สำรวจศัตรูข้าว, แมลงที่เป็นประโยชน์, ต้นข้าว (ความแข็งแรง), ระดับน้ำในแปลงนา              | 127                   | 89.4   | 15         | 10.6   | 6      |
| <b>การใช้วิธีการควบคุมศัตรูข้าวแบบผสมผสาน</b>  |                       |        |            |        |        |
| 16. หากพบว่ามีหนูระบาด ได้ทำการป้องกันกำจัดหนูในนาข้าวโดยวิธีขุด ล้อม ตี ดัก                                   | 113                   | 79.6   | 29         | 20.4   | 13     |
| 17. การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่ใช้ชนกหรือฝูงเป็ดเก็บกินหอย  | 94                    | 66.2   | 48         | 33.8   | 16     |
| 18. การป้องกันเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลใช้วิธีระบายน้ำออกจากแปลง 7-10 วันในช่วงเก็บเกี่ยวและเมล็ดเริ่มแข็งแรง       | 107                   | 75.4   | 35         | 24.6   | 14     |

## ตารางที่ 22 (ต่อ)

| เนื้อหาวิชา  | การนำความรู้ไปปฏิบัติ |        |            |        | อันดับ |
|--|-----------------------|--------|------------|--------|--------|
|  | ปฏิบัติ               |        | ไม่ปฏิบัติ |        |        |
|  | จำนวน                 | ร้อยละ | จำนวน      | ร้อยละ |        |
| 19. การป้องกันกำจัดหนอนกอข้าวใช้สารเคมี<br>หลังหว่านข้าว 10 วัน            | 77                    | 54.2   | 65         | 45.8   | 19     |
| 20. การป้องกันกำจัดวัชพืชในนาข้าวใช้วิธีการ<br>ถอนด้วยมือหากมีปริมาณไม่มาก | 72                    | 50.7   | 70         | 49.3   | 20     |

**เปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมภายหลังจากที่เกษตรกรได้รับสื่อของศูนย์บริการฯ**

เมื่อเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมภายหลังจากที่เกษตรกรได้รับสื่อของศูนย์บริการฯ ของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 23 พบว่าประเด็นที่เกษตรกรมีความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องเกินร้อยละ 75.0 มีทั้งหมด 12 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่เกษตรกรมีความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นอันดับที่ 1 คือ การสำรวจศัตรูพืชในแปลงนาควรสำรวจทุก 7 วัน อันดับที่ 2 คือ การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 (ปุ๋ยแต่งหน้า) ควรใส่ระยะข้าวเริ่มตั้งท้องหรือ 30 วันก่อนข้าวออกดอก อันดับที่ 3 คือ การใช้ปุ๋ยในการปลูกข้าวควรใส่ 2 ครั้งต่อฤดูปลูก อันดับที่ 4 คือ ควรใส่ปุ๋ยครั้งแรก (รองพื้น) ในระยะ 20-30 วันหลังหว่านข้าวออก อันดับที่ 5 คือ การใส่ปุ๋ยครั้งแรก (รองพื้น) ควรใช้ปุ๋ยสูตร 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 อันดับที่ 6 คือ การสำรวจแมลงศัตรูพืชที่ถูกต้องควรเดินลงไปแปลงนาเพื่อแหวกดูต้นข้าว อันดับที่ 7 คือ ในการทำระยะเริ่มหว่านข้าวควรรักษาระดับน้ำให้อยู่ที่ประมาณ 5 เซนติเมตร อันดับที่ 8 คือ การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 (ปุ๋ยแต่งหน้า) ควรใช้ปุ๋ยยูเรีย สูตร 46-0-0 หรือแอมโมเนียมซัลเฟต สูตร 21-0-0 ในระยะข้าวเริ่มตั้งท้อง อันดับที่ 9 คือ ในการสำรวจแปลงนาควรสำรวจศัตรูข้าว, แมลงที่เป็นประโยชน์, ต้นข้าว (ความแข็งแรง), ระดับน้ำในแปลงนา อันดับที่ 10 คือ การไถพรวนทำเทือกก่อนปลูกข้าวควรตากดินทิ้งไว้ประมาณ 7 วัน อันดับที่ 11 คือ การใช้ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) เป็นปุ๋ยครั้งที่ 2 (แต่งหน้า) ควรใช้อัตรา 5-10 และ 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ และอันดับที่ 12 คือ หากพบว่ามีหนูละบาดในนาข้าว ควรใช้วิธีป้องกันกำจัดโดยขุด ล้อม ตี ดัก

สำหรับประเด็นที่ต้องการให้มีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน (ความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างถูกต้องต่ำกว่าร้อยละ 50) พบว่ามีทั้งหมด 4 ประเด็น คือ 1) ใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 ในอัตรา 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 30.0 2) การสำรวจแปลงนาได้เดินสุ่มกระจายทั่วแปลง ร้อยละ 14.8 3) การป้องกันกำจัดหนอนกอข้าวใช้สารเคมีหลังหว่านข้าว 10 วัน ร้อยละ 7.0 และ 4) การป้องกันกำจัดวัชพืชในนาข้าวใช้วิธีการถอนด้วยมือหากมีปริมาณไม่มาก ร้อยละ 7.0 ตามลำดับ

ดังนั้น ในการปรับปรุงประเด็นความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมของสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในด้านดังกล่าวจึงควรพิจารณาทั้ง 4 ประเด็นเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามเกษตรกรยังขาดความเข้าใจและไม่เห็นความสำคัญเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกต้อง การสำรวจศัตรูในนาข้าว และการใช้วิธีการควบคุมศัตรูข้าวแบบผสมผสาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีการยึดถือปฏิบัติตามกันมา โดยมีการผลิตที่มุ่งเน้นปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับสารเคมีหาซื้อได้ง่าย ใช้ได้สะดวก และให้ผลที่รวดเร็วกว่า

**ตารางที่ 23** เปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการทำนาข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม ภายหลังจากที่เกษตรกรได้รับสื่อของศูนย์บริการ ฯ

| ประเด็นความรู้  | ตอบถูกต้อง<br>ร้อยละ | ปฏิบัติถูกต้อง<br>ร้อยละ | ประเด็นที่ต้อง<br>แก้ไขเร่งด่วน |
|---|----------------------|--------------------------|---------------------------------|
| <b>วิธีการเกษตรกรรมข้าว</b>   |                      |                          |                                 |
| 1. มีการไถพรวนดินไว้ 7 วันก่อนปลูกข้าว                                    | 81.7                 | 82.4                     |                                 |
| 2. ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวอัตรา 15-20 กิโลกรัมต่อไร่<br>ในการทำนาหว่านน้ำตม    | 53.5                 | 59.9                     |                                 |
| 3. ทดสอบเปอร์เซ็นต์ความงอกก่อนปลูกข้าว                                    | 74.6                 | 79.6                     |                                 |
| 4. ใส่ปุ๋ย 2 ครั้งต่อฤดูเพาะปลูก  | 91.5                 | 91.5                     |                                 |
| 5. ใส่ปุ๋ย 20-30 วันหลังหว่านข้าวออก                                      | 90.8                 | 92.3                     |                                 |
| 6. ใส่ปุ๋ยครั้งแรก (รองพื้น) ใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0,<br>18-22-0, 20-20-0     | 88.0                 | 90.8                     |                                 |
| 7. ใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 ใน<br>อัตรา 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ | 30.3                 | 63.4                     | ✓                               |

## ตารางที่ 23 (ต่อ)

| ประเด็นความรู้   | ตอบถูกต้อง ร้อยละ | ปฏิบัติถูกต้อง ร้อยละ | ประเด็นที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน |
|--|-------------------|-----------------------|-----------------------------|
| 8. ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 ระยะข้าวเริ่มตั้งท้องหรือ 30 วันก่อนข้าวออกดอก  | 92.3              | 93.0                  |                             |
| 9. ใส่ปุ๋ยยูเรียหรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟตเป็นปุ๋ยครั้งที่ 2 ระยะเริ่มตั้งท้อง                                   | 85.9              | 87.3                  |                             |
| 10. ใส่ปุ๋ยยูเรียหรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟตเป็นครั้งที่ 2 ระยะเริ่มตั้งท้องในอัตรา 5-10 และ 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ | 78.9              | 79.6                  |                             |
| 11. ในระยะเริ่มหว่านข้าวรักษาระดับน้ำอยู่ที่ 5 เซนติเมตร   | 86.6              | 85.2                  |                             |
| <b>การสำรวจศัตรูในนาข้าว</b>   |                   |                       |                             |
| 12. สำรวจศัตรูข้าวทุก ๆ 7 วัน  | 95.1              | 90.1                  |                             |
| 13. ในการสำรวจแมลงศัตรูข้าวได้เดินลงไปเปลี่ยนแปลงนาเพื่อหาหาคูดันข้าว  | 88.0              | 88.7                  |                             |
| 14. การสำรวจแปลงนาได้เดินสู่มกระจายทั่วแปลง  | 14.8              | 67.6                  | ✓                           |
| 15. การสำรวจแปลงนาได้สำรวจศัตรูข้าว, แมลงที่เป็นประโยชน์, ดันข้าว (ความแข็งแรง), ระดับน้ำในแปลงนา              | 84.5              | 89.4                  |                             |
| <b>การใช้วิธีการควบคุมศัตรูข้าวแบบผสมผสาน</b>  |                   |                       |                             |
| 16. หากพบว่ามีหนูระบาด ได้ทำการป้องกันกำจัดหนูในนาข้าวโดยวิธีขุด ล้อม ตี ดัก                                   | 76.1              | 79.6                  |                             |
| 17. การป้องกันกำจัดหอยเชอรี่ใช้นกหรือฝูงเป็ดเก็บกินหอย   | 58.5              | 66.2                  |                             |
| 18. การป้องกันเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลใช้วิธีระบายน้ำออกจากแปลง 7-10 วันในช่วงเก็บเกี่ยวและเมล็ดเริ่มแข็งแรง       | 54.2              | 75.4                  |                             |

## ตารางที่ 23 (ต่อ)

| ประเด็นความรู้   | ตอบถูกต้อง<br>ร้อยละ | ปฏิบัติถูกต้อง<br>ร้อยละ | ประเด็นที่ต้อง<br>แก้ไขเร่งด่วน |
|--|----------------------|--------------------------|---------------------------------|
| 19. การป้องกันกำจัดหนอนกอข้าวใช้สารเคมี<br>หลังหว่านข้าว 10 วัน            | 7.0                  | 54.2                     | ✓                               |
| 20. การป้องกันกำจัดวัชพืชในนาข้าวใช้<br>วิธีการถอนด้วยมือหากมีปริมาณไม่มาก | 7.0                  | 50.7                     | ✓                               |

หมายเหตุ: ประเด็นที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน หมายถึง ความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างถูกต้องต่ำกว่าร้อยละ 50

**ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาสื่อของศูนย์บริการ  
และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล**

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาสื่อของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่เกษตรกรได้แสดงความคิดเห็นนั้น ประกอบด้วย ความเหมาะสมของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ของศูนย์ฯ ความต้องการในการปรับปรุงสื่อของศูนย์ฯ ที่เกษตรกรต้องการให้มากที่สุด สภาพปัญหาที่พบจากการนำเสนอเนื้อหาของสื่อ การสะท้อนความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อให้ศูนย์ฯ ได้รับทราบ เนื้อหาของสื่อที่ควรนำเสนอเพิ่มเติม การปรับปรุงด้านการนำเสนอเนื้อหาของสื่อ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการปรับปรุงสื่อของศูนย์ฯ ซึ่งจากการศึกษาปรากฏผล ดังนี้

**ความเหมาะสมของสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ของศูนย์ฯ**

สำหรับความเหมาะสมของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ของศูนย์ฯ ดังแสดงในตารางที่ 24 มีรายละเอียดดังนี้

- หอกระจายข่าว พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อชนิดนี้โดยระบุว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว ร้อยละ 87.6 และไม่เหมาะสม ร้อยละ 12.4

- ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อชนิดนี้โดยระบุว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว ร้อยละ 71.8 และไม่เหมาะสม ร้อยละ 28.2

- แผ่นพลิก พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อชนิดนี้โดยระบุว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว ร้อยละ 74.1 และไม่เหมาะสม ร้อยละ 25.9
- เอกสารคำแนะนำ พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อชนิดนี้โดยระบุว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว ร้อยละ 89.4 และไม่เหมาะสม ร้อยละ 10.6
- แผ่นพับ พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อชนิดนี้โดยระบุว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว ร้อยละ 91.8 และไม่เหมาะสม ร้อยละ 8.2
- โปสเตอร์ พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อชนิดนี้โดยระบุว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว ร้อยละ 83.5 และไม่เหมาะสม ร้อยละ 16.5
- จดหมายข่าว พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อชนิดนี้โดยระบุว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว ร้อยละ 83.5 และไม่เหมาะสม ร้อยละ 16.5
- สื่อบุคคล พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อชนิดนี้โดยระบุว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว ร้อยละ 93.5 และไม่เหมาะสม ร้อยละ 6.5
- แปลงสาธิต พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อชนิดนี้โดยระบุว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว ร้อยละ 89.4 และไม่เหมาะสม ร้อยละ 10.6
- การทัศนศึกษาดูงาน พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของสื่อชนิดนี้โดยระบุว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว ร้อยละ 85.9 และไม่เหมาะสม ร้อยละ 14.1

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมีความเหมาะสมดีแล้ว ยกเว้นชุดนิทรรศการสำเร็จรูป และแผ่นพลิกที่เกษตรกรเห็นว่ามีความเหมาะสมในการถ่ายทอดความรู้ได้น้อยกว่า ซึ่งเกษตรกรให้เหตุผลว่าสื่อทั้งสองชนิดดังกล่าวบางครั้งไม่เคยได้รับ และบางรายให้เหตุผลว่านาน ๆ ครั้งเจ้าหน้าที่จึงจะมีการนำมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ หรือได้รับความรู้เฉพาะเวลาที่มีการนัดหมายประชุมกันเท่านั้น นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรยังพบว่า เนื้อหาของสื่อในชุดนิทรรศการสำเร็จรูปและแผ่นพลิกมีน้อยเกินไปทำให้ไม่น่าสนใจ ควรมีประเด็นเนื้อหาที่หลากหลาย

กว่านี้ ตัวอักษรมีขนาดเล็กเกินไป และควรให้บริการแก่เกษตรกรในการขอยืมกลับไปดูที่บ้านได้ ดังนั้น ในการพิจารณาเลือกใช้สื่อของศูนย์ฯ และการให้บริการแก่เกษตรกรจึงควรปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมต่อไป

**ตารางที่ 24** ความเหมาะสมของสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ของศูนย์ฯ

| ประเภทของสื่อ            | ความเหมาะสมของสื่อ |        |            |        |       |        |
|--------------------------|--------------------|--------|------------|--------|-------|--------|
|                          | เหมาะสม            |        | ไม่เหมาะสม |        | รวม   |        |
|                          | จำนวน              | ร้อยละ | จำนวน      | ร้อยละ | จำนวน | ร้อยละ |
| 1. หอกระจายข่าว          | 149                | 87.6   | 21         | 12.4   | 170   | 100.0  |
| 2. ชุมนิทรรศการสำเร็จรูป | 122                | 71.8   | 48         | 28.2   | 170   | 100.0  |
| 3. แผ่นพลิก              | 126                | 74.1   | 44         | 25.9   | 170   | 100.0  |
| 4. เอกสารคำแนะนำ         | 152                | 89.4   | 18         | 10.6   | 170   | 100.0  |
| 5. แผ่นพับ               | 156                | 91.8   | 14         | 8.2    | 170   | 100.0  |
| 6. โปสเตอร์              | 142                | 83.5   | 28         | 16.5   | 170   | 100.0  |
| 7. จดหมายข่าว            | 142                | 83.5   | 28         | 16.5   | 170   | 100.0  |
| 8. สื่อบุคคล             | 159                | 93.5   | 11         | 6.5    | 170   | 100.0  |
| 9. แปลงสาธิต             | 152                | 89.4   | 18         | 10.6   | 170   | 100.0  |
| 10. การทัศนศึกษาดูงาน    | 146                | 85.9   | 24         | 14.1   | 170   | 100.0  |

#### **ความต้องการในการปรับปรุงสื่อของศูนย์ฯ ที่เกษตรกรต้องการให้มากที่สุด**

ความต้องการในการปรับปรุงสื่อของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่เกษตรกรต้องการให้มากที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 25 พบว่า เกษตรกรต้องการให้สื่อเกี่ยวกับการฝึกอบรมทางการเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 78.8 รองลงมา คือ เครื่องมือตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินและน้ำ ร้อยละ 11.8 และชุดตรวจวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยเคมี ร้อยละ 9.4 ตามลำดับ โดยที่สื่อคอมพิวเตอร์เป็นสื่อที่เกษตรกรไม่ต้องการ เพราะไม่มีเกษตรกรรายใดเลือกตอบในข้อดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า หากมีการปรับปรุงสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หรือต้องการให้มีสื่อชนิดอื่นเพิ่มเติมแล้ว เกษตรกรต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมทางการเกษตรมากที่สุด โดยเนื้อหาที่ต้องการให้มีการจัดฝึกอบรม คือ เรื่องการทำนา การทำ

ไร่นาสวนผสม และเกษตรผสมผสาน ทั้งนี้เพราะต้องการความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับพื้นที่ของตนเอง รองลงมา เป็นเครื่องตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินและน้ำ ซึ่งเกษตรกรให้เหตุผลที่ต้องการสื่อชนิดดังกล่าวเพราะต้องการตรวจสอบว่าดินและน้ำมีแร่ธาตุอาหารมากหรือน้อยเพียงใด จำเป็นต้องเพิ่มธาตุอาหารชนิดใดและจำนวนเท่าไรเข้าไปให้กับผลผลิต สำหรับชุดตรวจวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยเคมี เกษตรกรระบุว่าต้องการให้มีใช้ภายในศูนย์ฯ เพื่อนำมาใช้ในการตรวจสอบว่าปุ๋ยเคมีที่ซื้อมามีการปลอมปนและคุณภาพด้อยลงหรือไม่ ในขณะที่สื่อคอมพิวเตอร์ไม่มีเกษตรกรรายใดเลือกตอบสื่อในข้อนี้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรขาดความเข้าใจในการใช้งานอุปกรณ์ดังกล่าว

#### ตารางที่ 25 ความต้องการในการปรับปรุงสื่อของศูนย์ฯ ที่เกษตรกรต้องการให้มีมากที่สุด

| ประเภทของสื่อ                           | จำนวน | ร้อยละ |
|---|-------|--------|
| การฝึกอบรมทางการเกษตร                   | 134   | 78.8   |
| เครื่องมือตรวจวิเคราะห์คุณภาพดิน และน้ำ | 20    | 11.8   |
| ชุดตรวจวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยเคมี          | 16    | 9.4    |
| รวม                                     | 170   | 100.0  |

#### สภาพปัญหาที่พบจากการนำเสนอเนื้อหาของสื่อ

สภาพปัญหาที่พบจากการนำเสนอเนื้อหาของสื่อประเภทต่าง ๆ ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เกิดจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน คือ เนื้อหาไม่ทันเหตุการณ์ เนื้อหาไม่ต่อเนื่อง เนื้อหาไม่มีความแปลก เนื้อหาขาดความชัดเจน ขาดรายละเอียด เนื้อหาไม่ดึงดูดความสนใจ ขวนคิดตาม เนื้อหาไม่เพิ่มพูนความรู้ เนื้อหาไม่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ เนื้อหายากเกินไป ภาษาที่ใช้ไม่มีความเหมาะสม และอื่น ๆ ซึ่งจากการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 26 พบว่า

เนื้อหาไม่ทันเหตุการณ์ เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่เคยพบปัญหาในด้านเนื้อหาไม่ทันเหตุการณ์ จากการได้รับสื่อของศูนย์บริการฯ ร้อยละ 78.8 ส่วนผู้ที่ระบุว่าเคยพบปัญหาดังกล่าวมีเพียง ร้อยละ 21.2 โดยเห็นว่าควรมีการแจ้งเรื่องการให้ความช่วยเหลือเรื่องกิจกรรมชาติให้เร็วขึ้น

เนื้อหาไม่ต่อเนื่อง เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่เคยพบปัญหาในด้านเนื้อหาไม่ต่อเนื่อง จากการได้รับสื่อของศูนย์บริการฯ ร้อยละ 81.2 ส่วนผู้ที่ระบุว่าเคยพบปัญหาดังกล่าวมีเพียง ร้อยละ 18.8 โดยเห็นว่าเวลาที่เกิดปัญหาเรื่องโรคแมลงและศัตรูพืชระบาดบางครั้งมักได้รับข่าวสารล่าช้า ขาดความต่อเนื่องทำให้หาทางป้องกันไม่ได้

เนื้อหาไม่มีความแปลก เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่เคยพบปัญหาในด้านเนื้อหาไม่มีความแปลกจากการได้รับสื่อของศูนย์บริการฯ ร้อยละ 81.2 ส่วนผู้ที่ระบุว่าเคยพบปัญหานี้มีเพียง ร้อยละ 18.8 โดยเห็นว่าเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการทำนาซึ่งเกษตรกรทราบกันคืออยู่แล้ว ดังนั้นจึงเห็นว่าควรจะมีการเพิ่มเติมเนื้อหาใหม่ ๆ บ้างในการช่วยเพิ่มพูนความรู้ของเกษตรกร ได้แก่ เรื่องแหล่งรับซื้อผลผลิต แหล่งจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ดีที่มีคุณภาพเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้กับเกษตรกร

เนื้อหาขาดความชัดเจน ขาดรายละเอียด เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่เคยพบปัญหาในด้านเนื้อหาขาดความชัดเจน ขาดรายละเอียดจากการได้รับสื่อของศูนย์บริการฯ ร้อยละ 71.8 ส่วนผู้ที่ระบุว่าเคยพบปัญหาดังกล่าวมีเพียง ร้อยละ 28.2

เนื้อหาไม่ดึงดูดความสนใจ ชาวติดตาม เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่เคยพบปัญหาในด้านเนื้อหาไม่ดึงดูดความสนใจ ชาวติดตามจากการได้รับสื่อของศูนย์บริการฯ ร้อยละ 81.2 ส่วนผู้ที่ระบุว่าเคยพบปัญหาดังกล่าวมีเพียง ร้อยละ 18.8

เนื้อหาไม่เพิ่มพูนความรู้ เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่เคยพบปัญหาในด้านเนื้อหาไม่เพิ่มพูนความรู้จากการได้รับสื่อของศูนย์บริการฯ ร้อยละ 78.2 ส่วนผู้ที่ระบุว่าเคยพบปัญหานี้มีเพียง ร้อยละ 21.8 โดยเห็นว่าควรจะมีการแจ้งเรื่องการจัดฝึกอบรมทางการเกษตร การทัศนศึกษาดูงานให้มากขึ้น และแจ้งเรื่องราคาจำหน่ายของผลผลิตในแต่ละปีให้เกษตรกรทราบ

เนื้อหาไม่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่เคยพบปัญหาด้านเนื้อหาไม่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้จากการได้รับสื่อของศูนย์บริการฯ ร้อยละ 67.6 ส่วนผู้ที่ระบุว่าเคยพบปัญหาดังกล่าวมีเพียง ร้อยละ 32.4 โดยเห็นว่าเนื้อหาที่ไม่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ คือ เรื่องการทำเกษตรอินทรีย์เพราะปฏิบัติได้ยาก และสมาชิกเกษตรกรนิยมใช้สารเคมีซึ่งเห็นผลได้รวดเร็วกว่า

เนื้อหาหายากเกินไป (เข้าใจยาก) เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่เคยพบปัญหาด้านเนื้อหาที่หายากเกินไปจากการได้รับสื่อของศูนย์บริการฯ ร้อยละ 77.1 ส่วนผู้ที่ระบุว่าเคยพบปัญหาด้านเนื้อหาหายากเกินไปมีเพียง ร้อยละ 22.9

ภาษาที่ใช้ไม่มีความเหมาะสม เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่เคยพบปัญหาในด้านภาษาที่ใช้ไม่มีความเหมาะสมจากการได้รับสื่อของศูนย์บริการฯ ร้อยละ 78.8 ส่วนผู้ที่ระบุว่าเคยพบปัญหาดังกล่าวมีเพียง ร้อยละ 21.2

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ สภาพปัญหาที่พบจากการนำเสนอเนื้อหาของสื่อในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล พบปัญหาต่าง ๆ บ้าง แต่เป็นปัญหาในระดับน้อยเป็นส่วนใหญ่ โดยปัญหาที่เกษตรกรระบุว่าพบบากเป็นอันดับแรก คือ เนื้อหาไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ได้แก่ เรื่องเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการนำไปปรับปรุงการนำเสนอเนื้อหาของสื่อต่อไปในอนาคต ส่วนการนำเสนอเนื้อหาในด้านอื่น ๆ จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเพิ่มเติมส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเนื้อหาที่อยู่แล้วแต่ไม่ค่อยได้นำไปปฏิบัติ

ตารางที่ 26 สภาพปัญหาที่พบจากการนำเสนอเนื้อหาของสื่อ

| สภาพปัญหา                      | เคยพบ |        | ไม่พบ |        | รวม   |        |
|--------------------------------|-------|--------|-------|--------|-------|--------|
|                                | จำนวน | ร้อยละ | จำนวน | ร้อยละ | จำนวน | ร้อยละ |
| เนื้อหาไม่ทันเหตุการณ์         | 36    | 21.2   | 134   | 78.8   | 170   | 100.0  |
| เนื้อหาไม่ต่อเนื่อง            | 32    | 18.8   | 138   | 81.2   | 170   | 100.0  |
| เนื้อหาไม่มีความแปลก           | 32    | 18.8   | 138   | 81.2   | 170   | 100.0  |
| เนื้อหาขาดความชัดเจน           | 48    | 28.2   | 122   | 71.8   | 170   | 100.0  |
| เนื้อหาไม่ดึงดูดความสนใจ       | 32    | 18.8   | 138   | 81.2   | 170   | 100.0  |
| เนื้อหาไม่เพิ่มพูนความรู้      | 37    | 21.8   | 133   | 78.2   | 170   | 100.0  |
| เนื้อหาไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ | 55    | 32.4   | 115   | 67.6   | 170   | 100.0  |
| เนื้อหาหายากเกินไป             | 39    | 22.9   | 131   | 77.1   | 170   | 100.0  |
| ภาษาที่ใช้ไม่มีความเหมาะสม     | 36    | 21.2   | 134   | 78.8   | 170   | 100.0  |

### เนื้อหาที่เห็นควรเสนอเพิ่มเติมในสื่อของศูนย์ฯ

เนื้อหาที่เกษตรกรเห็นควรให้มีการเสนอเพิ่มเติมในสื่อของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบล ประกอบด้วย การทำนาแบบลดต้นทุน การทำน้ำสกัดชีวภาพ การทำปุ๋ยหมัก การทำเกษตรอินทรีย์ การใช้ศัตรูธรรมชาติควบคุมศัตรูพืช การเพาะเห็ดฟางในตะกร้า พันธุ์พืชใหม่ ๆ พันธุ์สัตว์ใหม่ ๆ การแปรรูปผลผลิตการเกษตร ราคาสินค้าเกษตร/แนวโน้มการตลาด การจัดทำบัญชีฟาร์ม การจัดตั้งกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 27 ดังนี้

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรต้องการให้มีการนำเสนอเนื้อหาในสื่อของศูนย์บริการฯ เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องการทำนาแบบลดต้นทุนมากที่สุด ร้อยละ 66.5 รองลงมา คือ พันธุ์พืชใหม่ ๆ ร้อยละ 64.1 ราคาสินค้าเกษตร/แนวโน้มการตลาด ร้อยละ 50.6 การทำปุ๋ยหมัก ร้อยละ 44.1 การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ ร้อยละ 37.6 การทำน้ำสกัดชีวภาพและการจัดตั้งกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 37.1 การเพาะเห็ดฟางในตะกร้า ร้อยละ 34.7 การทำเกษตรอินทรีย์และการใช้ศัตรูธรรมชาติควบคุมศัตรูพืช ร้อยละ 27.1 การแปรรูปผลผลิตการเกษตร ร้อยละ 24.1 พันธุ์สัตว์ใหม่ ๆ ร้อยละ 21.8 และการจัดทำบัญชีฟาร์ม ร้อยละ 14.7 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า มีเกษตรกรเกินครึ่งที่เห็นควรให้มีการนำเสนอเนื้อหาเพิ่มเติมในสื่อของศูนย์บริการฯ มากที่สุดจำนวน 3 เรื่อง ประกอบด้วย เรื่องการทำนาแบบลดต้นทุน พันธุ์พืชใหม่ ๆ และ ราคาสินค้าเกษตรและแนวโน้มการตลาด โดยเกษตรกรเห็นว่าเนื้อหาดังกล่าวจะมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรตำบลม่วงหวานมาก หากได้รับความรู้จากเนื้อหาดังกล่าวแล้วนำมาใช้ในกิจกรรมของตนเองจะสามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ สำหรับพันธุ์พืชใหม่ ๆ เกษตรกรต้องการให้มีเนื้อหาในเรื่องนี้เพราะพันธุ์พืชที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมักเป็นพันธุ์เก่าที่ใช้กันมานาน โดยเฉพาะพันธุ์ข้าวทำให้ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตลดลง จึงต้องการเปลี่ยนพันธุ์บ้างเพื่อช่วยเพิ่มปริมาณผลผลิต ส่วนเรื่องราคาสินค้าเกษตรและแนวโน้มการตลาดเกษตรกรต้องการให้มีการนำเสนอเนื้อหาเพิ่มเติมในด้านราคาขึ้นลงและแหล่งรับซื้อผลผลิต เพื่อจะได้ผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด สำหรับเนื้อหาเรื่องอื่น ๆ เกษตรกรให้ความสนใจอยู่ในลำดับรอง ๆ ลงไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหาบางเรื่องเป็นเรื่องที่ยังใหม่ เกษตรกรขาดความชำนาญในการปฏิบัติจึงให้ความสนใจน้อย ดังนั้นในการปรับปรุงสื่อของศูนย์บริการฯ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจึงควรพิจารณาเนื้อหาของสื่อที่เกษตรกรต้องการให้มีเพิ่มเติมตามลำดับข้างต้น

ตารางที่ 27 เนื้อหาที่เห็นควรเสนอเพิ่มเติมในสื่อของศูนย์ฯ

| เนื้อหาที่ต้องการเพิ่มเติม <sup>1/</sup> | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|--|------------|--------|
| การทำนาแบบลดต้นทุน                       | 113        | 66.5   |
| พันธุ์พืชใหม่ ๆ                          | 109        | 64.1   |
| ราคาสินค้าเกษตร/แนวโน้มน้ำตลาด           | 86         | 50.6   |
| การทำปุ๋ยหมัก                            | 75         | 44.1   |
| การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์  | 64         | 37.6   |
| การทำน้ำสกัดชีวภาพ                       | 63         | 37.1   |
| การจัดตั้งกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ        | 63         | 37.1   |
| การเพาะเห็ดฟางในตะกร้า                   | 59         | 34.7   |
| การทำเกษตรอินทรีย์                       | 46         | 27.1   |
| การใช้ศัตรูธรรมชาติควบคุมศัตรูพืช        | 46         | 27.1   |
| การแปรรูปผลผลิตการเกษตร                  | 41         | 24.1   |
| พันธุ์สัตว์ใหม่ ๆ                        | 37         | 21.8   |
| การจัดทำบัญชีฟาร์ม                       | 25         | 14.7   |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup> เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

**การปรับปรุงด้านการนำเสนอเนื้อหาของสื่อ**

สำหรับการปรับปรุงการนำเสนอเนื้อหาของสื่อในศูนย์ฯ มีองค์ประกอบด้วยกันหลายด้าน ได้แก่ ความยาวของเนื้อหา ความน่าสนใจของเนื้อหา ความหลากหลายของเนื้อหา การใช้ศัพท์เทคนิคทางวิชาการ และการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง จากการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 28 พบว่า เนื้อหาของสื่อที่เกษตรกรต้องการให้มีการปรับปรุงมากที่สุด คือ การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ร้อยละ 74.7 รองลงมา คือ ความน่าสนใจของเนื้อหา ร้อยละ 53.5 ความหลากหลายของเนื้อหา ร้อยละ 38.8 การใช้ศัพท์เทคนิคทางวิชาการ ร้อยละ 15.9 และความยาวของเนื้อหา ร้อยละ 12.4 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรเกินกว่าร้อยละ 50 มีความคิดเห็นในเรื่องการปรับปรุงด้านการนำเสนอเนื้อหาของสื่อในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในด้านการนำเนื้อหาไปใช้ประโยชน์ได้จริงมากที่สุด รองลงมา คือ ความน่าสนใจของเนื้อหา มีเพียงส่วนน้อยไม่ถึงร้อยละ 50 ที่เกษตรกรระบุว่าควรปรับปรุงการนำเสนอเนื้อหาของสื่อในด้านความหลากหลายของเนื้อหา การใช้

ศัพท์เทคนิคทางวิชาการ และความยาวของเนื้อหา ซึ่งจากผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการผลิตและปรับปรุงด้านการนำเสนอเนื้อหาของสื่อที่จำเป็นต้องใช้ในศูนย์บริการฯ ในโอกาสต่อไป

#### ตารางที่ 28 การปรับปรุงด้านการนำเสนอเนื้อหาของสื่อ

| เนื้อหาที่ต้องการเพิ่มเติม <sup>1/</sup> | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|--|------------|--------|
| การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง                | 127        | 74.7   |
| ความน่าสนใจของเนื้อหา                    | 91         | 53.5   |
| ความหลากหลายของเนื้อหา                   | 66         | 38.8   |
| การใช้ศัพท์เทคนิคทางวิชาการ              | 27         | 15.9   |
| ความยาวของเนื้อหา                        | 21         | 12.4   |

หมายเหตุ: <sup>1/</sup>เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

#### ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานครั้งนี้ ได้กำหนดตัวแปรไว้ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ มีทั้งหมด 7 ตัวแปร โดยตัวแปรอิสระมาจาก 3 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

- ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย อายุ ความรู้เกี่ยวกับการทำนาตามกระบวนการ GAP และการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำนาตามกระบวนการ GAP

- ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ และจำนวนพื้นที่ทำการเกษตร

- ปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วย จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิก และการเปิดรับข่าวสารด้านเกษตร

2. ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในด้านความเหมาะสมของเนื้อหา ประกอบด้วย ความคิดเห็นต่อ

ความยาวของเนื้อหาสื่อ ความคิดเห็นต่อความน่าสนใจของเนื้อหา ความคิดเห็นต่อศัพท์ทางวิชาการ  
 ความคิดเห็นต่อการนำไปใช้ประโยชน์ และความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

การหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคมกับ  
 ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ  
 ตำบลแยกการทดสอบออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. การใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โพรดักโมเมนต์ (Pearson product  
 moment correlation coefficient) ซึ่งกำหนดตัวแปรอิสระดังนี้ 1) ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย อายุ  
 ความรู้เกี่ยวกับการทำนาตามกระบวนการ GAP และการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำนาตามกระบวนการ  
 GAP 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ และจำนวนพื้นที่ทำการเกษตร และ 3) ปัจจัย  
 ด้านสังคม ประกอบด้วย จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิก ส่วนตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นของเกษตรกร  
 ที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการเปลี่ยนแปลง  
 ทัศนคติ

2. การใช้ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-square) ซึ่งกำหนดตัวแปรอิสระดังนี้ ปัจจัยด้านบุคคล คือ  
 อายุ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ รายได้ และปัจจัยด้านสังคม คือ การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร  
 ส่วนตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี  
 การเกษตรประจำตำบลด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ความยาวของเนื้อหาสื่อ ความน่าสนใจของเนื้อหา  
 ศัพท์ทางวิชาการ และการนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

#### ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันโพรดักโมเมนต์

(สมมติฐานที่ 1)

**สมมติฐานที่ 1** ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการทำนาตามกระบวนการ  
 GAP การปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องการทำนาตามกระบวนการ GAP รายได้ พื้นที่ทำการเกษตร และ  
 จำนวนการเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร กับ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการ  
 และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ผลการทดสอบสมมติฐาน ดังแสดงในตารางที่ 29 พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ คือ การปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องการทำนาตามกระบวนการ GAP ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการทำนาตามกระบวนการ GAP รายได้ และพื้นที่ทำการเกษตร โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกที่ระดับนัยสำคัญ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .275, .253, .243 และ .208 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า จำนวนกลุ่มที่เกษตรกรเป็นสมาชิกมีความสัมพันธ์ทางบวกที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .191

แสดงว่า เกษตรกรที่มีความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องการทำนาตามกระบวนการ GAP รายได้ และพื้นที่ทำการเกษตรมากกว่า มีความคิดเห็นต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมากกว่า เช่นเดียวกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มจำนวนมากกว่า 1 กลุ่มขึ้นไป จะมีความคิดเห็นต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้เร็วกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องหลักการเรียนรู้และการยอมรับนวัตกรรม โดยพฤติกรรมของบุคคลที่เปลี่ยนแปลงไปอาจจะเป็นด้านความรู้ด้านทัศนคติ หรือด้านทักษะ หมายความว่าหลังจากเรียนไปแล้ว ผู้เรียนก็มีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่ยังไม่รู้ หรือเพิ่มระดับความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติต่อเรื่องใดก็ตามที่ยังไม่ดีก็ยอมดีขึ้น สิ่งใดที่คิดไม่เป็นทำไม่ได้ เมื่อเรียนรู้แล้วก็สามารถคิดเป็นทำได้ มีทักษะหรือความชำนาญในกิจกรรมที่เรียนมากขึ้น การเรียนรู้ทำให้คนเราแตกต่างไปจากเดิมก่อนที่จะมีการเรียนหรือแตกต่างระหว่างกันระหว่างคนที่มีการเรียนกับคนที่ไม่มีการเรียน บางคนอ่านหนังสือได้ บางคนอ่านไม่ออก บางคนขับรถยนต์เป็น แต่บางคนขับไม่ได้ ผู้ที่ทำอะไรไม่ได้ดังกล่าวก็เนื่องจากไม่ได้เรียน พฤติกรรมของเขาไม่เปลี่ยนแปลงจึงไม่เกิดการเรียนรู้

**ตารางที่ 29** ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล  
ด้านการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

| ตัวแปรอิสระ           | ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล |            |         |         |              |                    |                       |
|-----------------------|--|------------|---------|---------|--------------|--------------------|-----------------------|
|                       | อายุ   | การปฏิบัติ | ความรู้ | รายได้  | จำนวนพื้นที่ | การเป็นสมาชิกกลุ่ม | การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ |
| อายุ                  | 1.000  | .016       | .003    | -.201** | -.022        | -.053              | -.043                 |
|                       |  | .831       | .971    | .008    | .774         | .495               | .574                  |
| การปฏิบัติ            |  | 1.000      | .826**  | .287**  | .353**       | .248**             | .275**                |
|                       |  |            | .000    | .000    | .000         | .001               | .000                  |
| ความรู้               |  |            | 1.000   | .281**  | .359**       | .248**             | .253**                |
|                       |  |            |         | .000    | .000         | .001               | .001                  |
| รายได้                |  |            |         | 1.000   | .558**       | .177*              | .243**                |
|                       |  |            |         |         | .000         | .021               | .001                  |
| จำนวนพื้นที่          |  |            |         |         | 1.000        | .122               | .208**                |
|                       |  |            |         |         |              | .113               | .006                  |
| การเป็นสมาชิกกลุ่ม    |  |            |         |         |              | 1.000              | .191*                 |
|                       |  |            |         |         |              |                    | .013                  |
| การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ |  |            |         |         |              |                    | 1.000                 |

หมายเหตุ: \* มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น .05

\*\* มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น .01

### ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าไคสแควร์ (สมมติฐานที่ 2-13)

การทดสอบสมมติฐานโดยค่าไคสแควร์ระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วย อายุ รายได้ และการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในด้านต่าง ๆ แบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ดังนี้

การพิสูจน์สมมติฐานระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความคิดเห็นต่อความยาวของเนื้อหา ความคิดเห็นต่อความน่าสนใจของเนื้อหา ความคิดเห็นต่อศัพท์ทางวิชาการ และความคิดเห็นต่อการนำไปใช้ประโยชน์ (สมมติฐานที่ 2-5)

การพิสูจน์สมมติฐานระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความคิดเห็นต่อความยาวของเนื้อหา ความคิดเห็นต่อความน่าสนใจของเนื้อหา ความคิดเห็นต่อศัพท์ทางวิชาการ และความคิดเห็นต่อการนำไปใช้ประโยชน์ (สมมติฐานที่ 6-9)

การพิสูจน์สมมติฐานระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความคิดเห็นต่อความยาวของเนื้อหา ความคิดเห็นต่อความน่าสนใจของเนื้อหา ความคิดเห็นต่อศัพท์ทางวิชาการ และความคิดเห็นต่อการนำไปใช้ประโยชน์ (สมมติฐานที่ 10-13)

การพิสูจน์สมมติฐานระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความคิดเห็นต่อความยาวของเนื้อหา ความคิดเห็นต่อความน่าสนใจของเนื้อหา ความคิดเห็นต่อศัพท์ทางวิชาการ และความคิดเห็นต่อการนำไปใช้ประโยชน์ (สมมติฐานที่ 2-5)

**สมมติฐานที่ 2** ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างอายุ กับ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความยาวของเนื้อหาสื่อ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความยาวของเนื้อหา

สื่อ ดังแสดงในตารางที่ 30 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณทุกค่า มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 9.49 เมื่อ  $df = 4$  แสดงว่าสมมติฐานทั้งหมดเป็นที่ยอมรับ จึงไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความยาวของเนื้อหาสื่อ หมายความว่า เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมีความยาวของเนื้อหาเหมาะสมดีแล้วไม่แตกต่างกัน

**ตารางที่ 30** ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความยาวของเนื้อหาสื่อ

| ความยาวของเนื้อหาสื่อ        | อายุ (ปี) |       |       |       |     | Chi Square         | df | P.   |
|------------------------------|-----------|-------|-------|-------|-----|--------------------|----|------|
|                              | >35       | 35-44 | 45-54 | 55-64 | <64 |                    |    |      |
| <b>หอกระจายข่าว</b>          |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         |           |       |       |       |     | .000 <sup>NS</sup> | 4  | .025 |
| เหมาะสม                      | 4         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การประกาศเตือน             |           |       |       |       |     | .002 <sup>NS</sup> | 4  | .251 |
| เหมาะสม                      | 4         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| <b>ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป</b> |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ     |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>แผ่นพลิก</b>              |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา       |           |       |       |       |     | .000 <sup>NS</sup> | 4  | .025 |
| เหมาะสม                      | 4         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>เอกสารคำแนะนำ</b>         |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำนาข้าว                |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การทำไร่นาสวนผสม           |           |       |       |       |     | .001 <sup>NS</sup> | 4  | .012 |
| เหมาะสม                      | 4         | 29    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1         | 1     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |

ตารางที่ 30 (ต่อ)

| ความยาวของเนื้อหาสื่อ        | อายุ (ปี) |       |       |       |     | Chi Square         | df | P.   |
|------------------------------|-----------|-------|-------|-------|-----|--------------------|----|------|
|                              | >35       | 35-44 | 45-54 | 55-64 | <64 |                    |    |      |
| - การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง |           |       |       |       |     |                    | 4  | .638 |
| เหมาะสม                      | 5         | 29    | 65    | 40    | 29  | .568 <sup>NS</sup> |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 1     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด     |           |       |       |       |     |                    | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  | .a <sup>NS</sup>   |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>แผ่นพับ</b>               |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด     |           |       |       |       |     | .531 <sup>NS</sup> | 4  | .533 |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| <b>โปสเตอร์</b>              |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ     |           |       |       |       |     | .000 <sup>NS</sup> | 4  | .025 |
| เหมาะสม                      | 4         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>จดหมายข่าว</b>            |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - เตือนภัยศัตรูพืช           |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การรับจำนำข้าว             |           |       |       |       |     | .000 <sup>NS</sup> | 4  | .025 |
| เหมาะสม                      | 4         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>สื่อบุคคล</b>             |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         |           |       |       |       |     | .531 <sup>NS</sup> | 4  | .533 |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| - การทำปุ๋ยพืชสด             |           |       |       |       |     | .845 <sup>NS</sup> | 4  | .836 |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 64    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 1     | 1     | 0   |                    |    |      |

ตารางที่ 30 (ต่อ)

| ความยาวของเนื้อหาสื่อ    | อายุ (ปี) |       |       |       |     | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-----------|-------|-------|-------|-----|--------------------|----|------|
|                          | >35       | 35-44 | 45-54 | 55-64 | <64 |                    |    |      |
| <b>แปลงสาริต</b>         |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ปลุกข้าวปลอดสารพิษ     |           |       |       |       |     | .000 <sup>NS</sup> | 4  | .025 |
| เหมาะสม                  | 3         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 2         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| <b>การทัศนศึกษาดูงาน</b> |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ปลุกผักปลอดสารพิษ      |           |       |       |       |     | .000 <sup>NS</sup> | 4  | .106 |
| เหมาะสม                  | 3         | 29    | 64    | 40    | 28  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 2         | 1     | 1     | 1     | 1   |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |           |       |       |       |     | .029 <sup>NS</sup> | 4  | .258 |
| เหมาะสม                  | 4         | 30    | 64    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1         | 0     | 1     | 1     | 0   |                    |    |      |
| - การทำเกษตรอินทรีย์     |           |       |       |       |     | .229 <sup>NS</sup> | 4  | .453 |
| เหมาะสม                  | 4         | 29    | 64    | 40    | 28  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1         | 1     | 1     | 1     | 1   |                    |    |      |

หมายเหตุ: <sup>NS</sup> หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ค่าไคสแควร์จากตาราง เมื่อ  $df = 4$  ที่ระดับนัยสำคัญ  $0.5 = 9.49$

**สมมติฐานที่ 3** ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างอายุ กับ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความน่าสนใจของเนื้อหา

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความน่าสนใจของเนื้อหา สื่อ ดังแสดงในตารางที่ 31 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณทุกค่า มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 9.49 เมื่อ  $df = 4$  แสดงว่าสมมติฐานทั้งหมดเป็นที่ยอมรับ จึงไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความน่าสนใจของเนื้อหา หมายความว่าเกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมีความน่าสนใจเหมาะสมดีแล้วไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 31 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความน่าสนใจของเนื้อหา

| ความน่าสนใจของเนื้อหา        | อายุ (ปี) |       |       |       |     | Chi Square         | df | P.   |
|------------------------------|-----------|-------|-------|-------|-----|--------------------|----|------|
|                              | >35       | 35-44 | 45-54 | 55-64 | <64 |                    |    |      |
| <b>หอกระจายข่าว</b>          |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         |           |       |       |       |     | .002 <sup>NS</sup> | 4  | .251 |
| เหมาะสม                      | 4         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| - การประกาศเตือน             |           |       |       |       |     | .754 <sup>NS</sup> | 4  | .982 |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 63    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 2     | 1     | 0   |                    |    |      |
| <b>ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป</b> |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ     |           |       |       |       |     | .002 <sup>NS</sup> | 4  | .251 |
| เหมาะสม                      | 4         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| <b>แผ่นพลิก</b>              |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา       |           |       |       |       |     | .002 <sup>NS</sup> | 4  | .251 |
| เหมาะสม                      | 4         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| <b>เอกสารคำแนะนำ</b>         |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำนาข้าว                |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การทำไร่นาสวนผสม           |           |       |       |       |     | .000 <sup>NS</sup> | 4  | .025 |
| เหมาะสม                      | 4         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง |           |       |       |       |     | .754 <sup>NS</sup> | 4  | .982 |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 63    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 2     | 1     | 0   |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด     |           |       |       |       |     | .531 <sup>NS</sup> | 4  | .533 |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |

ตารางที่ 31 (ต่อ)

| ความน่าสนใจของเนื้อหา    | อายุ (ปี) |       |       |       |     | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-----------|-------|-------|-------|-----|--------------------|----|------|
|                          | >35       | 35-44 | 45-54 | 55-64 | <64 |                    |    |      |
| <b>แผ่นพับ</b>           |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |           |       |       |       |     | .804 <sup>NS</sup> | 4  | .740 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 64    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 1     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด |           |       |       |       |     | .687 <sup>NS</sup> | 4  | .377 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 64    | 41    | 28  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 1     | 0     | 1   |                    |    |      |
| <b>โปสเตอร์</b>          |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ |           |       |       |       |     | .002 <sup>NS</sup> | 4  | .068 |
| เหมาะสม                  | 4         | 30    | 64    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1         | 0     | 1     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>จดหมายข่าว</b>        |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - เตือนภัยศัตรูพืช       |           |       |       |       |     | .514 <sup>NS</sup> | 4  | .638 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 63    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 2     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การรับจำนำข้าว         |           |       |       |       |     | .002 <sup>NS</sup> | 4  | .068 |
| เหมาะสม                  | 4         | 30    | 64    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1         | 0     | 1     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>สื่อบุคคล</b>         |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |           |       |       |       |     | .804 <sup>NS</sup> | 4  | .740 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 64    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 1     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การทำปุ๋ยพืชสด         |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>แปลงสาธิต</b>         |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ปลุกข้าวปลอดสารพิษ     |           |       |       |       |     | .687 <sup>NS</sup> | 4  | .377 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 64    | 41    | 28  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 1     | 0     | 1   |                    |    |      |

ตารางที่ 31 (ต่อ)

| ความน่าสนใจของเนื้อหา    | อายุ (ปี) |       |       |       |     | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-----------|-------|-------|-------|-----|--------------------|----|------|
|                          | >35       | 35-44 | 45-54 | 55-64 | <64 |                    |    |      |
| <b>การทัศนศึกษาดูงาน</b> |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ปลุกผักปลอดสารพิษ      |           |       |       |       |     | .299 <sup>NS</sup> | 4  | .115 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 41    | 28  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 0     | 1   |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |           |       |       |       |     | .804 <sup>NS</sup> | 4  | .740 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 64    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 1     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การทำเกษตรอินทรีย์     |           |       |       |       |     | .687 <sup>NS</sup> | 4  | .377 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 64    | 41    | 28  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 1     | 0     | 1   |                    |    |      |

หมายเหตุ: <sup>NS</sup> หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ค่าไคสแควร์จากตาราง เมื่อ  $df = 4$  ที่ระดับนัยสำคัญ  $0.5 = 9.49$

**สมมติฐานที่ 4** ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างอายุ กับ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านศัพท์ทางวิชาการ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรมีต่อสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านศัพท์ทางวิชาการ ดังแสดงในตารางที่ 32 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณทุกค่า มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 9.49 เมื่อ  $df = 4$  แสดงว่าสมมติฐานทั้งหมดเป็นที่ยอมรับ จึงไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านศัพท์ทางวิชาการ หมายความว่า เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นว่าศัพท์ทางวิชาการ ในเนื้อหาของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมีความเหมาะสมดีแล้ว ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 32 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการ  
และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านศัพท์ทางวิชาการ

| ศัพท์ทางวิชาการ              | อายุ (ปี) |       |       |       |     | Chi<br>Square      | df | P.   |
|------------------------------|-----------|-------|-------|-------|-----|--------------------|----|------|
|                              | >35       | 35-44 | 45-54 | 55-64 | <64 |                    |    |      |
| <b>หอกระจายข่าว</b>          |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         |           |       |       |       |     | .000 <sup>NS</sup> | 4  | .025 |
| เหมาะสม                      | 4         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การประกาศเตือน             |           |       |       |       |     | .531 <sup>NS</sup> | 4  | .533 |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| <b>ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป</b> |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ     |           |       |       |       |     | .531 <sup>NS</sup> | 4  | .533 |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| <b>แผ่นพลิก</b>              |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา       |           |       |       |       |     | .002 <sup>NS</sup> | 4  | .251 |
| เหมาะสม                      | 4         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| <b>เอกสารคำแนะนำ</b>         |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำนาข้าว                |           |       |       |       |     | .531 <sup>NS</sup> | 4  | .533 |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| - การทำไร่นาสวนผสม           |           |       |       |       |     | .002 <sup>NS</sup> | 4  | .251 |
| เหมาะสม                      | 4         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| - การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง |           |       |       |       |     | .531 <sup>NS</sup> | 4  | .533 |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด     |           |       |       |       |     | .531 <sup>NS</sup> | 4  | .533 |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |

ตารางที่ 32 (ต่อ)

| ศัพท์ทางวิชาการ          | อายุ (ปี) |       |       |       |     | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-----------|-------|-------|-------|-----|--------------------|----|------|
|                          | >35       | 35-44 | 45-54 | 55-64 | <64 |                    |    |      |
| <b>แผ่นพับ</b>           |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| <b>โปสเตอร์</b>          |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>จดหมายข่าว</b>        |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - เตือนภัยศัตรูพืช       |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การรับจำนำข้าว         |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>สื่อบุคคล</b>         |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การทำปุ๋ยพืชสด         |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>แปลงสาธิต</b>         |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ปลูกข้าวปลอดสารพิษ     |           |       |       |       |     | .804 <sup>NS</sup> | 4  | .740 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 64    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 1     | 0     | 0   |                    |    |      |

ตารางที่ 32 (ต่อ)

| ศัพท์ทางวิชาการ          | อายุ (ปี) |       |       |       |     | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-----------|-------|-------|-------|-----|--------------------|----|------|
|                          | >35       | 35-44 | 45-54 | 55-64 | <64 |                    |    |      |
| <b>การทัศนศึกษาดูงาน</b> |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ปลุกผักปลอดสารพิษ      |           |       |       |       |     | .299 <sup>NS</sup> | 4  | .115 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 41    | 28  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 0     | 1   |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การทำเกษตรอินทรีย์     |           |       |       |       |     | .687 <sup>NS</sup> | 4  | .377 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 64    | 41    | 28  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 1     | 0     | 1   |                    |    |      |

หมายเหตุ: <sup>NS</sup> หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ค่าไคสแควร์จากตาราง เมื่อ  $df = 4$  ที่ระดับนัยสำคัญ  $0.5 = 9.49$

**สมมติฐานที่ 5** ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างอายุ กับ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการนำไปใช้ประโยชน์

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ดังแสดงในตารางที่ 33 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณทุกค่า มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 9.49 เมื่อ  $df = 4$  แสดงว่าสมมติฐานทั้งหมดเป็นที่ยอมรับ จึงไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการนำไปใช้ประโยชน์ หมายความว่า เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้เหมาะสมดีแล้วไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 33 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการนำไปใช้ประโยชน์

| การนำไปใช้ประโยชน์           | อายุ (ปี) |       |       |       |     | Chi Square         | df | P.   |
|------------------------------|-----------|-------|-------|-------|-----|--------------------|----|------|
|                              | >35       | 35-44 | 45-54 | 55-64 | <64 |                    |    |      |
| <b>หอกระจายข่าว</b>          |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         |           |       |       |       |     | .804 <sup>NS</sup> | 4  | .740 |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 64    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 1     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การประกาศเตือน             |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป</b> |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ     |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>แผ่นพลิก</b>              |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา       |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>เอกสารคำแนะนำ</b>         |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำนาข้าว                |           |       |       |       |     | .299 <sup>NS</sup> | 4  | .115 |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 41    | 28  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 0     | 1   |                    |    |      |
| - การทำไร่นาสวนผสม           |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง |           |       |       |       |     | .320 <sup>NS</sup> | 4  | .198 |
| เหมาะสม                      | 5         | 29    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 1     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด     |           |       |       |       |     | .320 <sup>NS</sup> | 4  | .198 |
| เหมาะสม                      | 5         | 29    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0         | 1     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |

ตารางที่ 33 (ต่อ)

| การนำไปใช้ประโยชน์       | อายุ (ปี) |       |       |       |     | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-----------|-------|-------|-------|-----|--------------------|----|------|
|                          | >35       | 35-44 | 45-54 | 55-64 | <64 |                    |    |      |
| <b>แผ่นพับ</b>           |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |           |       |       |       |     | .294 <sup>NS</sup> | 4  | .564 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 62    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 3     | 0     | 0   |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>โปสเตอร์</b>          |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ |           |       |       |       |     | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 41    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 0     | 0   |                    |    |      |
| <b>จดหมายข่าว</b>        |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - เตือนภัยศัตรูพืช       |           |       |       |       |     | .531 <sup>NS</sup> | 4  | .533 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| - การรับจำนำข้าว         |           |       |       |       |     | .531 <sup>NS</sup> | 4  | .533 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 65    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 0     | 1     | 0   |                    |    |      |
| <b>สื่อบุคคล</b>         |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |           |       |       |       |     | .084 <sup>NS</sup> | 4  | .282 |
| เหมาะสม                  | 5         | 29    | 57    | 40    | 29  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 1     | 8     | 1     | 0   |                    |    |      |
| - การทำปุ๋ยพืชสด         |           |       |       |       |     | .458 <sup>NS</sup> | 4  | .609 |
| เหมาะสม                  | 5         | 29    | 56    | 36    | 27  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 1     | 9     | 5     | 2   |                    |    |      |
| <b>แปลงสาธิต</b>         |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ปลุกข้าวปลอดสารพิษ     |           |       |       |       |     | .391 <sup>NS</sup> | 4  | .433 |
| เหมาะสม                  | 5         | 29    | 62    | 36    | 28  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 1     | 3     | 5     | 1   |                    |    |      |

ตารางที่ 33 (ต่อ)

| การนำไปใช้ประโยชน์       | อายุ (ปี) |       |       |       |     | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-----------|-------|-------|-------|-----|--------------------|----|------|
|                          | >35       | 35-44 | 45-54 | 55-64 | <64 |                    |    |      |
| <b>การทัศนศึกษาดูงาน</b> |           |       |       |       |     |                    |    |      |
| - ปลุกผักปลอดสารพิษ      |           |       |       |       |     | .137 <sup>NS</sup> | 4  | .096 |
| เหมาะสม                  | 5         | 29    | 60    | 40    | 24  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 1     | 5     | 1     | 5   |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |           |       |       |       |     | .488 <sup>NS</sup> | 4  | .768 |
| เหมาะสม                  | 5         | 30    | 62    | 41    | 28  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 0     | 3     | 0     | 1   |                    |    |      |
| - การทำเกษตรอินทรีย์     |           |       |       |       |     | .117 <sup>NS</sup> | 4  | .187 |
| เหมาะสม                  | 5         | 26    | 42    | 31    | 20  |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0         | 4     | 23    | 10    | 9   |                    |    |      |

หมายเหตุ: <sup>NS</sup> หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ค่าไคสแควร์จากตาราง เมื่อ  $df = 4$  ที่ระดับนัยสำคัญ  $0.5 = 9.49$

การพิสูจน์สมมติฐานระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความคิดเห็นต่อความยาวของเนื้อหา ความคิดเห็นต่อความน่าสนใจของเนื้อหา ความคิดเห็นต่อศัพท์ทางวิชาการ และความคิดเห็นต่อการนำไปใช้ประโยชน์ (สมมติฐานที่ 6-9)

**สมมติฐานที่ 6** ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ กับ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความยาวของเนื้อหาสื่อ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความยาวของเนื้อหา ดังแสดงในตารางที่ 34 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณทุกค่า มีค่าน้อยกว่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 9.49 เมื่อ  $df = 4$  แสดงว่า สมมติฐานทั้งหมดเป็นที่ยอมรับ คือ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความยาวของเนื้อหาสื่อ นั่นคือ เกษตรกรที่มีรายได้แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นว่เนื้อหาของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมีความยาวของเนื้อหาเหมาะสมดีแล้วไม่แตกต่างกัน

**ตารางที่ 34** ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความยาวของเนื้อหาสื่อ

| ความยาวของเนื้อหาสื่อ        | รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี) |               |               |                |                 | Chi Square         | df | P.   |
|------------------------------|-------------------------------|---------------|---------------|----------------|-----------------|--------------------|----|------|
|                              | 1-25,000                      | 25,001-50,000 | 50,001-75,000 | 75,001-100,000 | มากกว่า 100,000 |                    |    |      |
| <b>หอกระจายข่าว</b>          |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         |                               |               |               |                |                 | .234 <sup>NS</sup> | 4  | .599 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 25            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 1             | 0              | 0               |                    |    |      |
| - การประกาศเตือน             |                               |               |               |                |                 | .665 <sup>NS</sup> | 4  | .806 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 25            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 1             | 0              | 1               |                    |    |      |
| <b>ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป</b> |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ     |                               |               |               |                |                 | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 0               |                    |    |      |
| <b>แผ่นพลิก</b>              |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา       |                               |               |               |                |                 | .234 <sup>NS</sup> | 4  | .599 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 25            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 1             | 0              | 0               |                    |    |      |
| <b>เอกสารคำแนะนำ</b>         |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การทำนาข้าว                |                               |               |               |                |                 | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 0               |                    |    |      |
| - การทำไร่นาสวนผสม           |                               |               |               |                |                 | .665 <sup>NS</sup> | 4  | .806 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 25            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 1             | 0              | 1               |                    |    |      |
| - การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง |                               |               |               |                |                 | .665 <sup>NS</sup> | 4  | .216 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 76              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 2               |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด     |                               |               |               |                |                 | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 0               |                    |    |      |

ตารางที่ 34 (ต่อ)

| ความยาวของเนื้อหาสื่อ    | รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี) |               |               |                |                 | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-------------------------------|---------------|---------------|----------------|-----------------|--------------------|----|------|
|                          | 1-25,000                      | 25,001-50,000 | 50,001-75,000 | 75,001-100,000 | มากกว่า 100,000 |                    |    |      |
| <b>แผ่นพับ</b>           |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                               |               |               |                |                 | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 0               |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด |                               |               |               |                |                 | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 1               |                    |    |      |
| <b>โปสเตอร์</b>          |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ |                               |               |               |                |                 | .234 <sup>NS</sup> | 4  | .599 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 25            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 1             | 0              | 0               |                    |    |      |
| <b>จดหมายข่าว</b>        |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - เตือนภัยศัตรูพืช       |                               |               |               |                |                 | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 0               |                    |    |      |
| - การรับจำนำข้าว         |                               |               |               |                |                 | .234 <sup>NS</sup> | 4  | .599 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 25            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 1             | 0              | 0               |                    |    |      |
| <b>สื่อบุคคล</b>         |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                               |               |               |                |                 | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 1               |                    |    |      |
| - การทำปุ๋ยพืชสด         |                               |               |               |                |                 | .665 <sup>NS</sup> | 4  | .216 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 76              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 2               |                    |    |      |
| <b>แปลงสาธิต</b>         |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - ปลูกข้าวปลอดสารพิษ     |                               |               |               |                |                 | .713 <sup>NS</sup> | 4  | .479 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 25            | 30             | 76              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 1             | 0              | 2               |                    |    |      |

ตารางที่ 34 (ต่อ)

| ความยาวของเนื้อหาสื่อ    | รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี) |               |               |                |                 | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-------------------------------|---------------|---------------|----------------|-----------------|--------------------|----|------|
|                          | 1-25,000                      | 25,001-50,000 | 50,001-75,000 | 75,001-100,000 | มากกว่า 100,000 |                    |    |      |
| <b>การทัศนศึกษาดูงาน</b> |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - plugged plug สดสารพิษ  |                               |               |               |                |                 | .752 <sup>NS</sup> | 4  | .194 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 25            | 29             | 74              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 1             | 1              | 4               |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                               |               |               |                |                 | .463 <sup>NS</sup> | 4  | .129 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 75              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 3               |                    |    |      |
| - การทำเกษตรอินทรีย์     |                               |               |               |                |                 | .525 <sup>NS</sup> | 4  | .098 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 29             | 74              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 1              | 4               |                    |    |      |

หมายเหตุ: <sup>NS</sup> หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ค่าไคสแควร์จากตาราง เมื่อ  $df = 4$  ที่ระดับนัยสำคัญ  $0.05 = 9.49$

**สมมติฐานที่ 7** ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ กับ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความน่าสนใจของเนื้อหา

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความน่าสนใจของเนื้อหา ดังแสดงในตารางที่ 35 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณทุกค่า มีค่าน้อยกว่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 9.49 เมื่อ  $df = 4$  แสดงว่า สมมติฐานทั้งหมดเป็นที่ยอมรับ คือ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความน่าสนใจของเนื้อหา นั่นคือเกษตรกรที่มีรายได้แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมีความน่าสนใจของเนื้อหาเหมาะสมดีแล้วไม่แตกต่างกัน

**ตารางที่ 35** ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความน่าสนใจของเนื้อหา

| ความน่าสนใจของเนื้อหา        | รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี) |               |               |                |                 | Chi Square         | df | P.   |
|------------------------------|-------------------------------|---------------|---------------|----------------|-----------------|--------------------|----|------|
|                              | 1-25,000                      | 25,001-50,000 | 50,001-75,000 | 75,001-100,000 | มากกว่า 100,000 |                    |    |      |
| <b>หอกระจายข่าว</b>          |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         |                               |               |               |                |                 | .665 <sup>NS</sup> | 4  | .806 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 25            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 1             | 0              | 1               |                    |    |      |
| - การประกาศเตือน             |                               |               |               |                |                 | .463 <sup>NS</sup> | 4  | .129 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 75              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 3               |                    |    |      |
| <b>ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป</b> |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ     |                               |               |               |                |                 | .665 <sup>NS</sup> | 4  | .806 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 25            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 1             | 0              | 1               |                    |    |      |
| <b>แผ่นพลิก</b>              |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา       |                               |               |               |                |                 | .665 <sup>NS</sup> | 4  | .806 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 25            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 1             | 0              | 1               |                    |    |      |
| <b>เอกสารคำแนะนำ</b>         |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การทำนาข้าว                |                               |               |               |                |                 | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 0               |                    |    |      |
| - การทำไร่นาสวนผสม           |                               |               |               |                |                 | .234 <sup>NS</sup> | 4  | .599 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 25            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 1             | 0              | 0               |                    |    |      |
| - การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง |                               |               |               |                |                 | .463 <sup>NS</sup> | 4  | .129 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 75              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 3               |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด     |                               |               |               |                |                 | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 1               |                    |    |      |

ตารางที่ 35 (ต่อ)

| ความน่าสนใจของเนื้อหา    | รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี) |               |               |                |                 | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-------------------------------|---------------|---------------|----------------|-----------------|--------------------|----|------|
|                          | 1-25,000                      | 25,001-50,000 | 50,001-75,000 | 75,001-100,000 | มากกว่า 100,000 |                    |    |      |
| <b>แผ่นพับ</b>           |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                               |               |               |                |                 | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .806 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 1               |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด |                               |               |               |                |                 | .665 <sup>NS</sup> | 4  | .216 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 25            | 30             | 76              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 1             | 0              | 2               |                    |    |      |
| <b>โปสเตอร์</b>          |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ |                               |               |               |                |                 | .665 <sup>NS</sup> | 4  | .806 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 25            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 1             | 0              | 1               |                    |    |      |
| <b>จดหมายข่าว</b>        |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - เตือนภัยศัตรูพืช       |                               |               |               |                |                 | .665 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 1               |                    |    |      |
| - การรับจำนำข้าว         |                               |               |               |                |                 | .665 <sup>NS</sup> | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 25            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 1             | 0              | 0               |                    |    |      |
| <b>สื่อบุคคล</b>         |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                               |               |               |                |                 | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 1               |                    |    |      |
| - การทำปุ๋ยพืชสด         |                               |               |               |                |                 | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 0               |                    |    |      |
| <b>แปลงสาธิต</b>         |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - ปลูกข้าวปลอดสารพิษ     |                               |               |               |                |                 | .665 <sup>NS</sup> | 4  | .806 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 25            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 1             | 0              | 1               |                    |    |      |

ตารางที่ 35 (ต่อ)

| ความน่าสนใจของเนื้อหา    | รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี) |               |               |                |                 | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-------------------------------|---------------|---------------|----------------|-----------------|--------------------|----|------|
|                          | 1-25,000                      | 25,001-50,000 | 50,001-75,000 | 75,001-100,000 | มากกว่า 100,000 |                    |    |      |
| <b>การทัศนศึกษาดูงาน</b> |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - ปลุกผักปลอดสารพิษ      |                               |               |               |                |                 | .320 <sup>NS</sup> | 4  | .863 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 29             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 1              | 0               |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                               |               |               |                |                 | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 1               |                    |    |      |
| - การทำเกษตรอินทรีย์     |                               |               |               |                |                 | .746 <sup>NS</sup> | 4  | .459 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 29             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 1              | 1               |                    |    |      |

หมายเหตุ: <sup>NS</sup> หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ค่าไคสแควร์จากตาราง เมื่อ  $df = 4$  ที่ระดับนัยสำคัญ  $0.5 = 9.49$

**สมมติฐานที่ 8** ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ กับ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านศัพท์ทางวิชาการ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านศัพท์ทางวิชาการ ดังแสดงในตารางที่ 36 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณทุกค่า มีค่าน้อยกว่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 9.49 เมื่อ  $df = 4$  แสดงว่า สมมติฐานทั้งหมดเป็นที่ยอมรับ คือ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านศัพท์ทางวิชาการ นั่นคือ เกษตรกรที่มีรายได้แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นว่าศัพท์ทางวิชาการในเนื้อหาของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมีความเหมาะสมดีแล้วไม่แตกต่างกัน

**ตารางที่ 36** ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านศัพท์ทางวิชาการ

| ศัพท์ทางวิชาการ              | รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี) |                   |                   |                    |                    | Chi Square         | df | P.   |
|------------------------------|-------------------------------|-------------------|-------------------|--------------------|--------------------|--------------------|----|------|
|                              | 1-<br>25,000                  | 25,001-<br>50,000 | 50,001-<br>75,000 | 75,001-<br>100,000 | มากกว่า<br>100,000 |                    |    |      |
| <b>หอกระจายข่าว</b>          |                               |                   |                   |                    |                    |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         |                               |                   |                   |                    |                    | .234 <sup>NS</sup> | 4  | .599 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14                | 25                | 30                 | 78                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0                 | 1                 | 0                  | 0                  |                    |    |      |
| - การประกาศเตือน             |                               |                   |                   |                    |                    | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 77                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 1                  |                    |    |      |
| <b>ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป</b> |                               |                   |                   |                    |                    |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ     |                               |                   |                   |                    |                    | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 77                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 1                  |                    |    |      |
| <b>แผ่นพลิก</b>              |                               |                   |                   |                    |                    |                    |    |      |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา       |                               |                   |                   |                    |                    | .665 <sup>NS</sup> | 4  | .806 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14                | 25                | 30                 | 77                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0                 | 1                 | 0                  | 1                  |                    |    |      |
| <b>เอกสารคำแนะนำ</b>         |                               |                   |                   |                    |                    |                    |    |      |
| - การทำนาข้าว                |                               |                   |                   |                    |                    | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 77                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 1                  |                    |    |      |
| - การทำไร่นาสวนผสม           |                               |                   |                   |                    |                    | .665 <sup>NS</sup> | 4  | .806 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14                | 25                | 30                 | 77                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0                 | 1                 | 0                  | 1                  |                    |    |      |
| - การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง |                               |                   |                   |                    |                    | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 77                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 1                  |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด     |                               |                   |                   |                    |                    | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 77                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 1                  |                    |    |      |

ตารางที่ 36 (ต่อ)

| ศัพท์ทางวิชาการ          | รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี) |                   |                   |                    |                    | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-------------------------------|-------------------|-------------------|--------------------|--------------------|--------------------|----|------|
|                          | 1-<br>25,000                  | 25,001-<br>50,000 | 50,001-<br>75,000 | 75,001-<br>100,000 | มากกว่า<br>100,000 |                    |    |      |
| <b>แผ่นพับ</b>           |                               |                   |                   |                    |                    |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                               |                   |                   |                    |                    | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 78                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 0                  |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด |                               |                   |                   |                    |                    | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 77                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 1                  |                    |    |      |
| <b>โปสเตอร์</b>          |                               |                   |                   |                    |                    |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ |                               |                   |                   |                    |                    | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 78                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 0                  |                    |    |      |
| <b>จดหมายข่าว</b>        |                               |                   |                   |                    |                    |                    |    |      |
| - เตือนภัยศัตรูพืช       |                               |                   |                   |                    |                    | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 78                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 0                  |                    |    |      |
| - การรับจำนำข้าว         |                               |                   |                   |                    |                    | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 78                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 0                  |                    |    |      |
| <b>สื่อบุคคล</b>         |                               |                   |                   |                    |                    |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                               |                   |                   |                    |                    | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 78                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 0                  |                    |    |      |
| - การทำปุ๋ยพืชสด         |                               |                   |                   |                    |                    | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 78                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 0                  |                    |    |      |
| <b>แปลงสาธิต</b>         |                               |                   |                   |                    |                    |                    |    |      |
| - ปลูกข้าวปลอดสารพิษ     |                               |                   |                   |                    |                    | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 77                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 1                  |                    |    |      |

ตารางที่ 36 (ต่อ)

| ศัพท์ทางวิชาการ          | รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี) |                   |                   |                    |                    | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-------------------------------|-------------------|-------------------|--------------------|--------------------|--------------------|----|------|
|                          | 1-<br>25,000                  | 25,001-<br>50,000 | 50,001-<br>75,000 | 75,001-<br>100,000 | มากกว่า<br>100,000 |                    |    |      |
| <b>การทัศนศึกษาดูงาน</b> |                               |                   |                   |                    |                    |                    |    |      |
| - ปลุกผักปลอดสารพิษ      |                               |                   |                   |                    |                    | .320 <sup>NS</sup> | 4  | .863 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14                | 26                | 29                 | 78                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0                 | 0                 | 1                  | 0                  |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                               |                   |                   |                    |                    | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14                | 26                | 30                 | 78                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0                 | 0                 | 0                  | 0                  |                    |    |      |
| - การทำเกษตรอินทรีย์     |                               |                   |                   |                    |                    | .746 <sup>NS</sup> | 4  | .459 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14                | 26                | 29                 | 77                 |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0                 | 0                 | 1                  | 1                  |                    |    |      |

หมายเหตุ: <sup>NS</sup> หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ค่าไคสแควร์จากตาราง เมื่อ  $df = 4$  ที่ระดับนัยสำคัญ  $0.5 = 9.49$

**สมมติฐานที่ 9** ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ กับ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการนำไปใช้ประโยชน์

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ดังแสดงในตารางที่ 37 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณทุกค่า มีค่าน้อยกว่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 9.49 เมื่อ  $df = 4$  แสดงว่า สมมติฐานทั้งหมดเป็นที่ยอมรับ คือ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการนำไปใช้ประโยชน์ นั่นคือ เกษตรกรที่มีรายได้แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ไม่แตกต่างกัน

**ตารางที่ 37** ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการนำไปใช้ประโยชน์

| การนำไปใช้ประโยชน์           | รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี) |               |               |                |                 | Chi Square         | df | P.   |
|------------------------------|-------------------------------|---------------|---------------|----------------|-----------------|--------------------|----|------|
|                              | 1-25,000                      | 25,001-50,000 | 50,001-75,000 | 75,001-100,000 | มากกว่า 100,000 |                    |    |      |
| <b>หอกระจายข่าว</b>          |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         |                               |               |               |                |                 | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 1               |                    |    |      |
| - การประกาศเตือน             |                               |               |               |                |                 | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 0               |                    |    |      |
| <b>ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป</b> |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ     |                               |               |               |                |                 | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 0               |                    |    |      |
| <b>แผ่นพลิก</b>              |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา       |                               |               |               |                |                 | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 0               |                    |    |      |
| <b>เอกสารคำแนะนำ</b>         |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การทำนาข้าว                |                               |               |               |                |                 | .320 <sup>NS</sup> | 4  | .863 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 29             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 1              | 0               |                    |    |      |
| - การทำไร่นาสวนผสม           |                               |               |               |                |                 | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 0               |                    |    |      |
| - การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง |                               |               |               |                |                 | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 1               |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด     |                               |               |               |                |                 | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                      | 22                            | 14            | 26            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                             | 0             | 0             | 0              | 1               |                    |    |      |

ตารางที่ 37 (ต่อ)

| การนำไปใช้ประโยชน์       | รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี) |               |               |                |                 | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-------------------------------|---------------|---------------|----------------|-----------------|--------------------|----|------|
|                          | 1-25,000                      | 25,001-50,000 | 50,001-75,000 | 75,001-100,000 | มากกว่า 100,000 |                    |    |      |
| <b>แผ่นพับ</b>           |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                               |               |               |                |                 | .768 <sup>NS</sup> | 4  | .763 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 25            | 29             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 1             | 1              | 1               |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด |                               |               |               |                |                 | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 0               |                    |    |      |
| <b>โปสเตอร์</b>          |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ |                               |               |               |                |                 | .a <sup>NS</sup>   | 4  | -    |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 78              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 0               |                    |    |      |
| <b>จดหมายข่าว</b>        |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - เตือนภัยศัตรูพืช       |                               |               |               |                |                 | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 1               |                    |    |      |
| - การรับจำนำข้าว         |                               |               |               |                |                 | .880 <sup>NS</sup> | 4  | .383 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 77              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 1               |                    |    |      |
| <b>สื่อบุคคล</b>         |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                               |               |               |                |                 | .240 <sup>NS</sup> | 4  | .141 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 25            | 26             | 73              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 1             | 4              | 5               |                    |    |      |
| - การทำปุ๋ยพืชสด         |                               |               |               |                |                 | .194 <sup>NS</sup> | 4  | .144 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 13            | 24            | 24             | 70              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 1             | 2             | 6              | 8               |                    |    |      |
| <b>แปลงสาธิต</b>         |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - ปลูกข้าวปลอดสารพิษ     |                               |               |               |                |                 | .778 <sup>NS</sup> | 4  | .728 |
| เหมาะสม                  | 21                            | 13            | 24            | 27             | 75              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                             | 1             | 2             | 3              | 3               |                    |    |      |

ตารางที่ 37 (ต่อ)

| การนำไปใช้ประโยชน์       | รายได้ (บาทต่อครัวเรือนต่อปี) |               |               |                |                 | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|-------------------------------|---------------|---------------|----------------|-----------------|--------------------|----|------|
|                          | 1-25,000                      | 25,001-50,000 | 50,001-75,000 | 75,001-100,000 | มากกว่า 100,000 |                    |    |      |
| <b>การทัศนศึกษาดูงาน</b> |                               |               |               |                |                 |                    |    |      |
| - ปลูกผักปลอดสารพิษ      |                               |               |               |                |                 | .784 <sup>NS</sup> | 4  | .408 |
| เหมาะสม                  | 21                            | 14            | 24            | 27             | 72              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                             | 0             | 2             | 3              | 6               |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                               |               |               |                |                 | .305 <sup>NS</sup> | 4  | .078 |
| เหมาะสม                  | 22                            | 14            | 26            | 30             | 74              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                             | 0             | 0             | 0              | 4               |                    |    |      |
| - การทำเกษตรอินทรีย์     |                               |               |               |                |                 | .158 <sup>NS</sup> | 4  | .137 |
| เหมาะสม                  | 17                            | 13            | 21            | 18             | 55              |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 5                             | 1             | 5             | 12             | 23              |                    |    |      |

หมายเหตุ: <sup>NS</sup> หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ค่าไคสแควร์จากตาราง เมื่อ  $df = 4$  ที่ระดับนัยสำคัญ  $0.5 = 9.49$

การพิสูจน์สมมติฐานระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความคิดเห็นต่อความยาวของเนื้อหา ความคิดเห็นต่อความน่าสนใจของเนื้อหา ความคิดเห็นต่อศัพท์ทางวิชาการ และความคิดเห็นต่อการนำไปใช้ประโยชน์ (สมมติฐานที่ 10-13)

**สมมติฐานที่ 10** ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร กับ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความยาวของเนื้อหาสื่อ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความยาวของเนื้อหา ดังแสดงในตารางที่ 38 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณทุกค่ามีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 5.99 เมื่อ  $df = 2$  แสดงว่าสมมติฐานทั้งหมดเป็นที่ยอมรับ คือ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี

การเกษตรประจำตำบลด้านความยาวของเนื้อหาลือ กล่าวคือ เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์ฯ ด้านความยาวของเนื้อหาไม่แตกต่างกัน

**ตารางที่ 38** ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความยาวของเนื้อหาลือ

| ความยาวของเนื้อหาลือ         | การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร (แหล่ง) |     |      | Chi Square         | df | P.   |
|------------------------------|---------------------------------------|-----|------|--------------------|----|------|
|                              | 1-3                                   | 4-6 | 7-10 |                    |    |      |
| <b>หอกระจายข่าว</b>          |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         |                                       |     |      | .598 <sup>NS</sup> | 2  | .362 |
| เหมาะสม                      | 83                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การประกาศเตือน             |                                       |     |      | .634 <sup>NS</sup> | 2  | .669 |
| เหมาะสม                      | 83                                    | 44  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1                                     | 1   | 0    |                    |    |      |
| <b>ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป</b> |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ     |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>แผ่นพลิก</b>              |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา       |                                       |     |      | .598 <sup>NS</sup> | 2  | .362 |
| เหมาะสม                      | 83                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>เอกสารคำแนะนำ</b>         |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การทำนาข้าว                |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การทำไร่นาสวนผสม           |                                       |     |      | .578 <sup>NS</sup> | 2  | .661 |
| เหมาะสม                      | 83                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1                                     | 0   | 1    |                    |    |      |
| - การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง |                                       |     |      | .371 <sup>NS</sup> |    | .192 |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 44  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 1   | 1    |                    |    |      |

ตารางที่ 38 (ต่อ)

| ความยาวของเนื้อหาสื่อ    | การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร (แหล่ง) |     |      | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|---------------------------------------|-----|------|--------------------|----|------|
|                          | 1-3                                   | 4-6 | 7-10 |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด |                                       |     |      |                    |    |      |
| เหมาะสม                  |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| ควรปรับปรุง              | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| แผ่นพับ                  | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                                       |     |      |                    |    |      |
| เหมาะสม                  |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| ควรปรับปรุง              | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| เหมาะสม                  |                                       |     |      | .247 <sup>NS</sup> | 2  | .758 |
| ควรปรับปรุง              | 84                                    | 44  | 41   |                    |    |      |
| โปสเตอร์                 | 0                                     | 1   | 0    |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ |                                       |     |      |                    |    |      |
| เหมาะสม                  |                                       |     |      | .598 <sup>NS</sup> | 2  | .362 |
| ควรปรับปรุง              | 83                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| จดหมายข่าว               | 1                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - เตือนภัยศัตรูพืช       |                                       |     |      |                    |    |      |
| เหมาะสม                  |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| ควรปรับปรุง              | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| - การรับจำนำข้าว         | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| เหมาะสม                  |                                       |     |      | .598 <sup>NS</sup> | 2  | .362 |
| ควรปรับปรุง              | 83                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
|                          | 1                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| สื่อบุคคล                |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                                       |     |      | .247 <sup>NS</sup> | 2  | .758 |
| เหมาะสม                  | 84                                    | 44  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                                     | 1   | 0    |                    |    |      |
| - การทำปุ๋ยพืชสด         |                                       |     |      | .634 <sup>NS</sup> | 2  | .669 |
| เหมาะสม                  | 83                                    | 44  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                                     | 1   | 0    |                    |    |      |

ตารางที่ 38 (ต่อ)

| ความยาวของเนื้อหาสื่อ    | การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร (แหล่ง) |     |      | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|---------------------------------------|-----|------|--------------------|----|------|
|                          | 1-3                                   | 4-6 | 7-10 |                    |    |      |
| <b>แปลงสาธิต</b>         |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ปลูกข้าวปลอดสารพิษ     |                                       |     |      | .252 <sup>NS</sup> | 2  | .864 |
| เหมาะสม                  | 83                                    | 43  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                                     | 2   | 0    |                    |    |      |
| <b>การทัศนศึกษาดูงาน</b> |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ปลูกผักปลอดสารพิษ      |                                       |     |      | .060 <sup>NS</sup> | 2  | .807 |
| เหมาะสม                  | 82                                    | 41  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 2                                     | 4   | 0    |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                                       |     |      | .252 <sup>NS</sup> | 2  | .864 |
| เหมาะสม                  | 83                                    | 43  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                                     | 2   | 0    |                    |    |      |
| - การทำเกษตรอินทรีย์     |                                       |     |      | .021 <sup>NS</sup> | 2  | .884 |
| เหมาะสม                  | 83                                    | 41  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                                     | 4   | 0    |                    |    |      |

หมายเหตุ: <sup>NS</sup> หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ค่าไคสแควร์จากตาราง เมื่อ  $df = 2$  ที่ระดับนัยสำคัญ  $0.5 = 5.99$

**สมมติฐานที่ 11** ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร กับ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ด้านความน่าสนใจของเนื้อหา

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความน่าสนใจของเนื้อหา ดังแสดงในตารางที่ 39 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณทุกค่ามีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 5.99 เมื่อ  $df = 2$  แสดงว่าสมมติฐานทั้งหมดเป็นที่ยอมรับ คือ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความน่าสนใจของเนื้อหาสื่อ กล่าวคือ เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์ฯ ด้านความน่าสนใจของเนื้อหาไม่แตกต่างกัน

**ตารางที่ 39** ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านความน่าสนใจของเนื้อหา

| ความน่าสนใจของเนื้อหา        | การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร (แหล่ง) |     |      | Chi Square         | df | P.   |
|------------------------------|---------------------------------------|-----|------|--------------------|----|------|
|                              | 1-3                                   | 4-6 | 7-10 |                    |    |      |
| <b>หอกระจายข่าว</b>          |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การทำน้าหมักชีวภาพ         |                                       |     |      | .578 <sup>NS</sup> | 2  | .661 |
| เหมาะสม                      | 83                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1                                     | 0   | 1    |                    |    |      |
| - การประกาศเตือน             |                                       |     |      | .851 <sup>NS</sup> | 2  | .591 |
| เหมาะสม                      | 83                                    | 44  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1                                     | 1   | 1    |                    |    |      |
| <b>ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป</b> |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ     |                                       |     |      | .578 <sup>NS</sup> | 2  | .661 |
| เหมาะสม                      | 83                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>แผ่นพลิก</b>              |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา       |                                       |     |      | .578 <sup>NS</sup> | 2  | .661 |
| เหมาะสม                      | 83                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1                                     | 0   | 1    |                    |    |      |
| <b>เอกสารคำแนะนำ</b>         |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การทำนาข้าว                |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การทำไร่นาสวนผสม           |                                       |     |      | .598 <sup>NS</sup> | 2  | .362 |
| เหมาะสม                      | 83                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง |                                       |     |      | .175 <sup>NS</sup> | 2  | .212 |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 43  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 2   | 1    |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด     |                                       |     |      | .205 <sup>NS</sup> | 2  | .126 |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 1    |                    |    |      |

ตารางที่ 39 (ต่อ)

| ความน่าสนใจของเนื้อหา    | การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร (แหล่ง) |     |      | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|---------------------------------------|-----|------|--------------------|----|------|
|                          | 1-3                                   | 4-6 | 7-10 |                    |    |      |
| <b>แผ่นพับ</b>           |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                                       |     |      | .598 <sup>NS</sup> | 2  | .362 |
| เหมาะสม                  | 83                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด |                                       |     |      | .634 <sup>NS</sup> | 2  | .669 |
| เหมาะสม                  | 83                                    | 44  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                                     | 1   | 0    |                    |    |      |
| <b>โปสเตอร์</b>          |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ |                                       |     |      | .355 <sup>NS</sup> | 2  | .196 |
| เหมาะสม                  | 82                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 2                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>จดหมายข่าว</b>        |                                       |     |      |                    |    |      |
| - เตือนภัยศัตรูพืช       |                                       |     |      | .634 <sup>NS</sup> | 2  | .669 |
| เหมาะสม                  | 83                                    | 44  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                                     | 1   | 0    |                    |    |      |
| - การรับจำนำข้าว         |                                       |     |      | .355 <sup>NS</sup> | 2  | .196 |
| เหมาะสม                  | 82                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 2                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>สื่อบุคคล</b>         |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                                       |     |      | .247 <sup>NS</sup> | 2  | .758 |
| เหมาะสม                  | 84                                    | 44  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                                     | 1   | 0    |                    |    |      |
| - การทำปุ๋ยพืชสด         |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                  | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>แปลงสาธิต</b>         |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ปลูกข้าวปลอดสารพิษ     |                                       |     |      | .634 <sup>NS</sup> | 2  | .669 |
| เหมาะสม                  | 83                                    | 44  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                                     | 1   | 0    |                    |    |      |

ตารางที่ 39 (ต่อ)

| ความน่าสนใจของเนื้อหา    | การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร (แหล่ง) |     |      | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|---------------------------------------|-----|------|--------------------|----|------|
|                          | 1-3                                   | 4-6 | 7-10 |                    |    |      |
| <b>การทัศนศึกษาดูงาน</b> |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ปहुคฝักปลอดสารพิษ      |                                       |     |      | .598 <sup>NS</sup> | 2  | .362 |
| เหมาะสม                  | 83                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                                       |     |      | .598 <sup>NS</sup> | 2  | .362 |
| เหมาะสม                  | 83                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การทำเกษตรอินทรีย์     |                                       |     |      | .355 <sup>NS</sup> | 2  | .196 |
| เหมาะสม                  | 82                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 2                                     | 0   | 0    |                    |    |      |

หมายเหตุ: <sup>NS</sup> หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ค่าไคสแควร์จากตาราง เมื่อ  $df = 2$  ที่ระดับนัยสำคัญ  $0.5 = 5.99$

**สมมติฐานที่ 12** ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร กับ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ด้านศัพท์ทางวิชาการ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านศัพท์ทางวิชาการ ดังแสดงในตารางที่ 40 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณทุกค่ามีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 5.99 เมื่อ  $df = 2$  แสดงว่าสมมติฐานทั้งหมดเป็นที่ยอมรับ คือ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านศัพท์ทางวิชาการ แสดงว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นในเรื่องศัพท์ทางวิชาการของเนื้อหาสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์ฯ ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ศัพท์ทางวิชาการของเนื้อหาสื่อแต่ละประเภทมีความเหมาะสมดีแล้ว

**ตารางที่ 40** ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านศัพท์ทางวิชาการ

| ศัพท์ทางวิชาการ              | การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร (แหล่ง) |     |      | Chi Square         | df | P.   |
|------------------------------|---------------------------------------|-----|------|--------------------|----|------|
|                              | 1-3                                   | 4-6 | 7-10 |                    |    |      |
| <b>หอกระจายข่าว</b>          |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การทำนํ้าหมักชีวภาพ        |                                       |     |      | .598 <sup>NS</sup> | 2  | .362 |
| เหมาะสม                      | 83                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การประกาศเตือน             |                                       |     |      | .205 <sup>NS</sup> | 2  | .126 |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 1    |                    |    |      |
| <b>ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป</b> |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ     |                                       |     |      | .205 <sup>NS</sup> | 2  | .126 |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 1    |                    |    |      |
| <b>แผ่นพลิก</b>              |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา       |                                       |     |      | .578 <sup>NS</sup> | 2  | .661 |
| เหมาะสม                      | 83                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1                                     | 0   | 1    |                    |    |      |
| <b>เอกสารคำแนะนำ</b>         |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การทำนาข้าว                |                                       |     |      | .205 <sup>NS</sup> | 2  | .126 |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 1    |                    |    |      |
| - การทำไร่นาสวนผสม           |                                       |     |      | .578 <sup>NS</sup> | 2  | .661 |
| เหมาะสม                      | 83                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1                                     | 0   | 1    |                    |    |      |
| - การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง |                                       |     |      | .205 <sup>NS</sup> | 2  | .126 |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 1    |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด     |                                       |     |      | .205 <sup>NS</sup> | 2  | .126 |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 1    |                    |    |      |

ตารางที่ 40 (ต่อ)

| ศัพท์ทางวิชาการ          | การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร (แหล่ง) |     |      | Chi<br>Square      | df | P.   |
|--------------------------|---------------------------------------|-----|------|--------------------|----|------|
|                          | 1-3                                   | 4-6 | 7-10 |                    |    |      |
| <b>แผ่นพับ</b>           |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การทำนํ้าหมักชีวภาพ    |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                  | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การป้องกันเพลี้ยกระโดด |                                       |     |      | .205 <sup>N</sup>  | 2  | .126 |
| เหมาะสม                  | 84                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                                     | 0   | 1    |                    |    |      |
| <b>โปสเตอร์</b>          |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                  | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>จดหมายข่าว</b>        |                                       |     |      |                    |    |      |
| - เตือนภัยศัตรูพืช       |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                  | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การรับจํานําข้าว       |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                  | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>สื่อบุคคล</b>         |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การทำนํ้าหมักชีวภาพ    |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                  | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การทำปุ๋ยพืชสด         |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                  | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>แปลงสาธิต</b>         |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ปลูกข้าวปลอดสารพิษ     |                                       |     |      | .598 <sup>NS</sup> | 2  | .362 |
| เหมาะสม                  | 83                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                                     | 0   | 0    |                    |    |      |

ตารางที่ 40 (ต่อ)

| ศัพท์ทางวิชาการ          | การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร (แหล่ง) |     |      | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|---------------------------------------|-----|------|--------------------|----|------|
|                          | 1-3                                   | 4-6 | 7-10 |                    |    |      |
| <b>การทัศนศึกษาดูงาน</b> |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ปลูกผักปลอดสารพิษ      |                                       |     |      | .598 <sup>NS</sup> | 2  | .362 |
| เหมาะสม                  | 83                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 1                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                  | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การทำเกษตรอินทรีย์     |                                       |     |      | .355 <sup>NS</sup> | 2  | .196 |
| เหมาะสม                  | 82                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 2                                     | 0   | 0    |                    |    |      |

หมายเหตุ: <sup>NS</sup> หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ค่าไคสแควร์จากตาราง เมื่อ  $df = 2$  ที่ระดับนัยสำคัญ  $0.5 = 5.99$

**สมมติฐานที่ 13** ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร กับ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ด้านการนำไปใช้ประโยชน์

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ดังแสดงในตารางที่ 41 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณทุกค่ามีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 5.99 เมื่อ  $df = 2$  แสดงว่าสมมติฐานทั้งหมดเป็นที่ยอมรับ คือ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการนำไปใช้ประโยชน์ กล่าวคือ เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์ฯ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ไม่แตกต่างกัน

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า อายุ รายได้ และการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี

การเกษตรประจำตำบลทุกด้าน อาจเนื่องจากการจัดทำสื่อทุกประเภทของศูนย์ฯ ทางกรมส่งเสริมการเกษตรได้มีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย และมีการประเมินเนื้อหาของสื่อที่เกษตรกรต้องการก่อนจะดำเนินการผลิตสื่อทุกครั้ง เพื่อให้สื่อมีความเหมาะสมและครอบคลุมต่อกลุ่มเป้าหมายทั่วประเทศ ทั้งในด้านความยาวของเนื้อหา ความน่าสนใจ ศัพท์ทางวิชาการ และการนำไปใช้ประโยชน์ เกษตรกรจึงมีความคิดเห็นว่าสื่อของศูนย์ฯ มีความเหมาะสมสอดคล้องอยู่ในระดับเดียวกัน

**ตารางที่ 41** ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อที่ใช้ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านการนำไปใช้ประโยชน์

| ความยาวของเนื้อหาสื่อ        | การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร (แหล่ง) |     |      | Chi Square         | df | P.   |
|------------------------------|---------------------------------------|-----|------|--------------------|----|------|
|                              | 1-3                                   | 4-6 | 7-10 |                    |    |      |
| <b>หอกระจายข่าว</b>          |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ         |                                       |     |      | .598 <sup>NS</sup> | 2  | .362 |
| เหมาะสม                      | 83                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 1                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| - การประกาศเตือน             |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>ชุดนิทรรศการสำเร็จรูป</b> |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ     |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>แผ่นพลิก</b>              |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การเตรียมพื้นที่ทำนา       |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>เอกสารคำแนะนำ</b>         |                                       |     |      |                    |    |      |
| - การทำนาข้าว                |                                       |     |      | .205 <sup>NS</sup> | 2  | .126 |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 1    |                    |    |      |
| - การทำไร่นาสวนผสม           |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| เหมาะสม                      | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง                  | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |

ตารางที่ 41 (ต่อ)

| ความยาวของเนื้อหาสื่อ               | การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร (แหล่ง) |     |      | Chi Square         | df | P.   |
|-------------------------------------|---------------------------------------|-----|------|--------------------|----|------|
|                                     | 1-3                                   | 4-6 | 7-10 |                    |    |      |
| <b>- การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง</b> |                                       |     |      |                    |    |      |
| เหมาะสม                             |                                       |     |      | .205 <sup>NS</sup> | 2  | .126 |
| ควรปรับปรุง                         | 84                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| <b>- การป้องกันแมลงศัตรูพืช</b>     |                                       |     |      |                    |    |      |
| เหมาะสม                             | 0                                     | 0   | 1    | .205 <sup>NS</sup> | 2  | .126 |
| ควรปรับปรุง                         | 84                                    | 45  | 40   |                    |    |      |
| <b>แผ่นพับ</b>                      |                                       |     |      |                    |    |      |
| 0                                   | 0                                     | 0   | 1    |                    |    |      |
| <b>- การทำน้ำหมักชีวภาพ</b>         |                                       |     |      |                    |    |      |
| เหมาะสม                             |                                       |     |      | .209 <sup>NS</sup> | 2  | .112 |
| ควรปรับปรุง                         | 81                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| <b>- การป้องกันแมลงศัตรูพืช</b>     |                                       |     |      |                    |    |      |
| เหมาะสม                             | 3                                     | 0   | 0    | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| ควรปรับปรุง                         | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| <b>โปสเตอร์</b>                     |                                       |     |      |                    |    |      |
| 0                                   | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>- ศัตรูพืช/ศัตรูธรรมชาติ</b>     |                                       |     |      |                    |    |      |
| เหมาะสม                             |                                       |     |      | .a <sup>NS</sup>   | 2  | -    |
| ควรปรับปรุง                         | 84                                    | 45  | 41   |                    |    |      |
| <b>จดหมายข่าว</b>                   |                                       |     |      |                    |    |      |
| 0                                   | 0                                     | 0   | 0    |                    |    |      |
| <b>- เดือนภัยศัตรูพืช</b>           |                                       |     |      |                    |    |      |
| เหมาะสม                             | 84                                    | 44  | 41   | .247 <sup>NS</sup> | 2  | .758 |
| ควรปรับปรุง                         | 0                                     | 1   | 0    |                    |    |      |
| <b>- การรับจํานำข้าว</b>            |                                       |     |      |                    |    |      |
| เหมาะสม                             | 84                                    | 44  | 41   | .247 <sup>NS</sup> | 2  | .758 |
| ควรปรับปรุง                         | 0                                     | 1   | 0    |                    |    |      |
| <b>สื่อบุคคล</b>                    |                                       |     |      |                    |    |      |
| <b>- การทำน้ำหมักชีวภาพ</b>         |                                       |     |      |                    |    |      |
| เหมาะสม                             | 80                                    | 45  | 35   | .013 <sup>NS</sup> | 2  | .072 |
| ควรปรับปรุง                         | 4                                     | 0   | 6    |                    |    |      |
| <b>- การทำปุ๋ยพืชสด</b>             |                                       |     |      |                    |    |      |
| เหมาะสม                             | 80                                    | 39  | 34   | .067 <sup>NS</sup> | 2  | .023 |
| ควรปรับปรุง                         | 4                                     | 6   | 7    |                    |    |      |

ตารางที่ 41 (ต่อ)

| ความยาวของเนื้อหาสื่อ    | การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร (แหล่ง) |     |      | Chi Square         | df | P.   |
|--------------------------|---------------------------------------|-----|------|--------------------|----|------|
|                          | 1-3                                   | 4-6 | 7-10 |                    |    |      |
| <b>แปลงสาธิต</b>         |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ปลูกข้าวปลอดสารพิษ     |                                       |     |      | .045 <sup>NS</sup> | 2  | .834 |
| เหมาะสม                  | 81                                    | 39  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 3                                     | 6   | 1    |                    |    |      |
| <b>การทัศนศึกษาดูงาน</b> |                                       |     |      |                    |    |      |
| - ปลูกผักปลอดสารพิษ      |                                       |     |      | .346 <sup>NS</sup> | 2  | .149 |
| เหมาะสม                  | 76                                    | 42  | 40   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 8                                     | 3   | 1    |                    |    |      |
| - การทำน้ำหมักชีวภาพ     |                                       |     |      | .398 <sup>NS</sup> | 2  | .543 |
| เหมาะสม                  | 82                                    | 43  | 41   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 2                                     | 2   | 0    |                    |    |      |
| - การทำเกษตรอินทรีย์     |                                       |     |      | .881 <sup>NS</sup> | 2  | .774 |
| เหมาะสม                  | 60                                    | 34  | 30   |                    |    |      |
| ควรปรับปรุง              | 24                                    | 11  | 11   |                    |    |      |

หมายเหตุ: <sup>NS</sup> หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ค่าไคสแควร์จากตาราง เมื่อ  $df = 2$  ที่ระดับนัยสำคัญ  $0.5 = 5.99$